

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

BÖLGE KALKINMA AJANSLARINI'NİN TÜRKİYE UYGULAMASI
ÖRNEK OLAY: ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Onur Başar ÖZBOZKURT

DANIŞMAN: Prof. Dr. Esat ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, 2011

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

BÖLGE KALKINMA AJANSLARINI'NİN TÜRKİYE UYGULAMASI
ÖRNEK OLAY: ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Onur Başar ÖZBOZKURT

DANIŞMAN: Prof. Dr. Esat ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, 2011

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

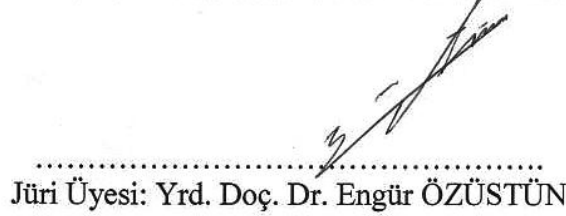
“Bölge Kalkınma Ajanslarının Türkiye Uygulaması: Örnek Olay Çukurova Kalkınma Ajansı” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **oy birliği** ile İşletme Yönetimi (MBA) Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Yücel ERTEKİN

Tez Danışmanı - Jüri Üyesi: Prof. Dr. Esat ARSLAN

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Engür ÖZÜSTÜN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

14/06/2011
Doç. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖNSÖZ

“Bölge Kalkınma Ajansları'nın Türkiye Uygulaması Örnek Olay: Çukurova Kalkınma Ajansı” başlıklı bu tezin amacı, bölgesel kalkınma açısından önemli bir araç olan Kalkınma Ajansları'na ilişkin Türkiye ve özellikle Çukurova Kalkınma Ajansı örneğiyle yapılanmasının incelenmesi, kuruluşundaki ve işleyişindeki sorun ve eksikliklerin tespit edilip giderilerek ajansların verimliliğinin artırılmasına yönelik öneriler getirmesidir.

Tez çalışmam boyunca yardımları ve değerli önerileri ile çalışmalarına ışık tutup yol gösteren tez danışmanım Sn. Prof. Dr. Esat Arslan'a ve yüksek lisans öğrenimim boyunca gösterdikleri fedakârlık ve emekleri için aileme teşekkür ederim.

Mayıs 2011, Mersin
Onur Başar ÖZBOZKURT

ÖZET

BÖLGE KALKINMA AJANSLARINI'NIN TÜRKİYE UYGULAMASI ÖRNEK OLAY: ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Onur Başar Özbozkurt

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Esat Arslan

Mayıs 2011, 111 Sayfa

Türkiye, planlı dönemle birlikte uygulamaya başladığı bölgesel gelişme ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine yönelik politikalarına yeni bir boyut getirmiştir. Bunun nedeni de Avrupa Birliği (AB)'ne katılım sürecinde bölgesel gelişme politikalarının yerine getirilmesi istemidir. Bu nedenle Türkiye, uzun yıllardır bölgesel gelişme kapsamında uyguladığı politika ve araçların yerine Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA) olarak adlandırılan birimler kurarak yeni bir yapılanma süreci içerisine girmiş bulunmaktadır.

BKA'lar, amacı bir ülkenin belli bir coğrafi bölgesinin içerisindeki özel ve kamusal tüm şirketler, yerel otoriteler ile Sivil Toplum Kuruluşları (STK) arasında işbirliği sağlayarak bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarını gidererek bölgelerin ekonomik açıdan gelişmesini sağlayan ve yasal hükümlere dayandırılmış yapılardır.

Küreselleşme günümüzde çok büyük önem arz etmekte olup beraberinde getirdiği yapısal uyum politikaları ile birçok konuda kendisine özgün süreç ve araçlar geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu süreçte AB tarafından artık bölgesel planlamaların yenilikçi bir anlayışla ve yeni araçlarla ele alınması gerekliliği sonucunda BKA'lar açıkça ifade edilmiş olup BKA'lar AB'ye tam üyelik müzakereleri sürecinde büyük önem kazanmıştır. AB tarafından tüm aday ülkelere benimsetilmek istenen bu yeni yaklaşımda özel sektör ve bölgesel rekabet kavramları ön plana çıkarılmıştır. AB Komisyonu'nun hazırlamış olduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'nde orta vadede yapılması gereken düzenlemeler kapsamında BKA'ların oluşturulmasına yönelik yasal düzenlemeler sürecine girilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle NUTS (*Nomenclature of Territorial Units for Statistics-İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması*) sistemi 22 Eylül 2002 tarih ve 4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kabul edilmiş, daha sonra da 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi'nde, Katılım Öncesi Mali Yardım Programı'ndan yararlanabilmek adına BKA'ların kurulması öngörülmüştür. Bu süreci

takiben 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun”, 25.01.2006 tarihinde TBMM (*Türkiye Büyük Millet Meclisi*) Genel Kurulu’na gönderilerek kabul edilmiş, 08.02.2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde, 5449 sayılı Kanun’un birinci maddesinde ifade edildiği üzere; “kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak” amacıyla BKA’lar kurulmaktadır.

6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı” ile Adana ve Mersin illerini kapsayan Çukurova Kalkınma Ajansı (*ÇKA*) ile İzmir ilini ve çevresini kapsayan İzmir Kalkınma Ajansı (*İZKA*) pilot bölge olarak seçilerek kuruluşu gerçekleştirilmiş ve bu ajanslar, kendilerinden sonra kurulan 24 yeni ajansa, yapılanmalarını tamamlamaları, proje teklif çağrılarında çıkmaları gibi deneyimlerinden dolayı örgütlenme ve uygulama alanlarında yol gösterici olmuştur.

Yapılanmasında ve işleyişindeki sorunların giderilmesiyle BKA’ların verimliliği de artıracak gibi, hem ulusal, hem de bölgesel-yerel düzeyde başta istihdam ve gelir olmak üzere ekonomik ve sosyal göstergelerin iyileştirilmesine, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasına ve dolayısıyla ülkenin genel refahının artırılması ve istikrarının pekiştirilmesi gibi konularda olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölge, Bölgesel Kalkınma, Küreselleşme, Avrupa Birliği, Kalkınma Ajansları

ABSTRACT

IMPLEMENTATION OF THE REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES IN TURKEY CASE STUDY: ÇUKUROVA DEVELOPMENT AGENCY

Onur Başar ÖZBOZKURT

MBA Thesis, Business Department

Supervisor: Prof. Dr. Esat Arslan

May 2011, 111 pages

Turkey has brought a new dimension to its policies aimed at regional development and removing the interregional differences in terms of development which it initiated as of the planned term. The reason for this is the requirement of meeting the regional development policies in the European Union (*EU*) membership process. Therefore, Turkey has entered in a new structuring process by founding the units called Regional Development Agencies (*RDA*) instead of the policies and tools it implemented within the scope of regional development for years.

RDAs are the structures based on legal provisions which provide cooperation between private and public organisations, local authorities and Non-Governmental Organisations (*NGO*) within a specific geographical region of a country, remove the interregional differences in terms of development, and make economic progress.

Globalization is of a great importance today, and necessitates original processes and tools in many respects due to the structural adjustment policies it brings about. In this process, as a result of the EU's requirement for handling the regional planning in an innovative sense and with new tools; RDAs have clearly been set forth, and gained a great importance in the EU full membership process. Concepts of private sector and regional competition have come to the forefront in this new approach that the EU requires all the candidate countries to adopt. Within scope of the adjustments required to be made in medium term according to the Accession Partnership Document prepared by the EU commission, a legal regulations process has been entered in order to constitute the RDAs. In this direction, Nomenclature of Territorial Units for Statistics (*NUTS*) system has been accepted by the Cabinet decision no.4720 dated 22.09.2002 first, and then in the Accession Partnership Document of 2003 constitution of the RDAs has been stipulated in order to utilise the Pre-Accession Financial Support Program. Following this process; 5449 numbered "Law on Establishment, Coordination, and Duties of Development Agencies" has

been sent to the General Assembly of *Grand National Assembly Of Turkey* and accepted on 25.01.2006; and has taken effect after being published in the Official Gazette no.26074 dated 08.02.2006.

As stated in the Article-1 of the Law no.5449; the RDAs have been established to “facilitate regional development; maintain sustainability; and reduce the interregional and intraregional development differences in compliance with the policies set forth in the national development plans and programmes by developing the cooperation between public and private sectors, and non-governmental organisations; providing efficient and correct use of sources; and stimulating the local potential”.

By the “Cabinet Decision on Establishment of Development Agencies in Some Level-2 Regions” published in the Official Gazette no.26220 dated 06.07.2006; Çukurova Development Agency (*CDA*) including Adana and Mersin cities, and Izmir Development Agency (*IZDA*) including Izmir city and its neighbours have been selected and established as pilot areas; and these agencies have led the way for 24 new agencies established after them, in organisational and application areas thanks to their experiences such as completion of their structuring and participation in calls for proposal.

It has been considered that, after removing their problems in structuring and operation, the productivity of the RDAs will be increased, economic and social indicators, particularly employment and income, will be enhanced both in national and regional-local levels, interregional and intraregional development differences will be reduces, so positive contributions will be made to enhance the country’s general welfare, and reinforce its stabilisation.

Key Words: Region, Regional Development, Globalisation, European Union, Regional Development Agencies

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLERİ LİSTESİ	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BÖLGESEL KALKINMA İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR VE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DÜNYADAKİ KALKINMA AJANSLARI	4
1.1. Bölgesel Kalkınma İle İlgili Genel Kavramlar	4
1.1.1. Bölge Kavramı	4
1.1.2. Bölgeselleşme	5
1.1.3. Bölgesel Farklılık ve Eşitsizlikler	5
1.1.4. Kalkınma.....	6
1.2. Geçmişten Günümüze Dünyadaki Kalkınma Ajansları.....	6
1.2.1. Kalkınma Ajansları Nedir?	6
1.2.2. Dünyada ve AB’de Bölgesel Kalkınma Ajansları	7
1.2.2.1. Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci	7
1.2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	9
1.2.2.3. İngiltere	10
1.2.2.4. Diğer ülkeler	13
1.2.2.5. Dünya BKA ile İlgili Bir Değerlendirme.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI	15
2.1. Türkiye’de Bölgesel Farklılıklar.....	15
2.2. Bölgesel Kalkınma Plan ve Politikaları	16
2.2.1. Beşer Yıllık Kalkınma Planları (BYKP).....	16
2.2.1.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963–1967).....	16
2.2.1.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972)	16
2.2.1.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977)	16

2.2.1.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983).....	17
2.2.1.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989).....	17
2.2.1.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994).....	17
2.2.1.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000).....	18
2.2.1.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005).....	18
2.2.1.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007–2013)	18
2.2.2. Ön Ulusal Kalkınma Planı (ÖUKP).....	19
2.2.3. Bölgesel Gelişme Plan ve Proje Uygulamaları.....	21
2.2.3.1.Çukurova Bölgesi Projesi.....	22
2.2.3.1.1 Çukurova Bölge Planı	22
2.2.3.1.2. Çukurova Metropolitan Bölgesi Kentsel Gelişme Projesi	23
2.3. Türkiye’de Kalkınma Ajansları’nın Gelişim Süreci	24
2.3.1. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)	24
2.4. Türkiye’de Kalkınma Ajansı Deneyimleri.....	26
2.4.1. Türkiye’de Kalkınma Ajansları	26
2.4.2. Türkiye’de Aktif Halde Bulunan Kalkınma Ajansları.....	27
2.4.2.1. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA-TR31:İzmir)	27
2.4.2.2. Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA-TR62:Adana-Mersin).....	28
2.4.2.2.1. Misyon ve Vizyon	29
2.4.2.2.1.1. ÇKA Misyonu.....	29
2.4.2.2.1.2. ÇKA Vizyonu	29
2.4.2.2.2. Amaç Ve Hedefler.....	29
2.4.2.2.3. Temel Politikalar ve Öncelikler	29
2.4.2.2.4. Mali Destek Programları Proje Teklif Çağrısı	30
2.4.2.3. Mevlana Kalkınma Ajansı (MKA-TR52:Konya-Karaman)	30
2.4.2.4. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA-TR10:İstanbul).....	31
2.4.2.5. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA-TR83:Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	31
2.4.2.6. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA-TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum)	31
2.4.2.7. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA- TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)	32
2.4.2.8. Karacadağ Kalkınma Ajansı (TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa).....	32
2.4.2.9. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA-TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt)33	
2.4.2.10. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA-TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis)	33

2.4.2.11. Trakya Kalkınma Ajansı (TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ).....	33
2.4.2.12. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA -TR32: Aydın, Denizli, Muğla)	33
2.4.2.13. Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA-TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir).....	34
2.4.2.14. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA-TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)	34
2.4.2.15. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA -TR61: Antalya, Burdur, Isparta)	34
2.4.2.16. Ahiler Kalkınma Ajansı (TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir).....	35
2.4.2.17. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA-TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak).....	35
2.4.2.18. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA-TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)	35
2.4.2.19. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA-TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)	35
2.4.2.20. Zafer Kalkınma Ajansı (TR33:Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak).....	36
2.4.2.21. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA-TR63: Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye)	36
2.4.2.22. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA-TRB2: Bitlis, Hakkari, Muş ve Van).....	37
2.4.2.23. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA-TR22: Balıkesir, Çanakkale)	37
2.4.2.24. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA-TR82:Çankırı, Kastamonu, Sinop).....	37
2.4.2.25. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA-TR51:Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak).....	38
2.4.2.26. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN-TR72: Kayseri, Sivas ve Yozgat).....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE KALKINMA AJANSLARI'NIN YAPISI	39
3.1.Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Organizasyon Yapısı	39
3.1.1.Kalkınma Kurulu.....	39

3.1.2. Yönetim Kurulu	40
3.1.3. Genel Sekreterlik	41
3.1.4. Yatırım Destek Ofisleri.....	42
3.2. Ajansların Planlama, Programlama ve Proje Destekleme Süreci	43
3.2.1. Planlama, programlama ve bütçeleme.....	44
3.2.2. Proje Değerlendirme ve Seçimi	45
3.2.3. Uygulama, İzleme ve Değerlendirme	47
3.3. Kalkınma Ajansları'nın Finansmanı.....	49
3.4. Kalkınma Ajansları Denetimi	50
3.5.Çukurova Kalkınma Ajansı Yapılanması	51
3.5.1. Çukurova Kalkınma Ajansı Organizasyon Yapılanması	51
3.5.1.1.Kalkınma Kurulu:	51
3.5.1.2. Yönetim Kurulu:	51
3.5.1.3. Genel Sekreterlik.....	52
3.5.2. Çukurova Kalkınma Ajansı Personel İstihdam Durumu	52
3.5.3. Sunulan Hizmetler	54
3.5.3.1. Planlama ve Programlama Birimi	54
3.5.3.2. Proje Uygulama Birimi	54
3.5.3.3. İzleme ve Değerlendirme Birimi.....	55
3.5.3.4. Yatırım Destek Ofisleri.....	55
3.5.3.5. Yönetim ve İç Kontrol Sistemi	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.KALKINMA AJANSLARI'NA YÖNELİK ELEŞTİRİLER.....	56
4.1. Kalkınma Ajansları'na Yönelik Örgütsel Eleştiriler.....	56
4.1.1.Kalkınma Ajansları'nın Organizasyon Yapılanması Sorunu.....	56
4.1.1.2. Yatırım Destek Ofislerinin İşleyişi İle İlgili Sorunlar	56
4.1.2. Toplantılara Katılımı Sağlamadaki Sorunlar	57
4.2. Kalkınma Ajansları'na Ve İlgili Kanuna Karşı Yapılan Yönetimsel Eleştiriler	57
4.2.1.Görev-Yetki Sorunları	57
4.2.2. Mali Denetiminin Yetersizliği Sorunu.....	57
4.2.3. Kalkınma Ajansları İle İlgili Kanun'daki Mevzuat Eksikliği	58
4.2.3.1. Kalkınma Ajansları Uygulamasının Durdurulması.....	59
4.2.4.Eğitim İle İlgili Faaliyet Eksiklikleri	60

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KALKINMA AJANSLARI'NIN SORUNLARINA YÖNELİK ÇÖZÜM

ÖNERİLERİ.....	61
5.1. Kalkınma Ajansları'na Yönelik Örgütsel Eleştirilere Çözüm Önerileri.....	61
5.1.1.Kalkınma Ajansları'nın Organizasyon Yapılanması Sorunlarına Çözüm Önerileri	61
5.1.1.2. Yatırım Destek Ofislerinin İşleyişi İle İlgili Sorunlara Çözüm Önerileri	62
5.1.2. Toplantılara Katılımı Sağlamadaki Sorunlara Çözüm Önerileri	62
5.2. Kalkınma Ajansları'na Ve İlgili Kanuna Karşı Yapılan Yönetimsel Eleştirilere Çözüm Önerileri	62
5.2.1.Görev-Yetki Sorunlarına Çözüm Önerileri.....	62
5.2.2. Mali Denetiminin Yetersizliği Sorununa Çözüm Önerileri	63
5.2.3. Kalkınma Ajansları İle İlgili Kanun'daki Mevzuat Eksikliğine Çözüm Önerileri	63
5.2.4.Eğitim İle İlgili Faaliyet Eksikliklerine Çözüm Önerileri	64

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ	65
KAYNAKLAR	67
EKLER	71
EK 1: 5449 SAYILI KALKINMA AJANSLARI'NIN KURULUŞU KOORDİNASYONU VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN	71
EK 2: KALKINMA AJANSLARININ ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK	86
EK 3: ORGANİZASYON YAPILANMASI AÇISINDAN ÖNERİLEN TÜRKİYE MODELİ.....	94

KISALTMALAR LİSTESİ

ANKARAKA	: Ankara Kalkınma Ajansı
B.Y.K.P.	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BEBKA	: Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BAKKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
BKA	: Bölgesel Kalkınma Ajansı
ÇKA	: Çukurova Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DOKAP	: Doğu Karadeniz Bölgesi Bölgesel Gelişme Planı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EURADA	: European Association of Development Agencies (<i>Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği</i>)
FAO	: Food and Agriculture Organization (<i>Dünya Tarım ve Gıda Örgütü</i>)
FKA	: Fırat Kalkınma Ajansı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
İBBS	: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKA	: İpekyolu Kalkınma Ajansı
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KUDAKA	: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
NUTS	: Nomenclature of Territorial Units for Statistics (<i>İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması</i>)

OKA	: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SERKA	: Serhat Kalkınma Ajansı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TVA	: Tenesse Valley Authority-Tenesse Kalkınma Ajansı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çeşitli Ülkelerdeki BKA'nın Yasal Statüleri ve Personel Durumları.....	14
Tablo 2: Üç Düzeyde Yapılan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması.....	26
Tablo 3: Türkiye'de Kurulu Kalkınma Ajansları.....	27

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Düzey 1 Grubunda Yer Alan 12 İstatistiksel Bölge Biriminin Türkiye Üzerindeki Dağılımı	25
Şekil 2. Düzey 2 Grubunda Yer Alan 26 İstatistiksel Bölge Biriminin Türkiye Üzerindeki Dağılımı	25
Şekil 3. BKA'ların Genel Organizasyon Şeması	42
Şekil 4. Planlama Programlama Ve Proje Destekleme Süreci.....	48
Şekil 5. Proje Destek Mekanizması	49
Şekil 6. Kalkınma Ajanslarında Denetim	50
Şekil 7. Çukurova Kalkınma Ajansı Organizasyon Şeması.....	51
Şekil 8. Ajans Personelinin Statülerine Göre Dağılımı	53
Şekil 9. Ajans Personelinin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımı	53
Şekil 10. Ajans Personelinin Eğitim Profili	54

GİRİŞ

Kamu yönetimi alanında hem içerik, hem yöntem hem de uygulamalar açısından Türkiye ve dünyada kapsamlı değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişikliklerin önemli nedeni, dünyadaki toplumlarda siyasi, ekonomik, kültürel yaşamın her alanında ortaya çıkan küreselleşmedir. Sınırların ortadan kalktığı, kültürel farklılıkların engelleyici olmaktan çıktığı, bilginin tek geçerli araç haline gelmeye başladığı günümüzde küreselleşme, beraberinde bölgeselleşme ve yerelleşme kavramlarını da gündeme getirmiştir. Bu kaotik durum, bölgesel politikalarda yeni bir paradigma arayışına yol açmasının yanı sıra bölgelerin rekabet gücünü arttırmaya odaklanan yeni bir boyutun gelişmesine de yol açmıştır. Bu yeni paradigmada, bölgenin arz yapısının güçlendirilmesi, bölge dışından yatırımcıların bölgeye çekilmesi, karar verme sürecinin desantralizasyonu, insan sermayesi, sosyal sermaye, yerel iş kültürü, bilgi transfer ağları, üretim faktörleri ve sisteminin kalitesi, ön plana çıkmıştır. Bugün birçok ülkede söz konusu kavramlar çerçevesinde bölgelerin gelişmişlik farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanan farklı bölgesel politikalar ile bölgelerin rekabet gücü artırılmaya çalışılmaktadır. Bu yeni dönem bölgesel politikalarda az gelişmiş veya önemli sosyal ve ekonomik sorunları bulunan bölgeler kadar, metropol bölgelerin de rekabet gücünün artırılmasına önem verilmektedir.

Günümüzde küreselleşen dünyada kalkınma anlayışı önemli bir değişim göstermiştir. Bahsedilen değişim süreciyle kalkınma, yukarıdan aşağıya bir yaklaşımdan aşağıdan yukarıya gerçekleşen bir süreç haline gelmiştir. Bunun anlamı halktan başlayan, halkın kalkınma anlayışında söz sahibi olduğu, müzakereci, bölgenin potansiyellerini ortaya çıkarmayı ve bölgesel gelişme stratejisini bölgenin potansiyeline dayandırarak oluşturmayı esas alan bir kalkınma anlayışıdır. Özellikle ulusal kalkınmacı politikaların uygulandığı dönemlerde, ulusal kalkınma planlarının hazırlanmasında, kent ve bölge planlaması alanında bölge kavramı kullanılmıştır. Günümüzün uluslararası arenada en önemli bölgesel bütünleşme örneği olan AB, kuruluşundan bu yana topluluk içindeki az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması, bölgeler arasındaki refah farklılıklarının giderilmesi hedefi ile bölgesel politikalarını ortaya koymuştur. Bölgesel kalkınma politikalarının oluşturulmasından önce ise üye ülkeler, geri kalmış bölgelerinde ekonomik kalkınmayı sağlamak için çeşitli tedbir ve teşvikler uygulamışlardır. Bölgesel kalkınma politikaları, üye ülkelerin kalkınmalarının önemli bir parçası olarak görülüyordu. Bölge kavramı tarih boyunca bir coğrafi birim olmaktan çok daha öte anlamlara sahip olmuştur. Bu anlam genellikle siyasal bir anlamdır ve dönem dönem farklı eğilimlerin tercihi haline gelmiştir. Bunlardan en çarpıcı olanı Fransa'daki algılanışıdır. Fransız devrimi sırasında, bölgecilik, merkezîyetçiliğin karşısında ve sağ düşünsel içeriğe sahip bir kavram iken, 1960'larda sol düşünsel dizge içerisinde değerlendirilmektedir. Örneğin, "Taşra'yı Paris'in sömürgesi olmaktan çıkarmak" konulu

konferansın da adından anlaşılacağı üzere Fransız Sosyalist Partisi o günlerde, merkezîyetçiliği sömürgeci tavrıyla aynı kefeyle koymakta ve bunun karşısındaki bölgeciliği savunmaktaydı¹. Bu nedenle kurumsallaşmanın evrimi bağlamında Bölgesel Kalkınma Ajansları da yerinden yönetim çizgisinde değişim gösteren kalkınma anlayışında faaliyet gösteren bölgesel, kurumsal/idari yapılanmalar olarak görülmüştür.

Ülkelerin siyasi ve yönetsel yapılarındaki farklılıklar ajansların da yapısı ve statüsünü etkilese de tüm ajansların amaçları ve faaliyetleri birbirine yakındır. Kalkınma ajansları*, kalkınmanın yeni popüler araçlarından birisidir ve dünyanın birçok ülkesinde başarıyla uygulanmaktadır. Bölgelerin kendi gelişme potansiyelini tespit ederek buna uygun kalkınma stratejisini uygulamaya koyabilmeleri ve yerelden ulusala kalkınma anlayışının ağırlık kazanması paralelinde kalkınma ajansı modelleri de öne çıkmaya başlamıştır. BKA yapılanmaları ülkelerin siyasi, yönetsel, hukuki ve diğer birçok unsurlarından etkilenmektedir. Bu bağlamda da uygulamada değişik yapılarda ajans modelleri görülmektedir. Bu çalışmayla, Bölgesel Kalkınma Ajansları'nı kuramsal açıdan ve örgütlenme felsefesi açısından incelemek ve dünyadaki BKA yapılanmaları ile Türkiye'ye özgü olan ajans yapılanması ve işlevselliği ortaya koyulacaktır.

BKA'ların dünyadaki kuruluşuna ilk örnek 1933 yılında ABD (*Amerika Birleşik Devletleri*)'de gerçekleştirilmiştir. İngiltere başta olmak üzere BKA çok çeşitli ülkelerde, bölgesel ve yerel kalkınmanın en önemli kurumları olarak 1950'li yıllardan bu yana hizmet vermektedir. Günümüzde BKA'lar, AB ülkeleri ve ABD olmak üzere birçok gelişmiş ülkede bölgesel ve yerel gelişme sağlamak amacıyla varlığını sürdürmektedir. Bölgesel Kalkınma Ajansı statüsünün yerleşmiş olduğu ülkeler olarak Avusturya, Belçika, Fransa ve İrlanda'da 1950'li yıllarda; Almanya, İngiltere, İtalya ve Hollanda'da 1960-1970'li yıllarda; Yunanistan, İspanya, Finlandiya ve Danimarka'da 1980'li yıllarda ajanslarla tanışılmıştır. Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Polonya, Portekiz, Slovakya, İsveç ve Ukrayna ise AB'nin isteğiyle ajanslarla 1990'lı yıllarda tanışmışlardır. Özellikle sosyalizm deneyiminden gelen Doğu Avrupa ülkelerinin Bölgesel Kalkınma Ajansları doğrudan AB'nin görevlendirdiği uzmanlar tarafından kurulmuş ve finansmanları AB tarafından sağlanmıştır.² Günümüzde ise Avrupa ülkelerinde kalkınma amaçlı ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren 200'ü aşkın kalkınma ajansı bulunmaktadır. Bunların büyük kısmının özellikle Brüksel'de ve diğer merkezlerde temsilcilikleri bulunmaktadır.

¹ R.Keleş, Y. Erbay, Avrupa Konseyi'nin Bölge Olgusuna Bakışı, *Çağdaş Yerel Yönetimler*,8(4), 1999, ss.3-29; Aktaran Menaf Turan, **Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?**, 1.Baskı, Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005, s.37

* Çalışmada, "Bölgesel Kalkınma Ajansları" ve "Kalkınma Ajansları" sözcükleri aynı anlamda kullanılmıştır.

² Aytül Güneşer Demirci, "Farklı Ülkelerde Bölge Kalkınma Ajansları", **Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?**, Derleyen: Menaf Turan, Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005, s.185

Ayrıca Avrupa Genelinde 150 üyesi bulunan EURADA (*European Association of Development Agencies*) isimli kuruluş da ajansların üst kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.

Bu tez kapsamında Çukurova Kalkınma Ajansı örgütlenme ve uygulama açısından örnek seçilmiştir. Bunun nedeni Türkiye'deki kalkınma ajansları modelinin, kurulma nedenlerinden daha çok sürekli olarak eleştirilmesi ve konunun yargıya taşınmasıdır. Bunun sonucunda da çalışmamızın örnek uygulama olarak dayandığı ve kalkınma ajanslarının ilk pilot örneklerinden olan Çukurova Kalkınma Ajansı (*ÇKA*) ile İzmir Kalkınma Ajansı (*İZKA*)'nın kalkınma hamleleri daha uygulamaya geçtikten kısa bir süre sonra yargılama süreciyle kesintiye uğramış olmasına rağmen ÇKA ve İZKA'nın, kendilerinin ardından kurulmuş olan diğer ajanslara yapılanmalarını tamamlamaları, proje teklif çağrılarında çıkmaları v.b. gibi deneyimleri sayesinde örgütlenme ile uygulama gibi alanlarda yol gösterdiği düşünülmektedir.

Kalkınma ajanslarında dikkat çeken konular örgütlenme ve uygulama eksikliği, yasal statü, mevzuattaki açık noktalar, katılımı sağlamadaki güçlükler başta olmak üzere çok çeşitlidir. Kuruluşundan bu yana sürekli olarak tartışılan Ajanslar, hukuki ve yönetsel boyutlarıyla tartışılmasının yanında katılım, bölgesel planlama, bölgesel kalkınma vb. gibi alanlarda da tartışılmıştır.

Çalışmamız altı bölüme ayrılmış olup;

Birinci bölümünde, ajansların terminolojisinde öne çıkan kavramlar olan bölge kavramı, bölgeselleşme, bölgesel farklılık ve eşitsizlikler, kalkınma gibi önemli kavramlar incelenmiş olup Kalkınma Ajansları'nın ilk olarak ortaya çıkışı, geçmişten günümüze gelişim süreci irdelenmiş ve dünyadan örneklerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'nin planlı dönemden günümüze kadar uygulamış olduğu bölgesel kalkınma ile ilgili plan ve politikaları incelenmiş, ardından da Türkiye'deki Kalkınma Ajansları'nın ortaya çıkışı ve gelişim süreciyle mevcut Kalkınma Ajansları değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, kalkınma ajanslarının organizasyon yapısı incelenmiş; plan, programlama ve destekleme sürecine değinilmiş, ajansların finansmanı ve denetimi konuları irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde kalkınma ajanslarına ve ilgili kanuna karşı sürekli olarak gündeme gelen eleştiriler sebepleriyle ele alınmıştır.

Beşinci bölümde çalışmamızda kalkınma ajanslarının verimliliğini artırabilmek adına incelediğimiz mevcut sorunlarına ilişkin çözüm önerileri getirilmiştir.

Altıncı bölümde ise çalışmamızdan çıkarılan sonuca yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BÖLGESEL KALKINMA İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR VE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DÜNYADAKİ KALKINMA AJANSLARI

BKA'lar bölge ölçeğinde çalıştıklarından bölge kavramı kalkınma ve planlama gibi konular da büyük önem arz etmektedir.

1.1. Bölgesel Kalkınma İle İlgili Genel Kavramlar

1.1.1. Bölge Kavramı

Latince “regio: çevre, alan” anlamına gelen “bölge” kelimesi, çok anlamlı, çok yönlü ve sınırları güç çizilebilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin devletle topluluğu bağlamında bölge, bir kıtayı ya da birden çok devleti kapsayabilir; ya da devlet bağlamında bir alt düzeyi ifade edebilir. “Bölgeler Avrupası”nda ise, bir yandan üye devletlerin yer aldığı, öte yandan da birden çok yerel alanı kapsayan birimleri ifade etmektedir. Son yıllarda “Uluslararası Hukuk” terminolojisinde aynı çıkarları güden, coğrafi, siyasal ve ekonomik yakınlık içindeki devletlerin oluşturdukları birlikler de bölge olarak değerlendirilebilir.³

Bölge terimi, kullanıldığı alana göre farklılık gösteren anlamlara sahip olmakla birlikte coğrafi, kültürel, idarî vb. farklı ihtiyaçlara göre farklı bölge tanımları yapılabilmektedir. Türk Dil Kurumu ise bölgeyi, “sınırları idarî, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası” olarak tanımlanmaktadır.⁴

Bölge, kentten daha geniş, ülkeden daha küçük, yönetsel sınırları ulus yönetsel birim sınırları ile çakışan, ama etkileşim açısından o sınırları aşabilen, yerinden yönetilen, katılımcı yönetime ve bütçeye sahip bir planlama ve yönetim birimi olarak tanımlanmaktadır.⁵

Türkiye’de ise bölge daha çok merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi çerçevesinde ele alınmakta olup; birkaç ilin kümelenmesi ile oluşturulan, ilden daha geniş ölçekli bir coğrafi alanı ifade etmektedir.⁶

Bölge olgusuna siyasal açıdan yaklaşıldığı zaman devlet işlevleri açısından ulus devletin alt düzeyinde, buna karşın yerel yönetim düzeyini aşan siyasal-yönetsel birimler

³ <http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der60m5.pdf>, Erişim: 12.10.2010

⁴ **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2005, s. 313

⁵ Bekir Parlak, Hüseyin Özgür, **Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler**, 1. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.255

⁶ Parlak ve Özgür, a.g.e. , s.256

şeklinde ifade edilir.⁷ Buna göre “bölge” sözcüğünün ifade ettiği mekan biriminin boyutu ve içeriği sözcüğün kullanıldığı bağlama göre değişebilmektedir.

Türkiye’de bölge teriminin kullanılmasından uzun süre kaçınılmıştır. 1961 Anayasasının 115. maddesinde “Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, birden çok ili içine alan çevrede, bu hizmetler için, yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir.” denilerek; 1982 Anayasasının 126. maddesinde “Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilâtı kurulabilir.” denilerek bölge teriminin kullanılmasından özellikle kaçınılmıştır. Bölge kelimesinin kullanılmasının yetki genişliği yerine özerklik, siyasal yerinden yönetim veya federalizm gibi anlamlara yol açmasından kaygı duyulmuştur.⁸

1.1.2. Bölgeselleşme

Günümüzde dünya genelinde yaşanan bir değişim olgusu olan küreselleşmenin, ulus-devlet olgusu üzerinde başlıca iki yönde etkide bulunacağı ileri sürülmektedir. Buna göre dünyanın geleceğini, devletler-üstü kuruluşlar ile devlet-altı kuruluşlar belirleyecektir. Böylece küreselleşme, ulus-devleti hem aşağıdan ve hem de yukarıdan etkileyen sonuçlar yaratacaktır. Bu nedenle yerelleşme ve bunun bir boyutu olan bölgeselleşme olgusu, bu etkilerin bir bölümünü gösterir.⁹ Genel olarak bölgeselleşmenin, kısaca yönetsel anlamda bir yapılanmayı ifade ettiği söylenebilir. Bölgeselleşme, Adem-i merkezileşme yönünde, merkezi yönetim karşısında yerel ve bölgesel birimlerin yönetsel açıdan güçlendirilmesini anlatan bir kavramdır.¹⁰

1.1.3. Bölgesel Farklılık ve Eşitsizlikler

Bölgesel farklılıklar, çok çeşitli sebeplerle ortaya çıkmakla birlikte bu konunun ülke içerisindeki sosyal barış ve ekonomi gibi konularda büyük etkisi vardır. Çeşitli kaynakların (doğal kaynak, nitelikli insan gücü, teknoloji, altyapı v.b.) bölgeler arasında dengeli dağılmaması, toplumun tarihî, fizikî, yapısal ve örgütsel özelliklerindeki farklılıklar bölgesel farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır.¹¹ Bölgesel farklılıkların ve eşitsizliklerin getireceği olumsuzluklardan kaçınmak için günümüzde ülkeler, bölgesel kalkınmanın

---

⁷ Mehmet Özel, “Avrupa Birliği’nde Bölge, Bölgeselleşme, Bölge Yönetimleri Kavramları Üzerine”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 58, Sayı: 1, s.101

⁸ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, 3. Basım, İstanbul, 1998, s. 157

⁹ Ruşen Keleş-Yusuf Erbay, ‘Avrupa Konseyi’nin Bölgeselleşme Olgusuna Bakışı’, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, 1999, C.8, s. 4

¹⁰ Ayşegül Mengi, **Avrupa Birliği’nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler**, İmaj Yayınları, Ankara, 1998, s.45

¹¹ Devlet Planlama Teşkilâtı, Sekizinci BYKP, **Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, s.10.

teşvikini sağlamakta, gelişmiş ve gelişmemiş bölgeler arasındaki eşitsizlikleri minimize etme noktasında çalışmalarını sürdürmektedir.

1.1.4. Kalkınma

Kalkınma kavramı kısaca, ulusun her yönüyle arzu edilen seviyeye gelmesi, maddi refahın artırılması, yoksulluğun minimize edilmesi gibi süreçleri içerisinde bulunduran bir kavram olarak açıklanabilir. Kalkınma, bulunulan durumdan ya da bir önceki konumdan hareket ederek, değişime girmeyi öneren dinamik bir kavramdır. Kalkınma kavramı, üzerinde en çok tanım yapılan kavramlardan birisi olup bir ülkenin yapısal değişikliklerinin olumlu yönde değişimine verilen isimdir.¹²

1.2. Geçmişten Günümüze Dünyadaki Kalkınma Ajansları

1.2.1. Kalkınma Ajansları Nedir?

Günümüzde gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ülkelerde yerel ve bölgesel kalkınmaya olumlu katkılar yapan ve gün geçtikçe de sayılarında gözle görülür bir artış olan BKA ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmaktadır.

Avrupa'da BKA'nın bir üst örgütü niteliğindeki EURADA ise, BKA'yı tanımlarken şu özellikleri vurgulamaktadır:¹³

"Misyonu bir alanın ortak veya genel çıkarlarını gözetmek olan her bir organizasyon bir kalkınma ajansıdır. Bu bağlamda kalkınma ajansının yönetimi, mali kaynaklanması veya görevleri bakımından yerel veya bölgesel bir otorite ile belirli bir ilişkisi olmalıdır. Ayrıca, bir ülkeninkinden küçük olacak şekilde, yeterli derecede geniş bir çalışma alanı olmalıdır."

BKA için ortak bir tanım yapmak zordur. Çünkü BKA'nın birbirinden farklı işlevleri ve hedefleri olabilir. Her ne kadar dünyadaki farklı örneklerine bakılarak ortak bir tanım yapmak zor da olsa kalkınma ajansları; bir ülkenin belli bir coğrafi bölgesindeki hem özel hem kamusal şirketleri kapsayan, yerel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği sağlamak kaydıyla, o bölgenin ekonomik kalkınması amacını güden ve yasal hükümlere dayandırılmış yapılardır.

Bir başka ifadeyle BKA'yı, temel unsurlarını da vurgulamak suretiyle şu genel tanımını yaparak tanımlayabiliriz:

"BKA, sınırları belirli bir alanda, toplumsal kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla,

- Kalkınmanın tüm aktörlerinin aktif katılımı ile yerel ekonomik kalkınmanın stratejik

¹²Ahmet Tolunay-Ayhan Akyol, Kalkınma Ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar Ve Tanımlar, **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, 2006, S.116

¹³ EURADA, Creation, Development and Management of RDA: Does it have to be so difficult? Brussels, February 1999, s.16; Aktaran Erol Çakmak; **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s: 65

planını hazırlayan,

- Bu planı yaşama geçirmek için yerel aktörler arasında koordinasyon sağlayan,
- Bu amaçla, yerel kaynakları harekete geçiren ve bölge dışındaki kaynakları bölgeye çeken,
- Finansal bakımdan tamamen veya kısmen merkezi veya yerel yönetimlere bağımlı,
- Yönetimsel anlamda ise duruma göre değişen düzeylerde özerkliğe sahip olan kurumlardır.¹⁴

1.2.2. Dünyada ve AB'de Bölgesel Kalkınma Ajansları

1.2.2.1. Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci

II. Dünya Savaşı sonrasında bölgelerarası farklılıklar belirginleşmiştir. Örneğin, Fransa'da Paris ve çevresiyle ülkenin kalanı, İtalya'da kuzey/güney arasındaki farklılıklar, Birleşik Krallık'ta, İskoçya ve Galler'de eski sanayi bölgelerinin çökmesi nedeniyle yeniden yapılanma ihtiyacı duyulması gibi sebepler hem bu ülkelerde hem de diğer Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınmaya yönelik politikaların uygulamaya geçmesine neden olmuştur. Gelişmiş ülkelerin, birkaç gelişmekte olan ülke de dâhil olmak üzere ulusal bir denge oluşturmak ve bölgelerarasındaki gelişmişlik farklarını gidermek için kalkınma ajanslarını kurdukları görülmektedir¹⁵. Gelişmekte olan ülkelerde ise sosyal ve ekonomik farklılaşmalar nedeniyle bölgesel kalkınma ajansları konusu sınırlı derecede gündeme gelmiştir. Bölgesel gelişmenin II. Dünya Savaşı'ndan sonra önemi arttığından, bölgesel kalkınma ajanslarını da bölgesel politika araçlarından biri haline getirmiştir. Ancak, bölgesel kalkınma ajansları II. Dünya Savaşı öncesinde de var olan yapılanmalardır. Örneğin, bölgesel kalkınma ajanslarının ilk uygulaması 1930 yılında ABD'de kurulan Tennessee Vadi Yönetimi (*Tennessee Valley Authority*)'dir. Ancak, bölgelerarası dengesizliklerin II. Dünya Savaşı sonrası giderek derinleşmesi bu konuda ajansların kamuoyunun gündeminde daha sıklıkla tartışılmasına neden olmuştur. Hatta kalkınma ajansına sahip olmamanın diğer bölgelere karşı bir dezavantaj olduğu kanısı bile dile getirilmiştir. Bu süreç, Avrupa'da bölgelerarası dengesizliklerin yoğun olarak yaşandığı ve bu dengesizliklerin giderilmeye çalışıldığı bir dönemdir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Ajanslar 1950'lerde Avusturya, Belçika, Fransa ve İrlanda'da; 1960 ve 1970'lerde Almanya, İtalya ve Hollanda'da; 1980'lerde Yunanistan, İspanya, Finlandiya ve Danimarka'da; 1990'larda Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Polonya,

¹⁴ EURADA, a.g.e, s.66

¹⁵ Nifset Uzun, Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.69-70'den aktaran Dr. Yunus Emre Özer, **Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapılanması ve İşlevselliği: İzmir Ve Çukurova Örnekleri**, 1.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010, s. 107

Portekiz, Slovakya, İsveç ve Ukrayna'da kurulmuştur. Özellikle 1990 sonrası Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB ile bütünleşme girişimleri sonucu kalkınma ajanslarını kurmaları dikkat çekicidir. Kurulan bu çoğu ajansın Brüksel'de temsilciliği ve EURADA üyelikleri bulunmaktadır.¹⁶

Bugün özellikle AB üyesi ülkeler ve ABD başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede bölgesel kalkınma ajansları yerel ve bölgesel kalkınmada önemli kurumsal yapılanmalar arasındadır. Bu ülkelerde farklı statü, yapı ve işlevlerde kurulan ajanslar bölgesel planlama anlayışının köklü değişimlere uğraması nedeniyle 1980 ve 1990'lı yıllar sonrasında daha yaygın hale gelmiştir. Bununla birlikte yine yukarıda bahsedildiği gibi AB yapısal fonlarının da desteğiyle bölgesel kalkınma ajansları bazı bölgelerin geliştirilmesinde asli rol üstlenmiştir.¹⁷

AB, BKA uygulamasına önem atfetmektedir. AB'nin aday ve üye ülkelere bölgesel politika açısından önerdiği modeldir. BKA kurulmamış olan geçiş ülkesi bulunmamaktadır. BKA'lar, AB'nin bölgesel politikalarının yürütülmesinde ve bölgesel kalkınma amaçlı fonların kullanılmasında hem AB'ye üye hem de aday ülkelerde kurulmuştur. Ayrıca, AB'ye üye ve aday ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı da ajanslar vasıtasıyla giderilmek istenmektedir. Günümüzde Avrupa ülkeleri açısından ekonomik özerkleşme ve yatırımların bölgelere çekilmesi çabalarına dikkat çekilmektedir. Bunun sonucu olarak, AB'nin kalkınma anlayışında bölgesel kalkınma konusunda bölgesel rekabete dayalı bir anlayışı benimsediği ifade edilmektedir. Bu süreçte bölgesel kalkınma faaliyetlerinin artık bölgelerarasındaki dengesizlikleri gidermesinin temel amaç olmadığı görülmektedir. Bölgenin, bölgelerarası rekabeti sağlayarak küresel ekonomi içerisinde yer alması hedeflenmektedir. Bu süreçte önemi artan bölgesel/kurumsal yapılanmalardan biri de BKA'lardır.¹⁸

Kuşkusuz her ülkenin mali, ekonomik, siyasi, hukuki v.b. yapıları birbirinden farklı olduğundan bölgesel kalkınma ajansları da çeşitli modellerle ortaya çıkmıştır. Ortak bir ajans yapısının olmamasının sebebi de ülke uygulamalarına ve hatta bölge özelliklerine göre farklılaşan amaçlardır. Bunun yanı sıra ajansların mali yapılarının ve finansal kaynaklarının da hangi kaynaklara dayandığı ülkenin siyasi ekonomik ve kurumsal yapısına göre farklılık göstermektedir. Türkiye'de oluşacak model de şüphesiz Türkiye'nin yapısına uygun

---

¹⁶ Ergüder Can-Sibel Ersin, a. g. e, s. 130.'den aktaran Dr. Yunus Emre Özer, **Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapılanması ve İşlevselliği: İzmir Ve Çukurova Örnekleri**, 1.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010, s. 108

¹⁷ 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu Ve Görevleri Hakkında Kanun Genel Gerekeçesi

¹⁸ Aytül Güneşer Demirci, "Farklı Ülkelerde Bölge Kalkınma Ajansları", **Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?** Derleyen: Menaf Turan, Paragraf Yayınevi, Ankara,2005,s.s: 180-187'den aktaran Dr. Yunus Emre Özer, **Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapılanması Ve İşlevselliği: İzmir Ve Çukurova Örnekleri**, 1.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010, s.109

olmalıdır. Bu noktada yol gösterici olması bakımından çeşitli kalkınma ajanslarını irdelemekte yarar bulunmaktadır.

İlk örnekleri gelişmiş batı ülkelerinde görülen BKA, işlevleri ve rolleri bakımından Batı demokrasilerinde oldukça önemli konumda bulunmaktadır. Özellikle yerel yönetim geleneğinin güçlü olduğu ülkelerde bölgesel kalkınma politikalarının uygulanmasında çok önemli bir rol üstlenmişlerdir. Aşağıda ABD ve İngiltere olmak üzere, birçok gelişmiş ülkede ve BKA uygulamalarına daha sonra yer vermiş olan bazı gelişmekte olan ülkelerde bu ajansların temel özellikleri ele alınmaktadır.

1.2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD'deki bölgesel (*regional*) ve yerel (*local*) terimleri, dünyanın diğer ülkelerindekinden farklı anlamlara gelmektedir. Bu nedenle, tanımlanan bölgesel ve yerel kurumlar arasında da farklılıklar vardır. ABD'de “bölgesel” denilince öncelikle kentsel alanlar akla gelmektedir. Buna karşılık “yerel” sözcüğü de; bu kentsel alanların içindeki ilçe (*county*), mahalle, vb. gibi alt birimleri çağrıştırmaktadır.

ABD'de bölgesel kalkınma, 1930'lara kadar merkezi hükümetin bir uygulaması iken, 1931'de TVA(*Tennessee Valley Authority-Tennessee Vadisi Yönetimi*)'nın kurulmasıyla, kalkınmada yetki devri başlamıştır. Bu ülkede çok sayıda aktif durumda BKA vardır. Bunun başlıca sebebi, federal yönetim yapısının bir sonucu olarak, yetkinin en küçük yerel yönetim birimlerine kadar dağıtılmış olmasıdır. Diğer bir deyişle, “Yerel yönetimlere daha fazla vergilendirme (*yetkisi*) ve hizmet sağlama sorumlulukları verilmiştir ve böylece ekonomik kalkınma faaliyetlerinin yerelden finanse edilmesi mümkün olmuştur”.¹⁹ Bu kaynak serbestliği, ABD'de bölgesel kalkınma konusunda yerel otoritelere büyük ölçüde inisiyatif kullanma olanağı sağlamıştır.

Siyasi gelenek olarak dağıtılmış bu sorumluluk yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmayı hem (*yatırım artışlarının vergi gelirlerini de artırmasından dolayı*) bir gelir kaynağı hem de sağlanması gereken bir hizmet olarak algılanmasına neden olmuştur. Amerikan BKA genelde kentsel ekonomileri canlandırmak için yatırımcıları cezbetmek, endüstriyel/ sektörel kümelenmeler oluşturmak, özellikle “ghetto”* diye adlandırılan bölgelerde yeni işletmeler açılmasını desteklemek, girişimcilerin sermayeye erişimini kolaylaştırmak ve piyasa bilgisi sağlamak gibi faaliyetlere ağırlık vermektedirler.

---

¹⁹ Terry Clower, ”Local and Regional Economic Development in the United States” , Beer A. , Haughton, G., ve Maude, A. , (ed), “**Developing Locally: An International Comparison of Local and Regional Development**” , Policy Press, Bristol, 2003, s.87; Aktaran, Erol Çakmak, **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.124

* Tarihsel süreçte bir şehirde, mahrumiyet içerisinde yaşayan azınlık mahallesine de aynı ad verilmektedir.

İşgücüne yönelik beşeri kapasite geliştirme programları, Amerikan BKA' da çok öncelikli değildir. Bunun ardında yatan sebep, ABD'nin kentsel alanlarındaki işgücü kompozisyonunun gerek nitelikleri, gerekse aldıkları ücretler bakımından birbirine benzemesidir. Yani, endüstrilerce istenen yetenekler hemen hemen değişmeyen fiyatlarla, değişmeyen kalitede sağlanabilmektedir. Dolayısıyla Amerikan BKA, daha çok işçi seçme safhasında bir "insan kaynakları şirketi" gibi sektörlere destek olmayı amaçlamaktadır.

ABD'deki BKA'larda kapasite geliştirmede fiziki altyapıya öncelik vermekte olup girişimcilere mekân sağlamaya ve özellikle telekomünikasyon altyapısının geliştirilmesine önem verilmektedir. Ayrıca, işletme alanlarının planlanması ve geliştirilmesi, serbest ticaret bölgelerinin kurulması, ajanslar ve şirketler arası işbirliği ağlarının tesis edilmesi ve federal/eyalet programlarının koordinasyonu²⁰ diğer önemli BKA faaliyetleri arasındadır.

ABD'deki BKA'larda yerel yönetimlerce oluşturulan örgütler çoğunluktadır. Fon kaynakları yerel hükümetler olmakla birlikte, bu ajansların özel federal fonlara da erişimi bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin dışında, daha küçük alanlarda, semt ya da mahalle yönetimleri tarafından oluşturulan topluluk temelli ajanslar da BKA'nın değişik örgüt tipleri arasındadır. Bunlar çoğunlukla, yaşam koşullarını iyileştirmeyi, yoksulluk ve sosyal dışlanılmışlıkla mücadele etmeyi amaçlayan toplum kalkınması (*community development*)'nı gerçekleştirmeye çalışırlar.

ABD'de kurulu ajansların yönetim kurulları ise kuruluş biçimlerine göre yerel yönetim mensuplarından veya özel sektör/sivil toplum temsilcilerinden oluşur. Personel yapısı olarak ise küçük, fakat profesyonelleşmiş yapılara sahiplerdir. Bu küçük en önemli nedeni ise "kentsel bölgelerde altyapı gelişimi, iş eğitimi, konut (*mekân*) vb. konularla ilgilenecek diğer yerel yönetim birimlerinin olması ve böylelikle ekonomik kalkınma ile ilgilenen kurumların temel amaçlarına, yani sadece ekonomik kalkınmaya odaklanabilmeleridir.²¹

1.2.2.3. İngiltere

İngiltere, bölgesellik anlayışı ve buna göre kurulan örgütler açısından belki de dünyanın en gelişmiş ülkesidir. İngiltere'de resmi bölgesel gelenek 1960'larda kurulan Bölgesel Planlama Kurulları ile başlamıştır. Bu yöndeki gelişme, 1970'lerin ikinci yarısında kurulan Galler ve İskoçya Kalkınma Ajansları ile daha da güçlenmiştir. Bazı bakanlıkların bölgesel hizmetlerini üzerine alan Bölge İdareleri (*Governance of Regions-GOR*) ve AB kaynaklı İstatistikî Bölgesel Birimler Sınıflandırması (*IBBS*) sistemine göre belirlenmiş

---

²⁰ Clower, A.g.m. s.85-106

²¹ Clower, A.g.m. s.100

dokuz İngiliz bölgesinde kurulan BKA ve Bölge Meclisleri (Regional Assemblies) ile en ileri düzeyine ulaşmıştır.²²

İngiltere'de BKA'nın yönetimi, finansmanı, görev ve sorumluluklarını düzenleyen yasa, 1998'de çıkarılmıştır. BKA'nın finansman kaynakları, 2002'de çıkarılan ve "Tek Çanak" (*Single Pot*) olarak da adlandırılan Tek Program (*Single Programme*) ile yeniden düzenlenmiştir. Bu program ile BKA'nın ayrı ayrı bakanlıklardan sağladığı fonlar tek bir çatı altına alınmıştır. Tek Program ayrıca bu fonların harcanması ve muhasebeleştirilmesi prensiplerini de açıkça belirtmektedir.²³

İngiliz BKA, hükümet tarafından kurulan ve yerel dinamiklerle ortaya çıkan kurumlar olarak ikiye ayrılabilir. Yerel yönetim dinamikleriyle ortaya çıkan BKA genellikle bölgenin ekonomik ortamından ve rekabet gücünden memnun olmayan özel sektör temsilcilerinin oluşturduğu kurumlardır. Merkezi yönetim dinamikleriyle kurulan BKA ise, daha genel anlamda yetkilerle donatılmış olan yarı özerk hükümet dışı kamu kurumları niteliğindedir.

İngiliz BKA'nın işleyişinde dikkati çeken en önemli özellik, bütün bölgesel aktörlerin demokratik temsili ile kurumlar ve kişilerin bir işbirliği ortamında ortak bir gelecek için çalışmasıdır. BKA'nın kurulma amaçları, bölgesel kaynakların daha etkin kullanımı, rekabetin geliştirilmesi, katılım yoluyla ekonomik kalkınma ve yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesi ve iş fırsatlarının geliştirilmesidir. İngiliz BKA, kendi bölgelerinin kalkınması için bölgesel ekonomik stratejiler geliştirirler. Bu stratejiler arasında çok az farklılık vardır. Bunun nedenleri merkezi otoritenin stratejileri geliştirirken genel olarak rehberlik etmesi ve İngiliz ajanslarının 'en düşük ortak payda' yaklaşımıdır.²⁴ Bu yaklaşımda, öncelik, genel strateji ile belirlenmiş olan paydaşların, üzerinde görüş birliği içinde oldukları sorunların çözümüne verilmektedir.²⁵

İngiliz BKA, kendilerini düzenleyen yasa ile oluşturulan Bölge Meclisleri ile sıkı bir işbirliği içerisinde. Bu meclislerde önemli bölgesel aktörlerin temsilcileri (yerel yönetimler, merkezi otoritenin yerel birimleri, STK temsilcileri, diğer yerel ajansların temsilcileri, sektör temsilcileri, vb.) bulunmaktadır. Bu yapılanmada, " bölgesel meclislerin

---

²² Koray Karasu, "İngiltere'de Bölge Kalkınma Ajansları", M. Turan (Der.), "**Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?**", Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005, 197-238; Aktaran Erol Çakmak, **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s. 123

²³ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/45/part/I/crossheading/development-agencies>, Erişim: 20.01.2011

²⁴ Brian Robson, Jamie Peck ve Adam Holden, "**Regional Development Agencies and Local Regeneration**", Findings 550, Joseph Rowntree Foundation, York, May 2000, <http://www.jrf.org.Uk/knowledge/findings/housing/550.asp>, s. 1-4.; Aktaran Erol Çakmak; **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s. 124

²⁵ Martin Jones ve Gordon MacLeod, "Towards a Regional Renaissance? Reconfiguring and rescaling England's Economic Governance", **Transactions of the Institute of British Geographers**, 24:3, September 1999, s. 304. Erol Çakmak; **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s. 124

planlama ve kaynak kullanımında daha aktif rol alması sağlanarak yerel işbirliğinin daha da kurumsallaştırılması" hedeflenmiştir.²⁶ Sorumluluğu dağıtmanın bir gereği olarak, merkezi otorite bölgesel yönetimi hedeflemiştir. Bu nedenle, bölge düzeyinde bölge meclislerinin katılımcı ve denetlenebilir yapıya sahip tek kamu örgütü olduğu kabul edilmiştir. Bölge Meclislerine ileride daha fazla yetki ve sorumluluk aktarılacağı ve bunları daha özgür ve esnek kılacak düzenlemelerin gerçekleştirileceği açıklanmıştır.²⁷ Özetle, İngiliz BKA, Bölge Meclislerinin kontrollü özerkliği içinde devlet tarafından denetlenmektedir.

Yapılarına bakıldığında, İngiliz BKA kendi yönetimleri ve profesyonelleşmiş kadroları olan uzman kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütçeleri Tek Program dâhilinde bakanlıkların oluşturduğu bir havuzdan ve AB fonlarından sağlanmaktadır. Dolayısıyla İngiliz BKA, fon sağlayan bakanlıkların sıkı mali denetimi altındadır. İngiliz BKA'nın bir özelliği çok fazla sayıda personel çalıştırmasıdır. Bu durum hem BKA'nın ilgili bakanlıkların bir kısım sorumluluklarını üstlenmiş olmasının hem de yüksek derecede rekabetçi ortamda fon kapmak için gerekli uzmanlaşma alanlarının oluşturulmasının bir sonucudur.

İngiliz BKA' da “farklı bölgesel/yerel ajans ve fon programlarının bir araya getirilmesi” öncelikli bir faaliyettir.²⁸ Diğer faaliyetler ise “kamu sektörü süreçlerinin koordinasyonu” (*kalkınma faaliyetlerinde bürokratik engellerin giderilmesi ve özel sektörün bürokratik zorluklarının giderilmesine yönelik olarak*), *özel işletmelerin fonlara erişimine destek verilmesi, KOBİ'lerin desteklenmesi, hükümet programları hakkında bilgi sağlanması, bölgenin pazarlanması ve kapasite geliştirici programların (kümelenme gelişimi, iş geliştirme merkezleri kurma, altyapı, işgücü programları vb.) uygulanmasıdır.*²⁹ Kapasite geliştirici faaliyetlerde, özellikle teknoloji geliştirmeye önem verilir ve bu amaçla üniversitelerle sıkı ilişkiler kurulmasına gayret edilir.

Özetlemek gerekirse İngiltere'deki ajanslar, geniş toplum kesimlerinden katılımın sağlandığı (*gerek özel sektör gerek bilim çevreleri*), yönetiminde ise yerel güçlerin önemli oranda özerkliğe sahip olduğu, devletin de bölgesel yetkilerle donattığı, ancak birçok mekanizma ile de kamu tarafından yakinen denetiminin sağlandığı kurumlar olarak faaliyet gösterirler.

---

²⁶ Karasu, a.g. m. , s. 202-209.

²⁷ Karasu, a.g.m. ,s.210.

²⁸ G.Haughton, "Local and Regional Economic Development in England", Beer A., Haughton, G., ve Maude, A., (ed.), "**Developing Locally: An International Comparison of Local and Regional Development**", Policy Press, Bristol, 2003, s.83. ; Erol Çakmak; **Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, 1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.124

²⁹ Haughton, a.g.m. , s.71-72

1.2.2.4. Diğer ülkeler

Ulusal yasal sistemlere uygun bir operasyon ortamı yaratılması için değişik ülkelerdeki ajanslara kanunlarla özel statüler verilmiştir. Örneğin, Almanya'da ajanslar yan özerk kamu kuruluşları statüsündeyken, Fransa'da yasal statüsü karma ekonomi şirketleri olarak konumlandırılmıştır. Belçika'da ise aynı bölgedeki yerel yönetimlerin ortak olarak kurduğu yapılar şeklindedir. Hollanda, İrlanda ve Portekiz'de İtalyan Sviluppo'suna* benzer bir yapı hâkimdir. Romanya, Danimarka ve Litvanya'da BKA kâr amacı gütmeyen (vakıf, vb.) kuruluşlardır. Çek Cumhuriyeti, Estonya ve Slovakya'da BKA (Polonya benzeri) kamu-özel sektör şirketleri iken, Yunanistan'da belediyelerin girişimleridir.³⁰

1.2.2.5. Dünya BKA ile İlgili Bir Değerlendirme

Ajanslar, dünyada bölgelere özgün karakterler doğrultusunda yasal statülerde kurulmaktadır. Buna uygun olarak, görev ve sorumlulukları ve bunları yerine getirmek için uyguladıkları faaliyetlerde önemli farklılıklar içermektedir. Bir ajansın hizmetlerini etkin olarak sunabilmesi için uygun bir yasal statüye sahip olması gerekmektedir. Ajanslar genellikle yerel kalkınma konusunda görev ve sorumluluklar üstlenmiş çok sayıda kamu kurumu ile birlikte çalışmak durumunda olduğundan dolayı, yasal statüsünün kurumsal çatışmalara yol açmayacak niteliklere sahip olması gerekmektedir. Kurumsal sermayenin yeterince gelişmemiş olduğu bölgelerdeki ajanslar ise, geleneksel kurumların direnci ile karşılaşmaktadırlar. Özellikle Batı Avrupa'da olmakla birlikte genellikle ajanslar sınırlı sorumlulukları olan kamu şirketleri olarak yapılandırılmaktadır. Bununla birlikte, Tablo 1'de görüleceği üzere ajanslar; dernek, birlik veya özel nitelikli kamu kurumu statüsünde de kurulmuştur. Ayrıca, ajans faaliyetlerinin çeşitliliğine ve ajansın kaynak durumuna ve tecrübesine göre personel sayıları da değişiklik göstermektedir.

---

* Sviluppo Italia, İtalya'ya yatırımın çekilmesi ve girişimcilerin desteklenmesi için kurulmuş, sermayesinin tamamı Hazine'ye ait olan ve Başbakan'a karşı sorumlu olan ve kamu şirketi olarak faaliyet gösteren bir ajanstır

³⁰ EURADA, a.g.e., s.33

Tablo 1: Çeşitli Ülkelerdeki BKA'nın Yasal Statüleri ve Personel Durumları

ÜLKE	YASAL STATÜ	PERSONEL (KİŞİ)		
		5-10	10-25	>25
İngiltere	Yerel Otoritelerin Teminatıyla Limited Şirket		•	•
A.B.D.*	Kar Amacı Gütmeyen Dernek/Birlik			
Belçika	Belediyeler arası ajans veya Özgün Yasal Kişiliğe sahip Kamu Kuruluşu		•	•
Fransa	Kar Amacı Gütmeyen Dernek/Birlik veya Karma Ekonomi Şirketi		•	•
Almanya	Sınırlı Sorumlu Şirket veya Kamu Kuruluşu	•	•	•
İspanya	Özel Kamu Kurumu	•		•
İtalya**	Sınırlı Sorumlu Kamu Şirketi			
İrlanda	Sınırlı Sorumlu Kamu Şirketi			•
Hollanda	Sınırlı Sorumlu Kamu Şirketi			•
Yunanistan	Sınırlı Sorumlu Kamu Şirketi veya Belediye Şirketi	•	•	
Polonya	Anonim veya Kar Amacı Gütmeyen Vakıf			•
Bulgaristan	Kar Amacı Gütmeyen Dernek/Birlik	•		

* İstihdam ettirilen personel sayısı belirtilmemiştir.

** İstihdam ettirilen personel sayısı belirtilmemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI

Ülkemizde kalkınma ajansları AB’nin istemi olarak gündeme gelmiştir. AB, her ülkenin bölgeler belirlemesini öngörmekte ve yapacağı yardımları bu çerçevede tahsis etmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü olan bu bölümde Cumhuriyet’in ilanının ardından ekonominin planlı döneme kadarki ve planlı dönemin ardından kalkınma çabaları ve bölgesel gelişimi incelenmiş ve kalkınma planlarında bölgesel farklılıkların azaltılması için kullanılan temel araçlardan birisi olan “Kalkınmada Öncelikli Yörelere” politikası ve bölgesel kalkınma planı örneklerinden de bahsedilmektedir.

2.1. Türkiye’de Bölgesel Farklılıklar

Tarihsel süreç içerisinde bölgelerarası farklılıklar Türkiye’nin gündeminden hiç düşmeyen problemler arasında sürekli olarak yerini almıştır. Cumhuriyet öncesi süregelen farklılıklar Cumhuriyet sonrasında da devam etmiş, farklı bölgelerde çeşitli unsurların da farklı olması bölgelerin kalkınma bakımından da farklı düzeylerde olması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk günümüzde ekonomilerin karşılaştığı en önemli sorunlardandır. Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler, bölgeler arasında tarım, sanayi, ticaret, hizmet, haberleşme, ulaştırma, sağlık, eğitim, demografik ve sosyal göstergeler bakımından farklılıkların olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkların ortaya çıkardığı sonuçlar bölgeler arasında gelir dağılımının da farklılaşmasına neden olmaktadır.³¹

Planlama, belli bir dönemde belirli sosyo-ekonomik amaçlara ve sayısal olarak ifade edilebilen hedeflere ulaşabilmek için bu işle görevlendirilmiş organlar tarafından ve daha önceden belirlenen araçları kullanmak suretiyle belli bir bölgede yürütülen faaliyetlerin bütününe denir.³²

Türkiye, 1963 yılında planlı döneme girerken, ülkenin sosyo-ekonomik potansiyelini değerlendirmek ve bu potansiyeli orta vadede planlarla en iyi şekilde yönlendirebilmek adına amaç ve hedeflerin önceliklerini tespit eden 15 yıllık perspektif plan hazırlama gereğini duymuştur. DPT tarafından başlatılan bu planlı ekonomi döneminde günümüze kadar dokuz adet “Beşer Yıllık Ulusal Kalkınma Planı” vardır.

³¹ Yeşim Kuştepe-Umut Halaç, “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(4),2004, İzmir, ss: 143–160

³² <http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/egtplan.htm>, Erişim: 15.03.2011

2.2. Bölgesel Kalkınma Plan ve Politikaları

2.2.1. Beşer Yıllık Kalkınma Planları (BYKP)

2.2.1.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963–1967)

Birinci BYKP’de bölge planlama ve bölge kalkınması kapsamında geri kalmış yörelerde yatırım yapacaklara gelir vergisinden indirim yapma imkânı sağlanarak ülke genelinde gelişme bölgeleri tespit edilmiştir.

Doğu Marmara’nın sanayi, Çukurova’nın tarım ile sanayi, Antalya Bölgesi’nin Tarım ve turizm, Zonguldak bölgesinin ise sanayi ile gelişeceği öngörülmüştür.³³ Plan genel olarak ekonomik kalkınmayı dengeli olarak hızlandırmak adına çeşitli bölgelerin potansiyellerinin harekete geçirilmesi üzerine kurulmuştur.

2.2.1.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972)

İkinci BYKP ise ilk plandaki politikalara ek olarak ulusal plandan bağımsız bir bölge planı hazırlanamayacağı görüşü ile hazırlanmıştır. Bu plan döneminde kamu yatırımlarının belirlenen büyüme merkezlerinde yoğunlaştırılması, alt yapının tamamlanmasıyla, özel sektör yatırımlarının da bu yörelere çekilmesi hedeflenmiştir, teşvik araçları olarak vergi indiriminin yanı sıra, kredi imkânlarının artırılması ve Organize Sanayi Bölgeleri (*OSB*) oluşturulması öngörülmüştür.³⁴ Birinci ve İkinci Kalkınma Planları 1960’ların ithal ikameci ekonomi politikası ile uyumlu olarak şekillenmiş olmasına rağmen sermaye yoğun yatırımlar sebebiyle kırsaldan kente göçü teşvik etmiş, köy ile kent, doğu ile batı arasındaki farklılıkları artırmıştır. Böylelikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki bazı bölgeler 1968 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Kalkınmada Öncelikli Yöre (*KÖY*) kabul edilmiştir. Böylece kamu yatırımları büyüme merkezlerinden il ölçeğinde tanımlanmış olan KÖY’lere kaymıştır.

2.2.1.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977)

Üçüncü BYKP’de ise KÖY’lerin geliştirilmesi konusu gündeme alınmış ve bölgesel kalkınma noktasında yapılacak yatırımların ekonomik kalkınmanın hızının kesintiye uğraması düşüncesi ile hareket edilmiştir.

---

³³ Devlet Planlama Teşkilâtı, **Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963–1967**, Devlet Planlama Teşkilâtı Yayınları, Ankara, 1963, s.471–476. (*Resmî Gazete tarih: 03.12.1962, sayı: 11272*)

³⁴ Devlet Planlama Teşkilâtı, **Sekizinci BYKP Bölgesel Gelişme ÖİKR**, a.g.r., s.28.

2.2.1.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983)

Dördüncü BYKP, bir önceki plandaki yaklaşımlara yakın olmakla birlikte teşviklerin bölge potansiyelini harekete geçirecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerektiği önerisini ortaya koymuştur.³⁵ Ayrıca, sanayinin KÖY'lere götürülmesine ağırlık verilerek, özel girişimin sorunlarının çözümü için KÖY Destekleme Fonu kullanılması, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki maden potansiyelinin daha etkin şekilde değerlendirilmesi noktasında gerekli çalışmaların yapılması gerekliliği belirtilmiştir.

2.2.1.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989)

Beşinci BYKP'de bölge kavramları tekrar gündeme gelerek 16 polarize bölgeyi ayırım kullanılmıştır. Bölgelerde yapılacak envanter çalışmalarına dayanılarak uygun görülen sektörler için “Bölge Gelişme Semaları”ndan bahsedilmiş olmasına rağmen hayata geçirilememiştir. İktisadî açıdan gelişmekte olan bölgelerle, belirli sektörler açısından potansiyel gösteren bölgelerde, gelişmenin hızlandırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanımının sağlanması amacıyla bölge planları yapılması öngörülmüştür³⁶. Böylece 1963’de Birinci Plan ile gündeme gelen, 1973 yılında Üçüncü Plan ile terk edilen bölge planlaması yeniden benimsenmiştir. Kamu sektöründe alt yapı hizmetlerinin geliştirmekte olan yörelerde geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, z hızla kentleşen Çukurova Bölgesi’nin kentsel altyapısını geliştirmek, mahallî idarelerin daha iyi hizmet vermelerini sağlamak üzere “Bölgesel Gelişme Plan ve Proje Uygulamaları” başlığı altında belirttiğimiz “Çukurova Metropolitan Bölgesi, Kentsel Gelişme Projesi”nin ön çalışmaları başlatılmış ve Güneydoğu Anadolu Projesi (*GAP*)’nin yasal çerçevesi oluşturulmuştur.³⁷

2.2.1.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994)

Altıncı BYKP'de “bölge planlaması” kavramı, yerini “bölgesel gelişme” kavramına bırakmış olup Beşinci BYKP’deki 16 polarize bölgeyi ayırımdan vazgeçilerek bölgesel kalkınma politikalarının tespiti ve uygulaması noktasında “Avrupa Topluluğu’nun bölgesel politikalarında gözetilen amaçlar ile uygulamalar dikkate alınacaktır.” cümlesine yer verilmiş, KÖY'lere ağırlık verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.³⁸

³⁵Devlet Planlama Teşkilatı, **Sekizinci BYKP Bölgesel Gelişme ÖİKR**, a.g.r. , s.28–29.

³⁶ Devlet Planlama Teşkilatı, **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985–1989**, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara, 1986, s.161–162. (Resmî Gazete tarih: 23.07.1984, sayı: 18467

³⁷ Devlet Planlama Teşkilatı, **Sekizinci BYKP Bölgesel Gelişme ÖİKR**, a.g.r., s.29.

³⁸ Devlet Planlama Teşkilatı, **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990–1994**, Devlet Planlama Teşkilatı

2.2.1.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000)

Yedinci BYKP'de bölgelerarası dengesizliklerin minimize edilerek bölgesel gelişme çalışmalarının çevresel etkenleri ve ekolojik dengelerin korunmasını da amaçlayan sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı içerisinde hazırlanacağı ve bunların kalkınma planları ile uyum içinde olması gerektiği belirtilmiştir³⁹. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri olmak üzere geri kalmış yöreler için bölgesel gelişme projelerinin hazırlanması kabul edilmiş, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile coğrafi bütünlük gösteren iller için, bölge ve alt-bölge bazında “Aksiyon Planı” uygulamaya konulmuştur.⁴⁰ Bölgesel gelişme projeleri ile bölge planlaması çalışmaları kapsamında Zonguldak– Bartın–Karabük Bölgesel Gelişme Projesi tamamlanarak uygulamaya konulmuş, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesel Gelişme Plan çalışmaları sürdürülmüş, Doğu Akdeniz Bölgesel Gelişme Projesi ve Marmara Bölge Planının hazırlık çalışmalarına devam edilmiştir.

2.2.1.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005)

Sekizinci BYKP'de “Yerleşme Merkezlerinin Kademelendirilmesi” araştırmasının güncelleştirilerek plan bölgeleri oluşturulacağı belirtilmiş, hazırlıkları devam eden projelerin yanı sıra İç Anadolu, Akdeniz ve Ege Bölgeleri için de plan çalışmalarının başlatılacağından söz edilmektedir.⁴¹

2.2.1.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007–2013)

Dokuzuncu BYKP'de Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci içerisinde bölgesel gelişme politikaları ve uygulamalarında köklü bir değişim yaparak, kullanılacak yapısal fonlara hazırlık için merkezî ve yerel düzeyde kurumsal yapının oluşturulması gerekliliğinden söz edilmektedir. Geçmiş dönemlerde hazırlanan GAP Projesi, Zonguldak–Bartın–Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı ve Doğu Anadolu Projesi Ana Planının uygulamaları ile Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi çalışmalarına devam edilmekte olduğu belirtilirken GAP hariç yeterli finansman sağlamadaki güçlükler de engel olarak görülmüştür.⁴²

³⁹ Devlet Planlama Teşkilatı, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996–2000**, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara, 1995, s.30-31. (Resmî Gazete tarih: 25/07/1995, sayı: 22354 Mükerrer)

⁴⁰ Devlet Planlama Teşkilatı, **Sekizinci BYKP Bölgesel Gelişme ÖİKR**, a.g.r., s.30.

⁴¹ Devlet Planlama Teşkilatı, **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996–2000**, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara, 2000, s.63. (Resmî Gazete tarih: 05.07.2000, sayı: 24100 Mükerrer)

⁴² **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 – 2013)**, Resmî Gazete tarih: 01.07.2006, sayı: 26215 Mükerrer, s.45–46.

2.2.2. Ön Ulusal Kalkınma Planı (ÖUKP)

Türkiye'nin ilk ÖUKP' si, Türkiye-AB ilişkileri çerçevesinde AB tarafından 2004-2006 döneminde sağlanacak olan Ekonomik ve Sosyal Uyuma yönelik katılım öncesi mali yardımların kullanımına temel teşkil etmek üzere hazırlanmıştır. Türkiye için katılım öncesi mali yardımı, 17 Aralık 2001 tarih ve 2500/2001/EC sayılı Konsey Tüzüğü ile 26 Şubat 2001 tarih ve 390/2001/ EC sayılı Konsey Tüzüğü düzenlenmiştir.

ÖUKP döneminde katılım öncesi mali yardımların etkili bir şekilde kullanılması ve üyelik sonrası yapısal fonların kullanımına ilişkin altyapının oluşturulmaya başlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda ÖUKP' de, İlerleme Raporları ve 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi'ndeki hususlar da dikkate alınarak ülke genelinde bir Ekonomik ve Sosyal Uyum Politikasının oluşturulması ve AB'ye yakınsama sağlanması yönünde stratejik bir çerçevenin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Türkiye'nin nüfus ve coğrafi büyüklüğü ile Ekonomik ve Sosyal Uyum alanındaki mevcut sorunların ağırlığı ve bunların çözümüne yönelik proje ve program geliştirme kapasitesi dikkate alındığında, 2004-2006 döneminde AB tarafından sağlanacak Ekonomik ve Sosyal Uyum alanına yönelik mali yardımlar son derece kısıtlı kalmaktadır. Öte yandan, tam üyelik ve katılım müzakerelerine başlangıç tarihleri henüz belirlenmemiştir. Bu konularda mesafe alınmasına bağlı olarak, Ekonomik ve Sosyal Uyumun gerçekleştirilmesine ilişkin sürecin daha net bir şekilde ortaya konulması, diğer bir ifadeyle bu sürecin daha sağlıklı planlanması mümkün olabilecektir.

DPT Müsteşarlığı ÖUKP'nin Yönetim Otoritesi olarak belirlenmiş olup, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, ÖUKP Yönetim Sorumlusu olarak görev yapacaktır. ÖUKP Yönetim Sorumlusu görevlerini DPT Müsteşar Yardımcılarından birine devredebilir. Uygulamaya ilişkin görevler sektörel ve bölgesel kurumlar gibi "ara kurumlara" devredilebilir. Bölgesel alanda Hizmet Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Ajansları ara kurumlar olarak faaliyet gösterecektir. Bununla birlikte, mevcut ÖUKP'nin operasyonel programlar içermemesi nedeniyle sektörel gelişme eksenlerine ilişkin ara kurumların açıkça tanımlanmasında zorluklar yaşanmaktadır.

Hâlihazırda DPT, ulusal bütçeden ve AB fonlarından finanse edilen, bölgesel gelişme ile ilgili, proje ve programların merkezi ve yerel bazda koordinasyonunun sağlanmasından, izlenmesinden ve raporlanmasından sorumludur. Bölgesel gelişme politikalarını yerel bazda uygulayacak kurumsal bir mekanizmanın geliştirilmesi gerekmektedir. Orta vadede bu alandaki program ve projelerin yönetimine ilişkin görevlerin BKA'lara devredilmesi öngörülmektedir.⁴³

⁴³ Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), Ankara, 2003, s.143

Finansman desteğinin en geniş olduğu alan olarak bölgesel gelişmeyi belirleyen planda yönetim otoritesi DPT Müsteşarlığı'na verilirken, uygulamaya ilişkin görevlerin sektörel ve bölgesel kurumlar gibi "ara kurumlar" ile paylaşılması, bölgesel gelişme politikalarının yerel bazda uygulanacak kurumsal bir mekanizma ile geliştirilmesi ve bu alandaki program ve projelerin yönetimine ilişkin bazı görevlerin Kalkınma Ajansları'na devredilmesi öngörülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti 58. hükümeti tarafından hazırlanan ve 59. hükümet tarafından da aynen benimsenen Acil Eylem Planı'nda da, ajansların kuruluşu en önemli hukuki kurumlar ve yapısal düzenlemeler arasında yer almıştır. Planda, kaynakların hem yerinde ve etkin kullanılması hem de iller ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amacıyla İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması da dikkate alınarak alt bölge düzeyinde; planlama, koordinasyon, uygulama, izleme ve değerlendirme fonksiyonları olan yeni hizmet bölgeleri ve birimlerinin oluşturulmasının hedeflendiği ifade edilmiştir.

Bu gelişmeler neticesinde hazırlanan 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı" TBMM(Türkiye Büyük Millet Meclisi) tarafından 25.1.2006 tarihinde kabul edilmiş ve 8.2.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁴ Ajanslar, bölgeler esas alınarak, DPT müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kurularak ajans merkezinin bulunacağı il, kuruluş kararnamesinde belirtilecektir.

Kalkınma ajanslarının Düzey 2 İstatistikî Bölge sınıflandırmasındaki bölgelere göre yapılanması öngörülmüştür. Bu sınıflandırmada Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 26 bölge müdürlüğünün sınırları esas alınmıştır. Yani bölge yapısı oluşumunda coğrafi yakınlık dışında ekonomik gelişmişlik, nüfus yapısı v.b. istatistiksel benzerlikler de dikkate alınmıştır. Yasaya göre ajanslar, tüzel kişiliğe haiz olacak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbi tutulacaktır. Ajansların ulusal düzeyde koordinasyonundan Devlet Planlama Teşkilatı sorumludur.⁴⁵

BKA'lar, ulusal düzeyde DPT koordinasyonunda, kendine özgü teknik ve finansman (bütçe) mekanizmasına sahip, kâr amacı gütmeyen, çabuk karar alıp uygulayabilen, merkezi ve yerel idarelerin dışında, kamu, özel sektör ve STK'ları bir araya getiren, tüzel kişiliği haiz, 5449 sayılı Kanunla düzenlenmemiş işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabi, bölgeler (düzey 2 bölgeleri) esas alınarak Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan teknik

---

⁴⁴ Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında 5449 No'lu Kanun

⁴⁵ Seyit Koçberber, Kalkınma Ajansları Ve Sayıştay Denetimi, Sayıştay Dergisi, Sayı:61, Ankara, 2006, ss. 40-42

kapasitesi yüksek, uygulamacı olmayan, fakat destekleyici, koordinatör ve katalizör olarak faaliyet gösteren kalkınma birimleridir.

Türkiye'de bölgesel Kalkınma Ajansı kavramına yönelik ilk çalışmalar 1990'lı yıllarda başlamıştır. Bu sürecin Türkiye'de başlatılmasındaki amaç, yurtiçinde beklenen yerelliklerin kendi içsel kalkınma dinamiklerinin yanı sıra Avrupa Birliği'ne katılım sürecini hızlandırmaktır. Türkiye'de buna en güzel örnek, GAP projesi için kurulan, Güney Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'dir. Bunu haricinde Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı, Mersin Kalkınma Ajansı ve Doğu Anadolu Projesi Ekonomik Kalkınma Ajansı'dır. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının kurulması ile bu birimlerin görevleri Ajans'a geçmiştir.⁴⁶

Ancak bu örneklerin çoğu proje aşamasında kalmış ya da uygulamanın başında çıkan sorunlar nedeniyle sona ermiştir. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın kurulmasında en önemli sebep hiç kuşkusuz AB'ye üyelik sürecidir. Birlik, küreselleşme ve yapısal uyum politikaları ile ilgili araç ve değişimler çerçevesinde, üye olacak ve aday olacak ülkelerde bölgesel planlamanın yeni bir anlayışla ele alınarak Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın kurulmasını istemiştir. Bu çerçevede Türkiye, Bölgesel Kalkınma Ajansları'nı ciddi anlamda ilk kez aday üyeliğinin tescil edildiği 1999 Helsinki Zirvesi sonrasında ele almıştır. AB Komisyonu'nun hazırlamış olduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'nde orta vadede yapılması gereken düzenlemeler arasında yer alan Bölgesel Kalkınma Ajansları'nı oluşturmak amacıyla yasal düzenleme süreci başlatılmıştır.

Bu doğrultuda öncelikle Topluluk kurallarına uygun olarak kısa vadede İBBS sistemi 22 Eylül 2002 tarihli Bankalar Kurulu kararı ile kabul edilmiştir. Daha sonra da 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi'nde, katılım öncesi mali yardım programından yararlanabilmek için Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın kurulması öngörülmüştür. Bu süreçte Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun gündeme gelmiş ve kanun 25 Ocak 2006 tarihinde kabul edilerek, 08 Şubat 2006 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁷

2.2.3. Bölgesel Gelişme Plan ve Proje Uygulamaları

Türkiye'de bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması amacıyla çeşitli bölgesel gelişme planları hazırlanmıştır. Bu planların bazıları Doğu Marmara Planlama Projesi, Antalya Projesi, Çukurova Bölgesi Projesi, Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi, Güneydoğu Anadolu Projesi, Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Doğu

⁴⁶ Metin Berber-Ebru Çelepçi, "Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu- 13-14 Ekim 2005, ss. 149-150

⁴⁷ Alkan SOYAK, "Ertelenen 9. Kalkınma Planı ve Türkiye'de Planlamanın Geleceği Üzerine Bir Not", **Bilim ve Ütopya Dergisi**, Sayı. 136, Ekim 2005, s. 3-4

Anadolu Projesi ve Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı'dır. Burada sadece Çukurova Bölgesi'ni ilgilendiren üç örnek incelenmektedir.

2.2.3.1.Çukurova Bölgesi Projesi

Çukurova Bölgesi, ülkenin farklı bölge planlaması çabalarına sahne olmuş ender yörelerden birisidir. Bölgenin kolay okunabilir coğrafyası, ekonomik dinamizmi, hızlı nüfus artışı ve hızlı kentleşmesi gibi etmenlerle değişik zamanlarda planlamadan sorumlu birimlerin ilgisini çekmiştir.

Çukurova'da ilk bölge planı 1960'lı yılların başında sürdürülmüş ve 1970'de sonuçlandırılmıştır. İkinci bölgesel yaklaşım ise 1980'li yılların ikinci yarısında başlatılmıştır. Bu iki çalışma yaklaşık 17 yıllık ara ile gerçekleştirilmiştir. Bu süre içinde aynı bölge için getirilen yaklaşımların önemli ölçüde farklılaşması ilgi çekicidir. Bununla birlikte; aralarında belirli benzerlikler de bulunmaktadır. Örneğin her ikisi de Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yaptırılmış, dış kaynaklarla finanse edilmiş ve sonunda her ikisi de yabancı danışmanlık firmalarınca gerçekleştirilmiştir.

Birinci deneyim "Çukurova Bölge Planı" adını taşımaktadır. İkincisi ise "Çukurova Bölgesi Kentsel Gelişme Projesi" olarak adlandırılmaktadır.

2.2.3.1.1 Çukurova Bölge Planı

İlk deneyim, bölge planlama ve programlama açısından daha klasik yaklaşımları sergilemektedir. Planlama üç aşamalı olarak elde edilmiş ve sunulmuştur. Önce bölgenin genel yapısı ortaya konulmuş olan plan, rapordaki ifade ile Çukurova'nın "portre"sini çizmiştir. Buna dayalı olarak elde edilen ve Adana, İçel ve Hatay illerini kapsayan Bölge Planı'nda ekonomik sektörler için genel gelişme hedefleri konulmuş ve bunun sonucu olarak bölgesel arazi kullanımı önerileri getirilmiştir.

1970 yılında sonuçlandırılan planın başlangıç çalışmalarını bölgesel arazi kullanımı ile insan gücü kaynakları da dâhil kaynak analizlerini içeren bölgesel profilin çıkarılması oluşturmuştur. Ekonomik ve demografik gelişme tahminleri ve hedefleri bu profile dayandırılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, 1970 planı tarımsal gelişmeye ağırlık vermiştir. Bölgenin ürün deseni çıkarılmış ve bunun gelişmesi için neler yapılması gereği tüm ayrıntıları ile anlatılmıştır.

Tüm bu çabalara karşılık proje uygulamaya geçirilememiştir. Plan öngörüsü yatırımların ülke kalkınma planında yer ve öncelik alması, bunlara ödenek ayrılması, bölgesel gelişme için örgütlenmeye gidilmesi, plan kararlarının ve bunlara dayalı yatırımların izlenmesi gibi konularda önemli sıkıntılar yaşanmıştır. Yatırımların

programlanması bir plan bileşeni olarak görülmesine karşın, bunlar paket haline getirilememiştir.

Özellikle mali konulardaki yetersizlik, plan öngörülerinin sahipsiz kalışı, Bölge Planı'nı yaptıran kuruluş içinde bile örgütlenmeye gidilememesi ve plan kararlarının daha alt ölçeklere yansıtılamaması uygulamayı önlemiştir. Planlamada son derece ayrıntılı mali ve ekonomik analizler yapılmasına ve finansman ihtiyacının tespitine karşın, bu yatırımları gerçekleştirmek için gerekli kaynak özel kesim ve kamu kesimince bulunamamıştır. Bir diğer önemli etmen, bu yatırımları gerçekleştirecek ve destekleyecek birimlerin belirsizliği olmuştur.

Özetle Birinci Çukurova Bölge Planı bölge geneli için net ve ayrıntılı kararlar üreten bir yaklaşım olmuştur. Plan kararları paket haline gelememiş ve kalkınma planlarında gerektiği gibi yer alamamıştır. Diğer bir söylemle, ülke kalkınma planı ile bütünleşememiştir. Plan örgütlülüğü sağlanamamış ve sonuç olarak uygulama sahipsiz kalmıştır.⁴⁸

2.2.3.1.2. Çukurova Metropoliten Bölgesi Kentsel Gelişme Projesi

Bölgede yapılan ikinci projede özellikle kentsel sektörler ağırlık kazanmıştır. Projeye Dünya Bankası kredi sağlamıştır. Bölgesel planlama çalışması niteliğine sahip olamayan bu proje, Mersin, Tarsus, Adana, Ceyhan ve İskenderun Belediyeleri'ni kapsamış, hızlı kentleşmenin gereksinimlerini cevap verebilecek ölçüde geliştirilmesini amaçlamaktadır.⁴⁹

Proje, kentleşmenin hız kazandığı bir zamanda hazırlanan bir proje olması yönüyle öne çıkmıştır. Ancak “merkezi plan içinde bölge planının yerinin ne olduğunun belirlenmemiş olması ve dolayısıyla merkezi plan ile bölgesel plan arasında herhangi bir koordinasyon sağlanamaması, yatırımların tüm bölgelere dağılımı konusunda bir çalışmanın olmaması ve nihayet bölge planlarının uygulanması konusundaki belirsizlik, 52 projenin uygulanmasını olanaksızlaştıran unsurlar olarak sıralanmaktadır.⁵⁰

Çukurova'da hazırlanan bölgesel kalkınma planlama projelerinden birincisi tarım sektörünü ön plana çıkarmıştır. İkinci planlama projesinde ise, kentsel yaklaşımla hazırlanan bir projede başarısızlığa uğramıştır. Diğer yandan “Çukurova'daki her iki planlama da

⁴⁸ http://www.kentli.org/makale/orcun_bolge.htm, Erişim: 14.02.2011

⁴⁹ Milli Güvenlik Kurulu Genel sekreterliği, “Türkiye’de Bölge Planlamasının Evreleri”, Levent Yayıncılık, Ankara, 1993, s.334

⁵⁰ Gürol Talvaç, “Türkiye’de Kalkınma Planlarında Bölgelerarası Kalkınma Politikası”, Uludağ Üniversitesi Dergisi, 2001, s.83

merkezi hükümet birimleri tarafından elde edilmektedir. Hiçbir karar alma sürecinde yerel yönetimler dahil edilmemiştir.⁵¹

2.3. Türkiye’de Kalkınma Ajansları’nın Gelişim Süreci

Dünya’da II. Dünya Savaşı sonrasında gündeme gelen BKA’ların, Ülkemizde ise 1990’lı yıllarda gündeme gelmeye başlamış fakat 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi’nde AB standartlarına uygun hukuki ve idari çerçeve ile bölgesel politikaların oluşturulması gerektiği vurgusu yapıldıktan sonra gelişim süreci hızlanmıştır. Bu yüzden DPT’nin 2004–2006 yıllarını kapsayan Ulusal Kalkınma Planının da bu konuyla ilgili çalışmalara yer vereceği ifade edilmiştir. AB’ye üyelik sürecinin olmazsa olmazlarından olan, bu çalışmaların sonuç vermesi ile ülkemizde de “Bölgesel Kalkınma Ajansı” yerine “Kalkınma Ajansı” adı altında kurulmaya başlanmıştır. Buradaki “bölge” kelimesinin kullanılmamasındaki amaç ülkemizde BKA’larla ilgili yaşanan ciddi tartışmaların sonucudur. Ülkemizde Kalkınma Ajansları bölgesel potansiyel ve dinamiklerin harekete geçirilmesi, büyümenin etkilerinin tabana yayılması, gelir dağılımının düzelmesi ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi açısından oldukça olumlu bir rol oynayacağını söyleyenlerin yanında, mevcut şekilde kurulan Kalkınma Ajansları’nın çok önemli eksiklikler içerdiğini ve Kalkınma Ajanslarının beklenen yararı sağlamayacağını iddia edenler de vardır.⁵²

2.3.1. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)

Avrupa Birliği’ne detaylı veriler sunmak üzere Avrupa Birliği İstatistik Ofisi tarafından 1970’li yılların ortalarında oluşturulan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması’nın temel amacı; bölgesel tabanlı olacak şekilde istatistikleri toplamak, sosyo-ekonomik analizler yapmak ve topluma yönelik bölgesel politikaların çerçevesini oluşturmaktır. AB genelinde tek bir veri tabanı oluşturmak, bölgesel istatistikleri standartlaştırmak ve bunu yaparken de karşılaştırılabilir bir tablo ortaya çıkarmak için bölgelerin sahip oldukları benzer niteliklere göre oluşturulan İBBS, Türkiye’de de örnek bölge birimi uygulaması olarak kabul edilmiş ve Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) desteği ile DPT tarafından 2002 yılında tamamlanmıştır.

Türkiye için İBBS, bölge ölçeğinde bir “ortak taban” olmakla birlikte, 2003 yılında ikincisi kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi’nde kısa vadeli hedefler arasında gösterilen BKA’ların kurulmasına yönelik bir ilk ve zorunlu adımı da ifade etmektedir. İBBS sınıflandırmasında iller "Düzey 3" olarak tanımlanmış; ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden

⁵¹ Orçun İmga, “Türkiye’de Bölge Kalkınma Projesi Deneyimleri”, Türk İdare Dergisi, Eylül, 2003, s. 6

⁵² Dr. Erdal Arslan, Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajansları’nın Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları, Kamu-İş Dergisi, C:11, 2010, s.3

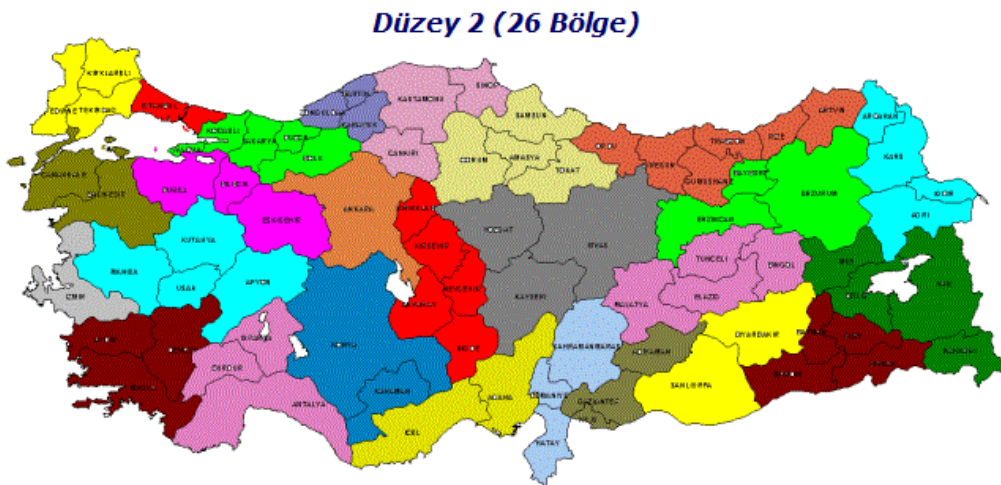
benzerlik gösteren komşu iller ise bölgesel kalkınma planları ve nüfus büyüklükleri dikkate alınarak "Düzey 1" ve "Düzey 2" olarak gruplandırılarak, hiyerarşik İBBS yapılmıştır.⁵³

Düzey 3 kapsamında her il bir İstatistikî Bölge Birimini tanımlamış olup, toplam 81 adettir. Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimleri, Düzey 3 kapsamındaki komşu illerin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup, 26 adettir. Düzey 1 İstatistikî Bölge Birimleri ise "Düzey 2" İstatistikî Bölge Birimlerinin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup, 12 adettir ve kamusal alandaki tüm bölge tabanlı çalışmalarda artık İBBS çalışması esas alınacaktır.⁵⁴

Şekil 1. Düzey 1 Grubunda Yer Alan 12 İstatistiksel Bölge Biriminin Türkiye Üzerindeki Dağılımı

KAYNAK: DPT (<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/biid/ibbs.html>), Erişim: 02.03.2011

Şekil 2. Düzey 2 Grubunda Yer Alan 26 İstatistiksel Bölge Biriminin Türkiye Üzerindeki Dağılımı

KAYNAK: DPT (<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/biid/ibbs.html>), Erişim: 02.03.2011

⁵³ <http://www.planlama.org/new/bolgesel-kalkinma-ajanslari/turkiye-deki-istatistiksel-bolge-birimleri-ibb.html>, Erişim: 01.04.2011

⁵⁴ <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/biid/ibbs.html>, Erişim: 01.04.2011

Tablo 2: Üç Düzeyde Yapılan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması

SIRA NO	DÜZEY 1	DÜZEY 2	DÜZEY 3
1	İstanbul	İstanbul Alt Bölgesi	İstanbul
2	Batı Anadolu	Ankara Alt Bölgesi	Ankara
		Konya Alt Bölgesi	Konya, Karaman
3	Doğu Marmara	Bursa Alt Bölgesi	Bursa, Eskişehir, Eilecek
		Kocaeli Alt Bölgesi	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
4	Ege	İzmir Alt Bölgesi	İzmir
		Aydın Alt Bölgesi	Aydın, Denizli, Muğla
		Manisa Alt Bölgesi	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
5	Batı Marmara	Tekirdağ Alt Bölgesi	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
		Balıkesir Alt Bölgesi	Balıkesir, Çanakkale
6	Akdeniz	Antalya Alt Bölgesi	Antalya, Isparta, Burdur
		Adana Alt Bölgesi	Adana, Mersin
		Hatay Alt Bölgesi	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
7	Batı Karadeniz	Zonguldak Alt Bölgesi	Zonguldak, Karabük, Bartın
		Kastamonu Alt Bölgesi	Kastamonu, Çankır, Sinop
		Samsun Alt Bölgesi	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
8	Orta Anadolu	Kırıkkale Alt Bölgesi	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
		Kayseri Alt Bölgesi	Kayseri, Sivas, Yozgat
9	Doğu Karadeniz	Trabzon Alt Bölgesi	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
10	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep Alt Bölgesi	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
		Şanlıurfa Alt Bölgesi	Şanlıurfa, Diyarbakır
		Mardin Alt Bölgesi	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya Alt Bölgesi	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
		Van Alt Bölgesi	Van, Muş, Bitlis, Hakkari
12	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum Alt Bölgesi	Erzurum, Erzincan, Bayburt
		Ağrı Alt Bölgesi	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan

KAYNAK: DPT (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması), 2003

2.4. Türkiye’de Kalkınma Ajansı Deneyimleri

2.4.1. Türkiye’de Kalkınma Ajansları

Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları, belirtildiği üzere hayata geçirilmeye çalışılan yeni bölgesel gelişme anlayışının uygulanması amacıyla kurulmakta ve kurulduğu bölgenin gelişmesini etkileyecek stratejileri belirlemede, araçsal ve insansal alt yapıyı oluşturmada ve Avrupa Birliği’ne üye olma noktasında önem arz etmektedir.⁵⁵

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 25.01.2006 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülerek kabul edilmiş, 08.02.2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹

⁵⁵ Nazlı Maç, “Bölgesel Kalkınma Ajansları Ve Türkiye”, Konya Tic. Odası, 2006, s.1

2.4.2. Türkiye’de Aktif Halde Bulunan Kalkınma Ajansları

Tablo 3: Türkiye’de Kurulu Kalkınma Ajansları

TR10: İstanbul	TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir
TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat
TR22: Balıkesir, Çanakkale	TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak
TR31: İzmir	TR82: Çankırı, Kastamonu, Sinop
TR32: Aydın, Denizli, Muğla	TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat
TR33: Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak	TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon
TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir	TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum
TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars
TR51: Ankara	TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli
TR52: Karaman, Konya	TRB2: Bitlis, Hakkâri, Muş, Van
TR61: Antalya, Burdur, Isparta	TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis
TR62: Adana, Mersin	TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa
TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt

Kaynak: T.C. Başbakanlık DPT Resmi Web Sitesi, Erişim: 25.02.2011

(http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/kalkinma_ajansNedir.html)

2.4.2.1. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA-TR31:İzmir)

25 Ocak 2006 tarihinde onaylanan Kalkınma Ajanslarının Kurulmasına yönelik tasarının yasallaşmasından sonra, Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasını öngören Bakanlar Kurulu 2006/10550 sayılı kararnamesi 06.07. 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, İzmir İli merkez olmak üzere TR31 Düzey 2 bölgesinde İzmir Kalkınma Ajansı kurulmuştur.⁵⁶

İzmir ilinde kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerini artırmak, ortak iş yapma kültürü ve verimli işbirlikleri geliştirmek için çalışan İZKA, ulusal kalkınma planıyla uyumlu, katılımcılık esasına dayalı 2010-2013 İzmir Bölge Planı’nı hazırlayarak, bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı proje ve faaliyetlere teknik ve mali destek sağlamaktadır. Ajans tarafından sağlanan

⁵⁶ <http://www.izka.org.tr/izka-hakkinda>

destekler; proje teklif çağrısı, güdümlü proje desteği, doğrudan faaliyet desteği, teknik destek, faiz desteği ve faizsiz kredi desteğidir.⁵⁷

2.4.2.2. Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA-TR62:Adana-Mersin)

Çukurova Kalkınma Ajansı, 25 Ocak 2006 tarihinde kabul edilen 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının, Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un Bakanlar Kurulu'na verdiği yetkiye dayanılarak 31 Mayıs 2006 tarih ve 2006/10550 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. Ajans, bölgesel programlar ve buna uygun olarak belirlenen destek mekanizmaları ile bölge kaynaklarının daha verimli ve etkin kullanımının sağlanması, bölge potansiyelinin harekete geçirilmesi ve bölgenin tanıtımı yoluyla ulusal ve uluslararası yatırımların bölgeye çekilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, kullanımına tahsis edilen kaynakların amaç ve hedefler doğrultusunda etkin ve verimli şekilde kullanılmasını teminen Ajans aşağıda sıralanan temel görevleri yerine getirmektedir:

- Ulusal plan ve programlar çerçevesinde bölgesel plan ve programların etkili bir şekilde yapılmasını ve uygulanmasını sağlamak,
- Çukurova Bölgesi'nin kurumsal, idari ve beşeri kapasitesinin gelişmesine katkıda bulunmak,
- Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesine, vatandaş ile devlet arasında hızlı, etkin ve sürekli bir iletişim sürecinin oluşturulmasına katkı sağlamak,
- İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışıyla, bölgenin beşeri ve maddi kaynaklarının sürdürülebilir bir çerçevede, etkili ve verimli şekilde kullanılmasına, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine, istihdam ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik faaliyetlere destek vermek ,
- Yürütülecek faaliyetlerin tamamında kamusal hizmet sunumu bilinciyle şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyetini esas alan bir yaklaşım geliştirmek ve bu doğrultuda gerekli tedbirleri almak

---

⁵⁷ <http://www.izka.org.tr/destekler/>

2.4.2.2.1. Misyon ve Vizyon

2.4.2.2.1.1. ÇKA Misyonu

“Çukurova Kalkınma Ajansı, faaliyet bölgesinin kalkınması için iktisadi ve sosyal alanda sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak araçları ve faaliyetleri tespit eden, geliştiren ve başarılı bir şekilde uygulayabilen bir Ajans olmayı hedefler” misyonu ile çalışmalarını sürdürmektedir.

2.4.2.2.1.2. ÇKA Vizyonu

“Bölgesel kalkınmanın sağlanmasında ve sürdürülebilmesinde öncü ve etkin olmak” ifadesi Çukurova Kalkınma Ajansı'nın vizyonunu özetlemektedir.⁵⁸

2.4.2.2.2. Amaç Ve Hedefler

Çukurova Kalkınma Ajansı'nın temel amacı faaliyet alanı olan Çukurova Bölgesi'nin tüm yönleriyle kalkınmasını sağlamaktır. ÇKA, bu temel amacı gerçekleştirmede Bölgenin mevcut potansiyelini harekete geçirmeyi ve bu potansiyeli artırmayı hedeflemektedir.

2.4.2.2.3. Temel Politikalar ve Öncelikler

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, istihdamı ve ihracatı artıran, yüksek katma değerli ürün üretme kapasitesini geliştiren girişimlere destek olunarak bölge ekonomisini dış dünya ile rekabet edebilir bir yapıya kavuşturmak Çukurova Kalkınma Ajansının politika önceliklerinden birisidir. Bu doğrultuda;

- Bölgede faaliyet gösteren firmaların etkinliklerinin ve rekabet güçlerinin artırılmasına destek olacak faaliyetlerde bulunmak,
- Bölgenin potansiyel yatırım alanlarının belirleyerek ulusal ve uluslararası yatırımcılara tanıtmak,
- İşgücü kalitesinin artırılmasına yönelik girişimlere destek olmak,
- Ajans için kullanımına tahsis edilen kamu kaynaklarının amaç ve hedefler doğrultusunda etkin ve verimli bir şekilde kullanmak,
- Kalkınmaya ilişkin olarak paydaşlar arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı ortamı oluşturularak sahiplenmenin ve farkındalığın artırılması sağlamak. Göreceli olarak daha az gelişme potansiyeli olan alt bölgelerden başlamak üzere sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamaları özendirmek,

---

⁵⁸ Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, ss. 4-5

- Alt bölgelere yönelik olarak kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesini sağlayıcı girişimlerin özendirilmesi, oralarda ekonomik olanakların geliştirilmesi, yaşam standartlarının artırılması ve refah düzeylerinin yükseltilmesine yönelik faaliyetlere destek olmak,
- Çukurova kırsalından ve diğer kentlerden Adana ve Mersin kent merkezine doğru olan göç, planlamadan imara, su kaynakları yönetiminden ısınmaya, ulaşımdan çevreye kadar çok sayıda fiziksel ve sosyolojik gereksinimler ortaya çıkarmaktadır. Ajans temel politika önceliklerinden birisi de bu etkilerin azaltılmasını ve yönetilmesini kolaylaştırıcı faaliyetleri desteklemektir.⁵⁹

2.4.2.2.4. Mali Destek Programları Proje Teklif Çağrısı

Çukurova Kalkınma Ajansının yürüteceği 2010 yılı Mali Destek Programlarının finansmanı için Ajans tarafından tahsis edilen toplam bütçe miktarı 40.000.000 TL'dir. 2010 yılı Mali Destek Programları kapsamında teklif çağrısına yönelik proje başvurularının kabulü 23 Aralık 2010'da başlamıştır. Başvurular, bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi desteği ile incelenip değerlendirilecektir. Ajans, desteklenmesi uygun bulunan projelere, Başvuru Rehberlerinde belirtilen oranlarda mali destek sağlayacak ve bu destek hibe niteliğinde olacaktır.⁶⁰ Ajansın faaliyetlerini gerçekleştirirken göstermiş olduğu performansın en somut yansıması Yüksek Planlama Kurulu'nun 2011 yılında kalkınma ajanslarına kullanılacak olan transfer ödenek miktarlarının belirlenmesi aşamasında görülmüştür. Nüfus büyüklüğü, sosyo-ekonomik gelişmişlik ve performans kriterlerine göre yapılan ödenek tahsisinde ÇKA, yaklaşık 24 milyon TL'lik ödenekle 26 ajans içerisinde en yüksek payı alan ajans olmuştur.⁶¹

2.4.2.3. Mevlana Kalkınma Ajansı (MKA-TR52:Konya-Karaman)

Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA), Konya ve Karaman illerini kapsayan TR52 Düzey 2 Bölgesi'nde 22 Kasım 2008 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. 2009 yılında ilan edilen teklif çağrılarında sürecinde 552 proje kabul eden Ajans, halen 58 projeyi desteklemekte olup Eylül ayı içerisinde ilan ettiği İktisadi Kalkınma ve Sosyal Kalkınma Mali Destek Programları kapsamında toplam 984 proje kabul ederek Türkiye'de bu alanda en yüksek sayıya ulaşan ajans olmuştur.⁶²

⁵⁹ a.g.r. , ss.26-27

⁶⁰ 2010 yılı Mali Destek Programları Proje Teklif Çağrısı

⁶¹ ÇKA 2010 Yılı Faaliyet Raporu (Yönetim Kurulu Başkanı Sunuşu)

⁶² Mevlana Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Ajans Faaliyet Raporu, s.1

2.4.2.4. İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA-TR10:İstanbul)

2008 Yılında kurulan Ajans, İstanbul'da ekonomik ve sosyal kalkınma üzerinde etkili olan aktörleri ortaklıklar içinde bir araya getirmeyi, bölgenin kalkınma potansiyelini küresel ve ulusal olarak stratejik bir perspektifle ele almayı, sahip olunan içsel kaynakların harekete geçirilmesini ve bölge dışından gerektiğinde kaynak transfer edilmesini misyon olarak benimsemiştir.

Kurumsallaşma sürecinde olan Ajans, 2010 yılında faaliyetlerini sürdürdüğü fiziki mekana ilişkin çalışmalarını tamamlamış, yeni personelini istihdam etmiştir. Ayrıca projelere mali destek sağlamak üzere 2010 yılı Aralık ayında 5 programda 70 Milyon TL ile teklif çağrısına çıkmıştır.⁶³

2.4.2.5. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA-TR83:Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)

Samsun merkezli kurulan Amasya, Çorum ve Tokat illerini kapsayan Kalkınma Ajansının ilk Kalkınma Kurulu toplantısı 22 Aralık 2008 Pazartesi günü Samsun'da yapılarak faaliyetlerine başlamıştır.

Yapılan değerlendirmeler neticesinde; illerin Kalkınma Kurulu üyesi kurum ve kuruluşların kendi içlerinde yapacakları toplantılarda, illerin Mevcut Durum Analizleri, GZFT(Güçlü-Zayıf Yanlar, Fırsatlar-Tehditler) Analizleri ile Stratejik amaç, öncelik, tedbir ve projelerinin değerlendirilmiştir.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, yürütmekte olduğu "İşletmelerin Rekabet Gücünün artırılması ve Dışa Açılımlarına Mali Destek Programı" kapsamında uygun proje başvurularının kendisine sunulması amacıyla ilana çıkmıştır.⁶⁴

2.4.2.6. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA-TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum)

22 Kasım 2008 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla kurulan KUDAKA, Ajans Genel Sekreteri'nin 17 Aralık 2009 tarihinde görevine başlamasıyla birlikte, kurumsallaşma çalışmalarına hız verildi. Ajans, sorumluluk alanını oluşturan Erzurum-Erzincan-Bayburt illerini kapsayan bölgenin kalkınmasında en etkin ve öncü rol oynayan ve sorumluluk alanını oluşturan Erzurum-Erzincan-Bayburt illerini kapsayan bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak üzere, sosyal sermayeyi ve kalkınmayı geliştirmek suretiyle yerel potansiyeli harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

⁶³ İstanbul Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu (*Yönetim Kurulu Başkanı Sunuşu*)

⁶⁴ <http://www.oka.org.tr/haber-detay.asp?NewsId=37>, Erişim: 11.04.2011

Ajansın sorumluluk alanını oluşturan Erzurum-Erzincan-Bayburt illerini kapsayan bölgenin kalkınmasında en etkin ve öncü rol oynayan, Türkiye'nin en modern ve en verimli kurumlarından biri olma vizyonuna sahip KUDAKA, bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak üzere, sosyal sermayeyi ve inovasyonu geliştirmek suretiyle yerel potansiyeli harekete geçirmeyi misyon olarak edinmiştir.⁶⁵

2.4.2.7. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA- TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)

Görev alanı TRB1 Bölgesi (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) olan Fırat Kalkınma Ajansı ise 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararıyla kurulmuştur. Fırat Kalkınma Ajansı'nın temel amacı; "Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır". FKA tarafından 2011 Yılı Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında desteklenecek projeler için tahsis edilen toplam kaynak tutarı 700.000 TL'dir.⁶⁶

2.4.2.8. Karacadağ Kalkınma Ajansı (TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa)

Bakanlar Kurulu'nun 22.11.2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 2008/14306 sayılı "Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulması Hakkında Karar"ı ile 8 bölgede daha Kalkınma Ajansı kurulması kararlaştırılmıştır. Bu ajanslardan biri olan Karacadağ Kalkınma Ajansı, 20.08.2009 tarihinde Ajans Genel Sekreterinin göreve başlatılmasıyla birlikte, hızlı bir "kurulma" ve "kurumsallaşma" sürecine girmiştir.

2009 yılında kuruluş çalışmalarını büyük ölçüde tamamlayan Ajans, bütün kalkınma ajansları için belirlenen temel kuruluş amacına ulaşma yolunda kurumsallaşması, bölgesel planlama, programlama, koordinasyon, program yönetme, izleme değerlendirme, yatırım destek ve tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi adına kuruluşundan itibaren, öncelikli olarak Ajansın kurumsallaşması ile istihdam edilen personelin eğitim çalışmalarının tamamlanması, 2010 Yılı Ön Bölgesel Gelişme Planı'nın hazırlanması, Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofislerinin (YDO) faal hale getirilmesi gibi faaliyetler üzerine yoğunlaşmıştır.⁶⁷

⁶⁵ <http://www.kudaka.org.tr/vizyon-ve-misyon.asp>, Erişim: 11.04.2011

⁶⁶ Fırat Kalkınma Ajansı 2011 Yılı Doğrudan Faaliyet Destek Programı, ss.3-5

⁶⁷ <http://www.karacadag.org.tr>, Erişim: 12.04.2011

2.4.2.9. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA-TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt)

DİKA, 10 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.⁶⁸ Ajans, ekonomik ve sosyal potansiyelin ortaya konularak bölge cazibesinin artırılması ve bölgenin gerek ulusal gerekse uluslar arası arenada tanıtımının yapılması; bölgede üretim ve istihdamı artırabilecek özellikteki faaliyetlerin desteklenmesi; göçün etkin olarak yönetilmesi ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesini kendine amaç edinmiştir.

2.4.2.10. İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA-TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis)

İKA, 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan kararname ile kurulmuştur. Ajans, “Bölgenin üretken faktörlerini ve dinamiklerini bir araya getirerek; üretim ve istihdamı artırmak, sahip olduğu kültürel miras ile turizm zenginliği yaratmak, geçmişten gelen ticaret birikimiyle Orta Doğu’da lojistik merkezi haline gelmek, tarımdaki çeşitliliği ve sanayideki rekabet gücünü geliştirerek sürdürülebilir kalkınmanın öncüsü olmak” vizyonunu benimsemiştir.⁶⁹

2.4.2.11. Trakya Kalkınma Ajansı (TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)

Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansı Kurulması hakkında Bakanlar Kurulu 14.07.2009 tarih ve 2009/15236 sayılı kararnamesi ile Tekirdağ ili merkez olmak üzere TR21 (*Tekirdağ, Edirne, Kırklareli*) Bölgesi Kalkınma Ajansı kurulmuş ve Resmi Gazete’nin 25.07.2009 tarihli 27299 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. İlk Kalkınma Kurulu toplantısı ise 26.08.2009 tarihinde yapılmıştır.

Ajansın temel amaçları, ekonomik ve sosyal potansiyelin ortaya konularak bölge cazibesinin artırılması ve bölgenin gerek ulusal gerekse uluslar arası arenada tanıtımının yapılması; bölgede üretim ve istihdamı arttırmaya yönelik faaliyetlerin desteklenmesi; insan kaynakları kapasitesinin analizi ve geliştirilmesidir.⁷⁰

2.4.2.12. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA -TR32: Aydın, Denizli, Muğla)

2009 yılının Temmuz ayında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ile aralarında Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan Güney Ege Kalkınma Ajansı’nın kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Ajansın amacı, Aydın, Denizli ve Muğla illerinden oluşan bölgenin kaynaklarının etkin kullanımını, yerel potansiyelin harekete geçirilmesini, ulusal ve uluslararası alanda bölgenin rekabet düzeyinin en üst seviyeye çıkarılması, istihdam

⁶⁸ Dicle Kalkınma Ajansı Mali Destek Programları Görünürlük Usul Ve Esasları, s.6

⁶⁹ İpekyolu Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Ara Faaliyet Raporu, s.2

⁷⁰ <http://www.trakyaka.org.tr>, Erişim: 12.04.2011

olanaklarının ve yeni sektörlerin desteklenmesi amacıyla şeffaflık, katılımcılık ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde tüm paydaşlarımızla birlikte sürekli ve dengeli kalkınmanın gerçekleştirilmesini, kentsel ve çevresel sorunların üstesinden gelinerek bölge halkının yaşam standardının yükseltilmesini sağlamaktır.⁷¹

2.4.2.13. Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA-TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir)

14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. BEBKA; Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğini geliştirerek kalkınmaya yön veren, yerel sorunlara yine yerel odaklı çözümler sunan, kaynakların yerinde ve etkin kullanımıyla sürdürülebilir kalkınmaya hizmet eden bir kurumdur.⁷²

2.4.2.14. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA-TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)

Türkiye’de yer alan 26 Düzey 2 bölgesinden biri olan TR42 Düzey 2 Bölgesi; Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsamaktadır. MARKA'nın vizyonu "Stratejik konumu ve işbirliği ağlarından güç alan, çok yönlü ekonomik yapısı ile değer üreten, zengin beşeri potansiyeliyle geleceğe yön veren, yaşam kalitesi ile fark yaratan, insan ve bilgi odaklı, yeniliklere açık, küresel rekabette lider ve sürdürülebilir kalkınmada marka bölge olmak" şeklinde belirlenmiştir.⁷³

2.4.2.15. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA -TR61: Antalya, Burdur, Isparta)

Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasını öngören Bakanlar Kurulu 2006/10550 sayılı kararnamesi 6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra Isparta ili merkez olmak üzere Antalya ve Burdur’u kapsayan TR61 Düzey 2 bölgesinde Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı kurulmuştur.

Ajans Isparta, Burdur ve Antalya’nın sürdürülebilir kalkınması için bütüncül bir yaklaşım ile yerel potansiyeli harekete geçirecek katılımcı araçlar geliştirmek noktasında hareket etmektedir.⁷⁴

⁷¹ <http://www.geka.org.tr>, Erişim: 12.04.2011

⁷² <http://www.bebka.org.tr>, Erişim: 12.04.2011

⁷³ MARKA, TR 42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010-2013, s.169

⁷⁴ BAKA 2011 Mali Destek Programı Proje Hazırlama Eğitimi, 17 Ocak – 5 Şubat 2011, Isparta/Burdur

2.4.2.16. Ahiler Kalkınma Ajansı (TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir)

Ahiler Kalkınma Ajansı, 25 Ocak 2006 tarih ve 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” çerçevesinde, 25 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerinden oluşan TR71 Düzey 2 bölgesini kapsayan Ajans'ın merkezi Nevşehir olarak belirlenmiştir.⁷⁵

2.4.2.17. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA-TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak)

25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Zonguldak, Bartın ve Karabük illerini kapsayan Zonguldak Merkezli TR81 Düzey-2 Bölgesinde kurulan Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı, faaliyetlerini 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile belirlenen görev ve yetkiler dâhilinde gerçekleştirmeye başlamıştır.⁷⁶

2.4.2.18. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA-TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 29.07.2009 tarihinde kurulmuştur. Faaliyet gösterdiği bölgeler altı şehirden oluşur: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon’dur. Ajansın Genel Sekreterliği Trabzon’da bulunmaktadır.

Ajansın vizyonu ekonomisi güçlü, yenilikçi ve sosyal yönden gelişmiş ve bütünleşmiş, altyapısını tamamlamış, sürdürülebilir çevre ve yüksek yaşam kalitesine sahip bir Doğu Karadeniz oluşturmaktır. Bu anlamda sağlayacağı mali destek enstrümanları, teknik destekler sağlayacak, bunların yanı sıra kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasında bir katalizör rolü oynayarak bölgede mevcut potansiyelin harekete geçirilmesine önemli katkılar verecektir.⁷⁷

2.4.2.19. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA-TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)

25.07.2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 14.07.2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Serhat Kalkınma

⁷⁵ <http://www.ahi-ka.org.tr/index.php?page=sayfa&id=10>, Erişim: 10.03.2011

⁷⁶ Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu.

⁷⁷ http://www.doka.org.tr/files/katalog_ajans.pdf, Erişim: 10.04.2011

Ajansı (*SERKA*), 5449 sayılı Kanunun birinci maddesinde tanımlanan kuruluş amacını gerçekleştirmek üzere başladığı faaliyetlerinde ikinci yılını doldurmak üzeredir.

2010 yılında kurumsallaşma sürecinde önemli mesafeler kat eden *SERKA*, önümüzdeki süreçte mali ve teknik destek faaliyetlerine ara vermeden devam edecektir. Bununla birlikte Ajans, bölgeye katma değer sağlayacak alanlarda araştırma raporları hazırlamayı/hazırlatmayı, Bölge Planı amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek üzere yurt içi ve yurt dışı temaslarını yoğunlaştırmayı ve bölge insanının umudu olmayı sürdürme gayreti içerisinde dir.⁷⁸

2.4.2.20. Zafer Kalkınma Ajansı (TR33:Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak)

Zafer Kalkınma Ajansı*, 14.7.2009 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş olup, Genel Sekreterliği Kütahya ilinde bulunmaktadır. Afyonkarahisar, Manisa ve Uşak illerinde Genel Sekreterliğe bağlı Yatırım Destek Ofisleri hizmet verecektir. Ajans; Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerimizde iktisadi ve beşeri gelişimin öncüsü, bölgesel kalkınmanın odağı olma vizyonunu taşımaktadır.⁷⁹

2.4.2.21. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA-TR63: Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye)

Merkezi Hatay'da bulunan Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA), Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 Düzey 2 Bölgesinde ekonomik ve sosyal gelişmeyi katılımcı bir yaklaşımla planlamak ve uygulamak üzere 5449 Sayılı Kanunun 3'üncü maddesine istinaden 14.07.2009 tarih ve 2009/15236 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kuruldu. DOĞAKA da mevcut diğer ajanslar gibi kamu, özel sektör ve sivil toplumdaki tüm paydaşlar arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal plan ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak ve bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla hareket ediyor.⁸⁰

⁷⁸ Serhat Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, s.10

* 2010 -9 sayı ve 21.10.2010 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında Ajans isminin Zafer Kalkınma Ajansı olarak değiştirilmesi kararı alınmış ve Devlet Planlama Müsteşarlığı'nın onayına sunulmuştur. 03.11.2010 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından Ajansın ismi ve amblemi onaylanmış ve Zafer Kalkınma Ajansı ismi resmîyet kazanmıştır.

⁷⁹ <http://www.zafer.org.tr/kurumsal/hakkimizda.html>, Erişim: 11.04.2011

⁸⁰ <http://www.dogaka.org.tr/index.php/kurumsal>, Erişim: 14.04.2011

2.4.2.22. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA-TRB2: Bitlis, Hakkari, Muş ve Van)

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, TRB2 Bölgesi'nin bölgesel gelişimini hızlandırmak ve kalkınmada sürdürülebilirliği sağlamak üzere 22 Kasım 2008 tarih ve 14306 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanununun 3. maddesine dayanılarak kurulmuş olan kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluştur.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı yukarıda bahsedilen faaliyet alanlarında sunulacak olan destek taleplerini karşılamak üzere "2011 yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı" için 500.000 TL kaynak tahsis etmiştir.⁸¹

2.4.2.23. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA-TR22: Balıkesir, Çanakkale)

25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/15236 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Güney Marmara Kalkınma Ajansı TR22 Düzey 2 Bölgesinde (Balıkesir-Çanakkale) kurulmuştur. TR22 Düzey 2 Bölgesi Vizyonu "Beşeri ve sosyal sermayesini geliştirmiş, girişimcilik ruhunu canlandırarak tarım ve turizm sektörlerinde küresel rekabet seviyesine ulaşmış, sanayisi katma değeri yüksek sektörler lehine gelişmiş; Kaz Dağları, Truva, Gelibolu, Manyas Kus Cenneti gibi kültürel ve doğal zenginlikleriyle çevreye duyarlı kalkınmış yaşanacak bölge" olarak belirlenmiştir. GMKA tarafından 2010 yılı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı çerçevesinde verilecek destek, 12.000.000 TL olarak belirlenmiştir.⁸²

2.4.2.24. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA-TR82:Çankırı, Kastamonu, Sinop)

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA), 25 Temmuz 2009 tarihli ve 27299 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. TR82 Düzey 2 bölgesini (Çankırı, Kastamonu, Sinop illeri) kapsayan Ajansın merkezi Kastamonu'dadır.

Ajansın temel amacı, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Ajansın organizasyon yapısı; kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik ve yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır. Kurumsallaşma sürecinde olan ajansın, henüz

⁸¹ Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Destekleri Başvuru Rehberi, 2011

⁸² Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2010 Yılı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı

yatırım destek ofisleri mevcut değildir. Ancak izleyen süreç içerisinde ajansın faaliyet alanını giren Çankırı, Kastamonu ve Sinop illerinde birer yatırım destek ofisi kurulacaktır. Bu ofisler, yerli ve yabancı yatırımcılara yatırım sürecinde destek olacaktır.⁸³

2.4.2.25. Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA-TR51:Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak)

Ankara Kalkınma Ajansı, 25 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara ilinde yaşayan herkesin yaşam kalitelerinin yükseltilmesi, insani gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi ile bölgenin rekabet gücünün ve istihdamının artırılması yollarıyla kalkınmanın sağlanması çalışmalarını yürütmektedir. Ajans aynı zamanda, uluslararası düzeyde yapılacak tanıtımlara ağırlık vererek bölgenin potansiyellerinin uluslar arası alanda daha fazla bilinir kılmaya çalışacak ve böylece bölgeye daha çok yabancı yatırımcı ve mal ve hizmet alıcısı çekme çalışmalarına destek verecektir.⁸⁴

2.4.2.26. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN-TR72: Kayseri, Sivas ve Yozgat)

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun”un 3. maddesine dayanılarak T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinasyonunda, 25.07.2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. ORAN Kalkınma Ajansı'nın temel amacı bölgenin çok boyutlu kalkınması için gerekli altyapının hazırlanmasıdır. Ajans'ın Mali Destek Programı kapsamında desteklenecek projeler için tahsis ettiği toplam kaynak tutarı 14.417.277,79 TL'dir.⁸⁵

---

⁸³ <http://www.kuzka.org.tr/kurumsal-kategori.asp?SayfaAltCatId=1>, Erişim: 12.04.2011

⁸⁴ <http://www.ankaraka.org.tr/bdh/bagimsiz-degerlendirici-ilan.asp>, Erişim: 12.04.2011

⁸⁵ Orta Anadolu Kalkınma Ajansı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı 2010 Yılı Proje Teklif Çağrısı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE KALKINMA AJANSLARI'NIN YAPISI

BKA'lar için, standart bir idari yapılanma söz konusu olmamakla birlikte yerel toplumun genel özellikleri ile ihtiyaçları kadar, kurulan BKA'nın amaç ve faaliyetlerine göre farklı idari yapılar da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, Türkiye'deki ajansların yönetim kurulu, kalkınma kurulu ve genel sekreterlik organları bulunmaktadır. Avrupa'da yaygın olan ajansların yapısı temel alınarak hazırlanan Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın yapısı iki grupta toplanır. Bunlardan birincisi yönetim organları, ikincisi ise yürütme organlarıdır.⁸⁶

3.1. Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Organizasyon Yapısı

5449 sayılı Kanun'un 7. maddesi hükmünce Ajansın teşkilat yapısı; Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik ve Yatırım Destek Ofisi'nden oluşmaktadır. Kanun'un ilgili maddeleri gereği Yönetim Kurulu karar organı, Kalkınma Kurulu danışma organı, Genel Sekreterlik icra organıdır.

Ajansın teşkilat yapısı aşağıdaki gibidir:

- Kalkınma Kurulu,
- Yönetim Kurulu,
- Genel Sekreterlik,
- Yatırım Destek Ofisleri

3.1.1. Kalkınma Kurulu

Kalkınma kurulunda görevlendirilecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim ve sivil toplum kuruluşları temsilci sayıları, görev süresi ve tekrar atanma usulleri kuruluş kararnamesi ile belirlenecektir. Kurul üye sayısı yüz kişiyi geçemeyecektir.

Kalkınma Kurulu'nun Başkanı, yapacağı ilk toplantıda kendi üyeleri arasından iki yıl süreyle görev yapmak üzere bir Başkan ve bir Başkan Vekili seçecek. Kurul yılda en az iki defa toplanacaktır.

Kalkınma Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- Bir ilden oluşan bölgelerde Yönetim Kurulunda yer alacak özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşları temsilcilerini ve iki katı yedeklerini sırasıyla seçmek,
- Ajansın yıllık faaliyet ve iç denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve Yönetim Kuruluna önerilerde bulunmak,

---

⁸⁶ Erol Çakmak, **Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları**, İmaj Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2006, s.78

- Bölgenin tanıtımına, potansiyeline, önceliklerine, sorunlarına ve çözüm önerilerine yönelik olarak Yönetim Kuruluna tavsiyelerde bulunmak,
- Toplantı sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına raporlamak ve toplantıya ilişkin bir sonuç bildirisi yayımlamak.

3.1.2. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu Ajans'ın karar organıdır. 5449 sayılı Kanun'un onuncu maddesinde belirtildiği üzere Yönetim Kurulu, tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve her ilden birer kişi olmak kaydıyla ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Ancak, birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde, yönetim kurulunda yer alacak temsilci Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Ajansı, Yönetim Kurulu Başkanı temsil eder. Yönetim Kurulunun Başkanı validir. Birden fazla ilden oluşan bölgelerde Yönetim Kurulu Başkanlığı; ilk yıl ajans merkezi olarak tespit edilen ilin valisi tarafından, müteakip yıllarda illerin alfabetik sırasına göre bölgedeki valiler tarafından birer yıl süreyle dönüşümlü olarak yürütecektir.

Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkileri şunlardır:

- Yıllık çalışma programını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın onayına sunmak,
- Yıl içinde ihtiyaçlara göre bütçeyi revize etmek,
- Taşınmaz alımına, satımına ve kiralanmasına karar vermek,
- Yıllık malî raporu ve kesinleşen bütçe sonuçlarını onaylamak,
- Altı aylık ara rapor ile yıllık faaliyet raporunu Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na sunmak,
- Ajans bütçesini onaylayarak Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na sunmak,
- Genel sekreterlik tarafından sunulan program, proje ve faaliyetlerin desteklenmesine ilişkin teklifler ile kişi ve kuruluşlara yapılacak yardımları onaylamak,
- Ajansa yapılacak bağış ve hibeleri kabul etmek,
- Personelin işe alınması ve işine son verilmesi konularında karar vermek,
- Genel Sekreterce belirlenen çalışma birimlerini, bunlar arasındaki işbölümünü onaylamak ve teklif üzerine değiştirmek,

- Genel Sekreter adaylarını, uygunluğuna karar verilmek üzere Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına sunmak,
- Taşıt dışındaki taşınır malların alımı, satımı ve kiralanması ile hizmet alımı konularında genel sekreterin yetkili olacağı sınırları tespit etmek.

Yönetim Kurulu gerekli gördüğü hallerde yukarıda sayılan görev ve yetkilerinden bir kısmını, sınırlarını açıkça belirlemek şartıyla Genel Sekretere devredebilir.

3.1.3. Genel Sekreterlik

Genel Sekreterlik Ajansın icra organıdır. Genel Sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofisleri'nin en üst amiri Genel Sekreterdir. Genel Sekreter Yönetim Kurulu'na karşı sorumludur.

Genel Sekreter'in görev ve yetkileri şunlardır:

- Yönetim Kurulu kararlarını uygulamak,
- Yıllık çalışma programı ile bütçeyi hazırlamak ve Yönetim Kuruluna sunmak,
- Ajans gelirlerini toplamak, yasanın 4 üncü maddesine göre belirlenecek usul ve esaslar ile bütçe ve yönetim kurulu kararlarına uygun olarak harcamaları yapmak,
- Taşınır alımına, satımına ve hizmet alımına karar vermek,
- Bölgedeki kişi, kurum ve kuruluşların proje üretme ve uygulama kapasitesini geliştirici faaliyetlerde bulunmak,
- Özel kesim, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin proje ve faaliyet tekliflerini değerlendirerek, malî destek sağlamak üzere Yönetim Kuruluna öneri götürmek,
- Desteklenen proje ve faaliyetleri izlemek, değerlendirmek, denetlemek ve raporlamak,
- Bölgesel kalkınmayla ilgili yurt içindeki ve dışındaki ajans ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve ortak projeler geliştirmek,
- Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,
- Personelin performans ölçütlerini belirlemek ve performansını değerlendirmek,
- Personelin işe alınması ve işine son verilmesini Yönetim Kuruluna teklif etmek,
- Ajans genel sekreterliğini temsilen, bölgesel gelişme ile ilgili ulusal ve uluslararası toplantılara katılmak ve yurtdışı temaslarda bulunmak,
- Ajansın sekreteryaya işlerini ve görev alanına giren diğer hizmetleri yürütmek,

Yönetim Kurulu'nun devrettiği yetkileri kullanmak.

3.1.4. Yatırım Destek Ofisleri

Yatırım Destek Ofisleri, bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşacak şekilde teşkil edilir. Çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, Yönetim Kurulu kararı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın onayı ile artırılabilir. Yatırım Destek Ofisleri görevleri ile ilgili olarak Genel Sekreterliğe karşı sorumludur.

Yatırım Destek Ofisleri'nin görev ve yetkileri şunlardır:

- Bölge illerinde, yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemleri ilgili mevzuatta belirtilen süre içerisinde sonuçlandırmak üzere Yönetim Kurulu adına tek elden takip ve koordine etmek, yatırımları izlemek,
- İlgili mevzuattaki başvuru koşulları ve istenen belgeler doğrultusunda yatırımcıya bilgi vermek ve yol göstermek,
- Başvurular hakkında ön inceleme yapmak,
- Yasanın 4'üncü maddesi* uyarınca yapılacak düzenlemelerde belirtilen işlemleri yapmak,
- İş ve işlemler konusunda valiliğe ve genel sekreterliğe bilgi vermek.⁸⁷

Şekil 3. BKA'ların Genel Organizasyon Şeması

* 5449 sayılı Kanun'un 4. maddesi h bendi Devlet Planlama Teşkilatı, yatırım destek ofislerinin çalışma esas ve usullerini ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşünü alarak belirler hükmünü içermektedir.

⁸⁷ Seyit Koçberber, Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi, Sayıştay Dergisi, Sayı:61, Ankara, 2006, ss. 37-55

3.2. Ajansların Planlama, Programlama ve Proje Destekleme Süreci

Kalkınma Ajansları, belirli zaman dilimlerini içeren “Bölge Gelişme Planı” hazırlamaktadır. Bu planlar çerçevesinde bölge vizyonu oluşturulacak, mevcut durum analizi yapılacak. temel ve stratejik amaçlar ortaya konulacak, ve bunlar ortak bir paydada buluşturularak nihai strateji belirlenecektir. Bu süreçte kamuoyunun, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin katkısı da sağlanacaktır. Hazırlanan bölge planları, ulusal plan ve programlar doğrultusunda olacaktır. Ulusal ve bölgesel düzeydeki plan ve programlar dikkate alınarak genel sekreterlikçe hazırlanacak bütçe taslağı ve çalışma programı, Ağustos ayında ajansın yönetim kuruluna sunulur. Bütçe taslağının yönetim kurulunun kabulünden sonra ise çalışma programı ile en geç Eylül ayına kadar görüş alınmak üzere DPT Müsteşarlığı'na gönderilir. Bütçe, Genel Bütçe Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 15 gün içinde kesinleştirilerek Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na sunulur. Ajanslar, planlarına dayalı olarak kendi kaynakları ile destek sağlayacağı alanları belirleyerek bu doğrultuda bir program oluşturur. Daha sonra da proje teklif çağrılarında çıkılır. Başarılı bulunan proje teklifi sahiplerine ajanslar kaynak sağlayacaktır. Ajans kaynakları ile desteklenen program ve projeler uygulama sırasında ilerleme performans göstergeleri, sorunlar, proje sahiplerinin ihtiyaçları açılarından izlenecektir. Uygulama sonrasında ise projenin etkisi takip edilecektir. İzlemeler ajans personeli tarafından düzenli aralıklarla yapılacaktır. Gelişme planı çerçevesinde yapılan tüm faaliyetleri gösteren altı aylık izleme raporları Ağustos ve Şubat aylarının ilk haftasında DPT'ye gönderilecektir. DPT görüşleri alındıktan sonra bu raporlar ajans tarafından kendi internet sitesinde yayınlanacaktır. Ajanslarca yürütülen tüm program ve projeler yılda bir kez mart ayının ilk haftasında Ajans genel sekreterlerinin katılımıyla DPT'de düzenlenecek bir toplantıda değerlendirilecektir. Yapılacak değerlendirmede hem Ajans programlarının uygulaması hem de stratejik amaçlara ulaşma derecesi ortaya çıkacaktır.⁸⁸

Kalkınma ajansları bütçesinin büyük bir kısmını (yaklaşık yüzde 80) hibe vermek suretiyle destekleyeceği projelerde kullandıracaktır. Proje destekleme süreci ulusal kalkınma planlarının önceliklerinden başlayarak, yarışma usulüyle seçilecek projelerin uygulanmasına ve izlenmesine kadar planlama hiyerarşisine ve proje yönetimi döngüsüne uygun olarak gerçekleştirilecektir. Bu sürecin temel aşamaları şunlar olacaktır:

- planlama, programlama, bütçelendirme
- proje değerlendirme ve seçim
- uygulama, izleme ve değerlendirme

⁸⁸ http://www.cka.org.tr/CKA_On_Bolgesel_Gelisme.doc, Erişim: 05.01.2011

3.2.1. Planlama, programlama ve bütçelendirme

Kalkınma ajansları proje desteklerini ulusal kalkınma planları ile DPT tarafından yapılan veya yaptırılan bölgesel kalkınma planlarının amaç ve önceliklerine, bu planların orta ve kısa vadeli öncelik, politika ve hedeflerini uygulamaya aktarmak amacıyla ajans tarafından hazırlanarak DPT tarafından onaylanan (orta vadeli) çalışma programına, çalışma programına uygun olarak hazırlanan ve bu programın kısa (yıllık) önceliklerini hayata geçiren, ajansın yönetim kurulu tarafından onaylanan ve yine DPT'ye bilgi için sunulan ajans bütçesine ve son olarak da objektif kriterlere ve kurallara göre hazırlanarak, herkese açık, eşit, adil ve şeffaf koşullarda yarışma fırsatı veren ve yapılan açık duyurularla bütün kamuoyuna ulaştırılan başvuru rehberlerine uygun vermek zorundadır.

Her bir kalkınma ajansı planlama hiyerarşisi ile ulusal kalkınma politikalarımıza ve önceliklerimize uygun olarak hareket etmek mecburiyetindedir. Buradaki en temel referans noktası DPT tarafından bütün kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlanarak TBMM onayıyla yürürlüğe konulan ulusal kalkınma planlarımızdır. Yine DPT tarafından hazırlanmakta olan "Ulusal Düzeyde Bölgesel Gelişme Stratejisi" de ulusal kalkınma planının tamamlayıcı bir unsur olacaktır. Bunun yanında, merkezi kuruluşlarımızca hazırlanan sektörel (master) planlar ve stratejiler de ajansların destekleyeceği alanların tespitinde önemli bir girdi sağlayacaktır. Bu şekilde, hem ulusal düzeyde öngörülen sektörel önceliklerin hayata geçirilmesi, hem de bütün bölgelerin belirli alanlarda ihtisaslaşarak birbirini taklit eden değil, tamamlayan alanlarda yoğunlaşması sağlanacaktır.

Ulusal kalkınma amaç ve hedeflerinin, her bir bölge için yörenin niteliklerine ve potansiyellerine uygun olarak bölgelere yansıtılması ve belirginleştirilmesi bölgesel kalkınma planları aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Bölgesel kalkınma planları, bu manada bir taraftan ulusal öncelik ve gelişme alanlarının yerel boyuta taşındığı en önemli araç olurken, diğer taraftan da bölgedeki kuruluşların uzun vadeli gelişme perspektifini ortaya koyan stratejik bir çerçeve olacaktır. Bölgesel kalkınma planları hem genel gelişme eksenlerini ve fırsatlarını hem de bunlara uygun öncelikleri, tedbirleri ve genel faaliyet alanlarını içerecektir.

Bunun için bölgesel kalkınma planlarının, bölgede yer alan bütün kurum ve kuruluşlarımıza etkin bir görev dağılımı yapan uygulama (operasyonel) programları ile birlikte hazırlanması sağlanacaktır. Kalkınma ajanslarının yörenin niteliklerine ve potansiyellerine göre, bölgesel kalkınma planlarının özellikle insan kaynakları ve kurumsal gelişim, KOBİ, girişimcilik, Ar-Ge, yenilik, tanıtım, planlama desteği ve projelendirme gibi alanlarında faaliyet göstermeleri ve proje desteği sunmaları öngörülmektedir. Bilindiği üzere ülkemizde bölgesel kalkınma planları yapma veya yaptırma yetkisi DPT'ye aittir.

Kalkınma ajansları bütçelerini oluşturmadan ve kesinleştirmeden önce bölgesel kalkınma planlarına uygun olarak bir çalışma programı hazırlamak ve bunu DPT'ye onaylatmak mecburiyetindedir. Bu çalışma programlarında, ajansın genel faaliyet planı ve kısa vadede proje desteklerinin yoğunlaşacağı öncelikli alanlar ile bunların genel ödenek ihtiyaçlarının belirtilmesi gereklidir. Bütçeler onaylanan çalışma programlarına göre kesinleştirilir. Ajansların merkezi bütçeden alacakları ödenek DPT bütçesinde yer alır ve nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans kriterlerine göre ajanslar arasında Yüksek Planlama Kurulu kararı ile bölüştürülür.

3.2.2. Proje Değerlendirme ve Seçimi

Belirtildiği üzere kalkınma ajanslarının kendileri uygulayıcı kuruluş değildir. Bütçelerinin cari giderlere ayrılan çok küçük bir kısmı (yüzde 10-20) dışında tamamını yarışma usulüyle gerçekleştireceği proje çağrılarını yöntemiyle kalkınma amaçlı projelere hibe desteği olarak kullanacaktır. Proje (hibe) çağrılarını aracılığıyla desteklenebilecek faaliyet ve proje alanları ajans tarafından, DPT ile işbirliği içinde hazırlanacak başvuru rehberlerinde (kılavuzlarında) detaylandırılacaktır.

Başvuru rehberlerinde öne çıkarılan faaliyet ve proje alanlarının yörenin kalkınması için gerekli en acil ve öncelikli müdahale alanlarını içermesi ve ilk başlık altında belirtilen plan ve program silsilesinin tamamına uygun olması gereklidir. Bu uygunluğun kontrolü için hazırlanmakta olan proje destekleme yönetmeliğinde, başvuru rehberlerinin proje çağrısının ilanından önce DPT tarafından onaylanması öngörülmektedir.

Başvuru rehberleri ajansın sunduğu hibe desteklerinin kime ve hangi koşullarda kullanılabileceğini belirlemektedir. Bu rehber bir ihale belgesi niteliğindedir ve aynı zamanda da üniversiteye başvuru kılavuzuna benzer bir şekilde bütün potansiyel yararlanıcıların aynı anda ücretsiz erişimine açık olacaktır. Başvuru rehberinde

- Desteklenecek faaliyet ve projelerin niteliği,
- Bu alanlarda kimlerin proje sunabileceği,
- Kimlerin projelerde ortak veya yararlanıcı (hedef kitle) olabileceği,
- Hangi tür harcamaların hibe ile desteklenebileceği,
- Proje başvurusu yapanların karşılaması gereken eşfinansman yükümlülüklerinin miktarı veya oranı,
- Sunulan projelerin hangi kriterlere göre değerlendirileceği

gibi hususlar başta olmak üzere bütün başvuru koşullarını ve işlemlerini tarif edecektir. Başvuru rehberinin ekinde sunulacak projenin ve bütçesinin genel şablonlarını içeren detaylı ve kapsamlı başvuru formları yer alacaktır.

Proje başvuruları başvuru rehberlerinin mümkün olan en yaygın yöntemlerle yayınlanması ile başlayacaktır. Projelerin hazırlanması ve ajansa teslimi için başvuru tarihinden itibaren 60-90 günlük bir süre tanınacak, bu süre içerisinde bölgenin tamamında herkese açık bilgilendirme günleri ve proje hazırlama eğitimleri gerçekleştirilecektir. Bu toplantılarda sorulan sorular ile yazılı veya sözlü olarak ajansa ulaşan soruların tamamı derlenerek, yine eşit bilgilenmeyi sağlamak amacıyla, cevaplarıyla birlikte ajansın web sayfasında yayınlanacaktır.

Süre sonunda, hibe desteği almak isteyen ve koşullara uyan kuruluşlarca yapılan başvurular kapalı zarflar içinde ajansa teslim edilecek ve yine ihale belgesi muamelesi görecektir. Teslim edilen projeler, başvuru rehberlerinde belirlenen koşullar ve kriterler dikkate alınarak, iki aşamalı bir değerlendirmeden geçirilecektir. İlk aşamada şekil şartları bakımından, ikinci aşamada ise projenin teknik kalitesi bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi ajansların destekleyeceği projeler büyük ölçekli yatırım ve altyapı projeleri değil, kendisi küçük ama etkisi büyük olacak insan kaynakları, işgücü eğitimi, girişimciliğin geliştirilmesi, kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, kaynakların ve potansiyellerin tespiti, bunların tanıtımı, planlama ve proje yönetimi yeteneklerinin geliştirilmesi, kırsal kalkınma araçlarının çeşitlendirilmesi ve kurumlarının desteklenmesi, finansmana erişim, ar-ge ve yenilik becerilerinin iyileştirilmesi, ortaklık kurma ve ortak iş yapma anlayışının yerleştirilmesi ve KOBİ'ler gibi alanlarda yoğunlaşacaktır.

Proje değerlendirme sürecinde ajans personeli ve yönetim kurulu üyeleri kesinlikle müdahil olmayacaktır. Ajans personelinin proje değerlendirmesinin sekreteryaya işlerini yürütmesi, değerlendirmelerin ajans dışında konusunun uzmanı bağımsız değerlendiriciler tarafından gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Bağımsız değerlendiriciler ulusal düzeyde kamuoyuna açık olarak yayınlanan ilanlar ile alınan başvuruların şeffaf ve objektif şekilde değerlendirilmesi ile seçilecektir. Bağımsız değerlendiricilerin isimleri ve irtibat bilgileri sadece ajans yetkilileri tarafından bilinecek ve proje değerlendirmesindeki bağımsızlıklarının sağlanması ve muhtemel istismarların önlenmesi için saklı tutulacaktır. Bağımsız değerlendiricilerin değerlendirme performansı ise ajans tarafından çok sıkı bir şekilde takip edilecek, bunun için bir veri tabanı oluşturulacak ve gerekli önlemler uygulanacaktır.

Kapalı zarflarda sunulan projelerin hepsi aynı anda açılacak ve her biri birbirinden habersiz olarak iki ayrı bağımsız değerlendiriciye sunulacaktır. Her bir proje ayrı ayrı bağımsız değerlendiriciler tarafından başvuru rehberlerinde açıklanan kriterler ve puanlama cetveline göre puanlandırılacak, proje puanlarının belirlenen sınırların ötesinde sapma

göstermesi halinde, proje üçüncü bir bağımsız değerlendiricinin değerlendirmesine sunulacaktır. Birbirine en yakın puanların ortalaması projenin komiteye sunulan puanını oluşturacaktır.

Ortalama puanları bu şekilde hesaplanan projeler puan sıralamasıyla nihai değerlendirmeyi yapacak ve buna göre raporunu hazırlayarak yönetim kuruluna gönderecek olan değerlendirme komitesine sunulacaktır. Değerlendirme komitesinin alanında temayüz etmiş, hem prosedürleri hem de uzmanlık konularını çok iyi bilen, güvenilir ve tecrübeli kamu personeli arasından seçilen en az 5 kişiden oluşturulması planlanmaktadır. Komite üyelerinin, yine saklı tutulması ve işlerini gizlilik ve tarafsızlık ilkelerine ve kurallarına uygun yapması sağlanacaktır. Değerlendirme komitesi hem bağımsız değerlendiricilerin yaptığı değerlendirmelerin sıhhatini ölçecek, hem gerektiğinde tesadüfi olarak seçtiği projeler üstünde değerlendirme yaparak kontrolü sağlayacak, hem de puanlamada sapma gösteren değerlendirmesi sorunlu projeleri mercek altına alarak detaylı incelemeye tabi tutacaktır.

Bu çalışmalar sonucunda, değerlendirme komitesi, en başarılıdan en başarısızına kadar nihai proje listesini oluşturacak ve raporuyla birlikte yönetim kurulunun onayına sunacaktır. Yönetim kurulunun proje listesini müdahalesi neredeyse yok denecek kadar az olacaktır. Yönetim kurulunun listeye proje ekleme veya çıkarma hakkı olmadığı gibi proje notlarına müdahale hakkı da bulunmamaktadır. Yönetim kurulu çoğunluk esasına dayalı olarak değerlendirmenin sıhhatinden şüphe duyduğu proje(ler) hakkında ilave açıklama isteme veya bunların yeniden değerlendirilmesini isteme hakkına sahip olacaktır.

Yönetim kurulunun onayından geçen proje listesi kamuoyuna yayın ve internet aracılığıyla açıklanacak, kazanan proje sahipleri ajans tarafından hazırlanan standart proje uygulama sözleşmesini imzalamak üzere davet edilecektir. Projesi kazanamayan her bir proje sahibine ise red gerekçesini de içeren resmi bir açıklama yazısı gönderilecektir.

3.2.3. Uygulama, İzleme ve Değerlendirme

Kazanan projeler ajansın doğrudan müdahalesi olmadan ilgili proje sahipleri tarafından uygulanacaktır. Ancak, sözleşmede yer alan hükümlere göre proje sahiplerine ödemeler projenin ilerleyişine ve risk durumuna göre yapılacak; proje sahiplerinden proje ilerlemelerinin belirli aralıklarla raporlanması istenecektir. Bütün raporlamalar ve projelerin performans bilgileri bilgi ve iletişim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanılarak ajans, DPT ve ilgili olabilecek diğer kuruluşların erişimine açık bir veritabanında sürekli güncellenerek saklanacaktır.

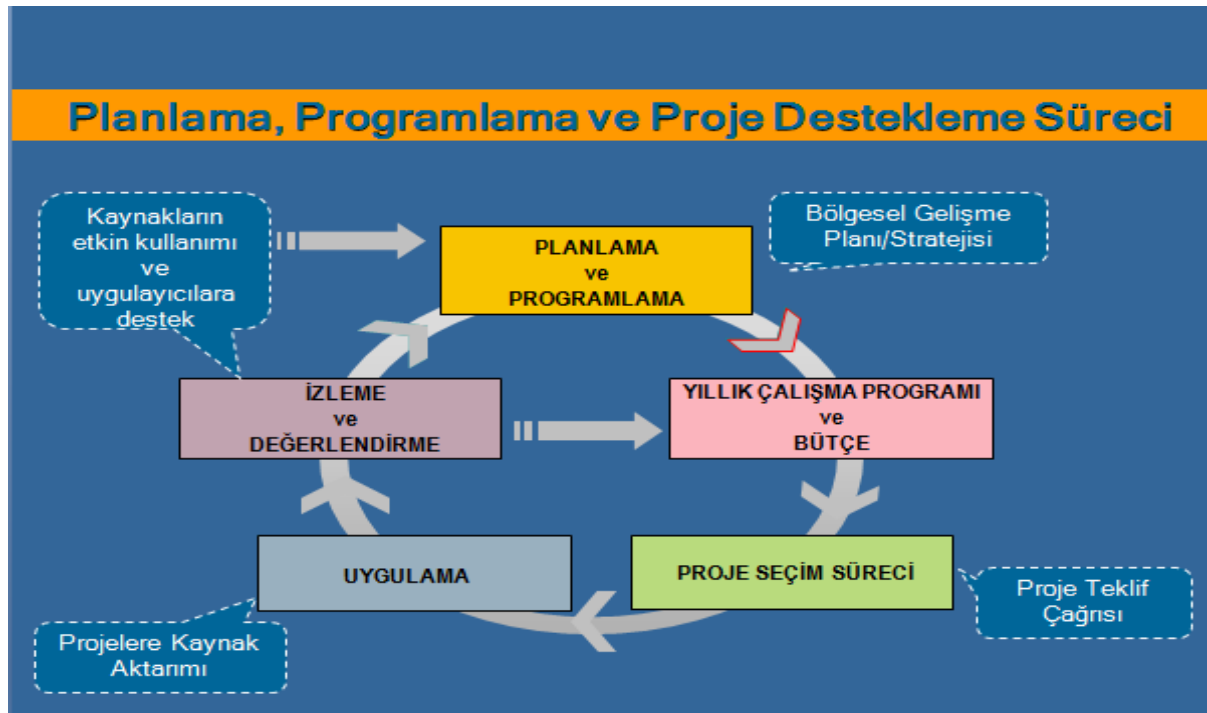
Gerek bu veri tabanından yararlanarak, gerekse sahada ajans personeli tarafından izleme ziyaretleri gerçekleştirilerek kaynağın en etkin kullanımı ve projelerin başarıya

ulaşması desteklenecektir. İzleme ziyaretleri, birinci derecede, projelerin performanslarının en üst düzeyde tutulması amacına yönelik olmasına rağmen, projelerde oluşan darboğazların tespiti, usulsüzlük de dahil risklerin analizi, istismarın önlenmesi ve ortaya çıkan istismar varsa ilgili makamlara raporlanması amacına da hizmet edecektir. Bu kapsamda, bütün desteklenen projelerin belirli aralıklarla ziyaret edilerek izlenmesi mecburiyeti getirilecektir.

Bunun yanında, proje uygulamalarında harcamaların şeffaf, tarafsız ve en etkin şekilde yapılabilmesi ve verilen kaynaktan maksimum yararın sağlanması amacıyla, DPT liderliğinde kalkınma ajansları tarafından, proje sahipleri için proje uygulama, yönetim, harcama ve satın alma işlemlerini detaylı şekilde tarif eden standart el kitapları hazırlanacaktır. Bu kitaplarda başta Kamu İhale Kanunu ve Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu olmak üzere yürürlükteki mevzuattan en üst düzeyde yararlanılacaktır.

Son olarak, uygulanan proje ve programların tamamlanmasından sonra, bunların performans durumu başta olmak üzere etkisini, faydasını, sürdürülebilirliğini ve diğer önemli başarı faktörleri itibariyle analiz edileceği değerlendirmeler yapılacak. Bu değerlendirmeler sonucu uygulamalardan çıkarılan dersler gelecek planlama, programlama ve proje çağrılarında dikkate alınırken en iyi uygulama örneklerinin de yayımı yapılacaktır.

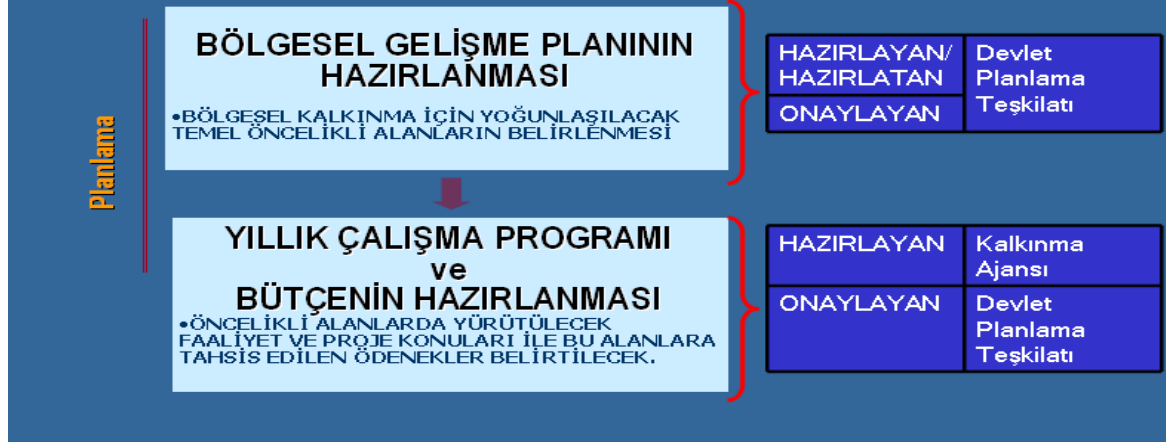
Şekil 4. Planlama Programlama Ve Proje Destekleme Süreci

KAYNAK: Yozgat Valiliği Kalkınma Ajansları Sunumu

http://www.yozgat.gov.tr/ortak_icerik/yozyat/kajans.ppt

Planlama, Programlama ve Proje Destekleme Süreci

PROJE DESTEK MEKANİZMASI

Şekil 5. Proje Destek Mekanizması

KAYNAK: Yozgat Valiliği Kalkınma Ajansları Sunumu

http://www.yozgat.gov.tr/ortak_icerik/yozyat/kajans.ppt

3.3. Kalkınma Ajansları'nın Finansmanı

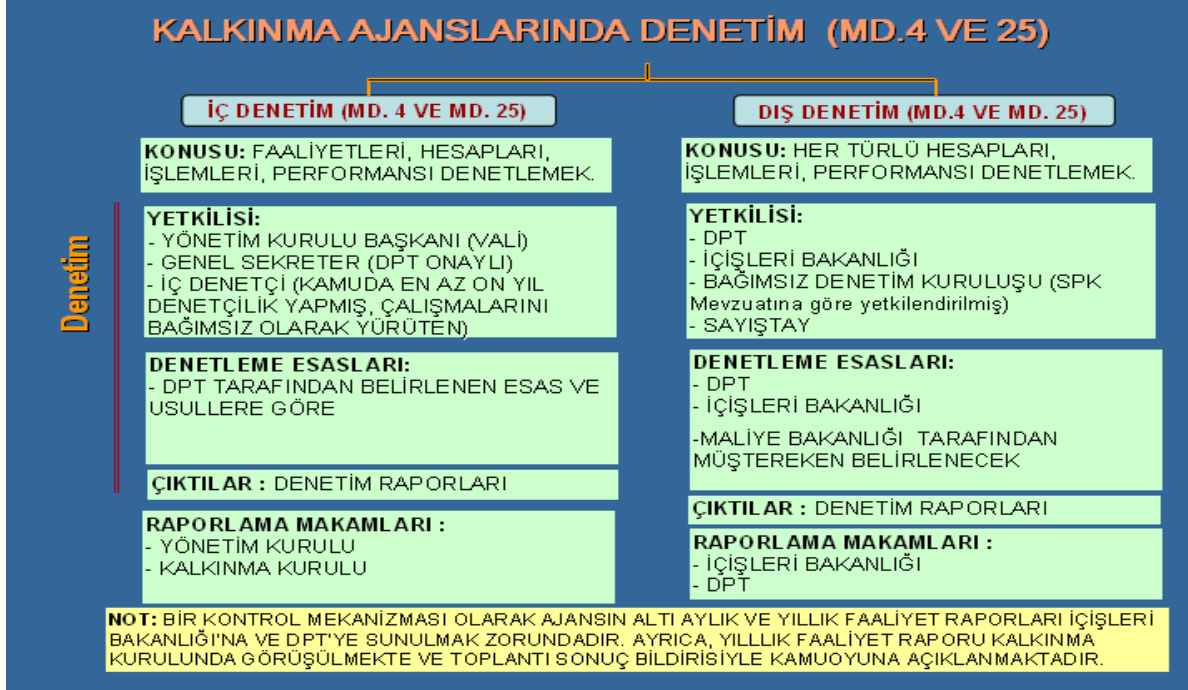
Ajansın gelirleri ve yöneteceği fonlar şunlardır:

- Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından, vergi iadeleri ile mahallî idarelere ve fonlara aktarılan paylar düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek Planlama Kurulunca her bir ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay,
- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar,
- Faaliyet gelirleri,
- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,
- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar,
- Bir önceki yıldan devreden gelirler.⁸⁹

⁸⁹ Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunu: Madde 19

3.4. Kalkınma Ajansları Denetimi

5449 Sayılı kanunda da belirtildiği üzere, ajanslar mali kaynakların toplanması ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacı ile kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlüdür. Ajansların bütçeleri DPT' ye gönderilir ve bütçe uygulama sonuçları da yönetim kurulunca onaylanmadığı takdirde İçişleri Bakanlığı ve DPT'ye gönderilir. Ayrıca her yıl bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenir.

Şekil 6. Kalkınma Ajanslarında Denetim

KAYNAK: Yozgat Valiliği Kalkınma Ajansları Sunumu

http://www.yozgat.gov.tr/ortak_icerik/yozyat/kajans.ppt

3.5.Çukurova Kalkınma Ajansı Yapılanması

3.5.1. Çukurova Kalkınma Ajansı Organizasyon Yapılanması

Şekil 7. Çukurova Kalkınma Ajansı Organizasyon Şeması

3.5.1.1.Kalkınma Kurulu:

ÇKA Kalkınma Kurulu, bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve bölgenin sorun ve fırsatlarını değerlendirme konusunda Ajans'a öneriler sunarak ajansı yönlendirmek üzere oluşturulmuştur. Kalkınma Kurulu Çukurova Kalkınma Ajansı'nın danışma organıdır.

Çukurova Kalkınma Ajansı Kalkınma Kurulu 100 üyeden oluşmaktadır. Kalkınma Kurulu'nun %60'ını Özel Kesim ve Sivil Toplum Kuruluşları, %40'ını Kamu Kurum ve Kuruluşları oluşturmaktadır. Ayrıca, Kalkınma Kurulunda Adana ilinin temsil oranı %53, Mersin ilinin temsil oranı ise %47'dir.

3.5.1.2. Yönetim Kurulu:

Yönetim Kurulu, Çukurova Kalkınma Ajansı'nın karar organıdır. 5449 sayılı Kanun'un onuncu maddesinde belirtildiği üzere Yönetim Kurulu; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve her ilden birer kişi olmak kaydıyla ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Ancak, birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde,

yönetim kurulunda yer alacak temsilci Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Bu bağlamda Çukurova Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu, Adana ve Mersin Valileri, Adana ve Mersin Büyükşehir Belediye Başkanları, Adana ve Mersin İl Genel Meclisi Başkanları ile Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı'ndan ve Adana Sanayi Odası Başkanı'ndan oluşmaktadır. 5449 sayılı Kanun'un onuncu maddesi dördüncü fıkrası uyarınca Ajans'ın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini 2010 yılı Temmuz* ayından itibaren Sayın Adana Valileri yürütmektedir. Görevi Temmuz 2011'den itibaren ise Sayın Mersin Valileri devralacaklardır.

Ajansı, Yönetim Kurulu Başkanı temsil etmektedir. Yönetim Kurulu'nun başkanı validir. Yönetim Kurulu, başkanın daveti üzerine üye tamsayısının yarısından bir fazlası ile her ay en az bir kere toplanmaktadır. Yönetim Kurulu toplantılarına başkanın yokluğunda başkan vekili başkanlık eder. Yönetim Kurulu, toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar alır. Eşitlik durumunda, başkanın oyu yönünde karar alınır. Ajans genel sekreteri, oy hakkı olmamak kaydı ile yönetim kurulu toplantılarına katılır.

3.5.1.3. Genel Sekreterlik

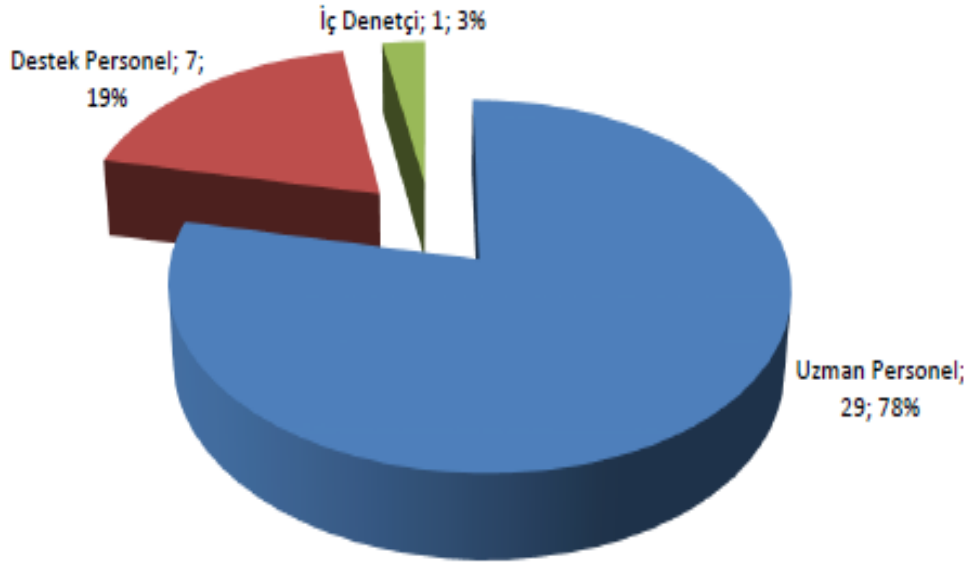
Genel sekreterlik Ajans'ın icra organıdır. Genel sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofisleri'nin en üst amiri Genel Sekreter'dir. Genel sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Çukurova Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği; Genel Sekreter ile uzman ve destek personelden oluşmaktadır. Genel Sekreterlik, Planlama ve Programlama, Proje Uygulama, İzleme ve Değerlendirme ile Destek Hizmetleri Birimlerinden oluşmaktadır.

3.5.2. Çukurova Kalkınma Ajansı Personel İstihdam Durumu

31 Aralık 2010 tarihi itibarıyla Ajans bünyesinde 29 uzman, 1 iç denetçi ve 7 destek personel istihdam edilmektedir. Ajans personelinin statülerine, uzmanlık alanlarına ve eğitimlerine göre dağılımları aşağıdaki şekillerde gösterilmektedir.

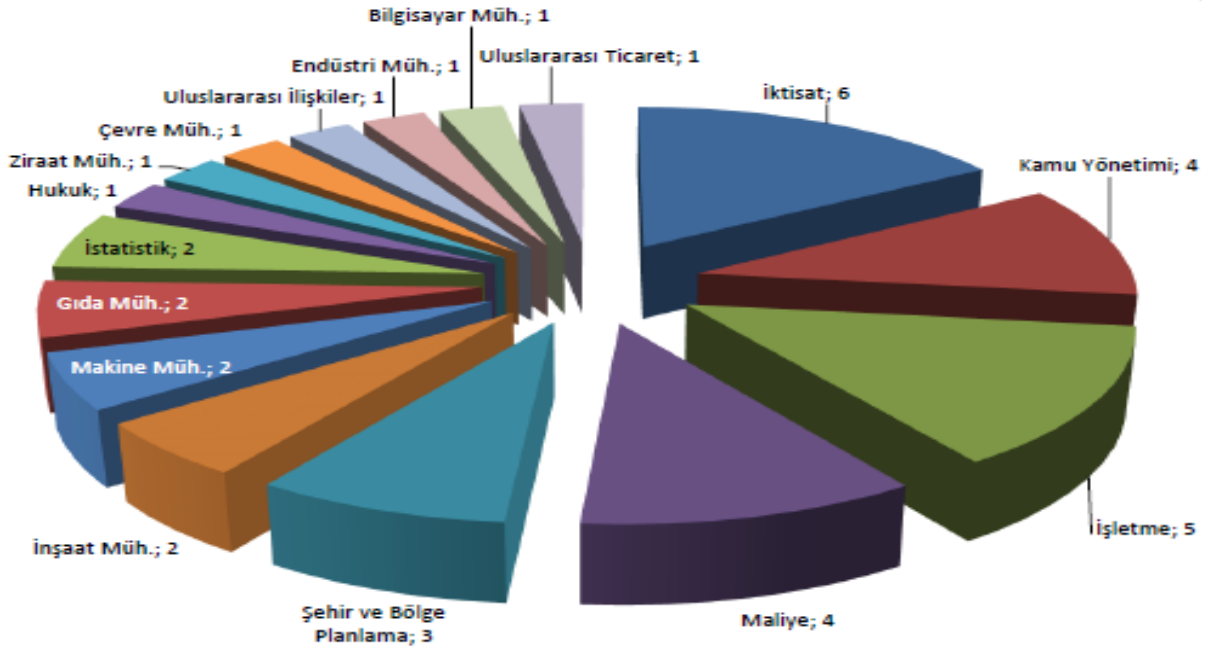
---

* Ajans'ın ilk yönetim kurulu toplantısını 17.07.2006 tarihinde gerçekleştirmiştir. Bu nedenle her yılın temmuz ayında yönetim kurulu başkanlığı görevi Adana ve Mersin Valileri arasında devredilmektedir.

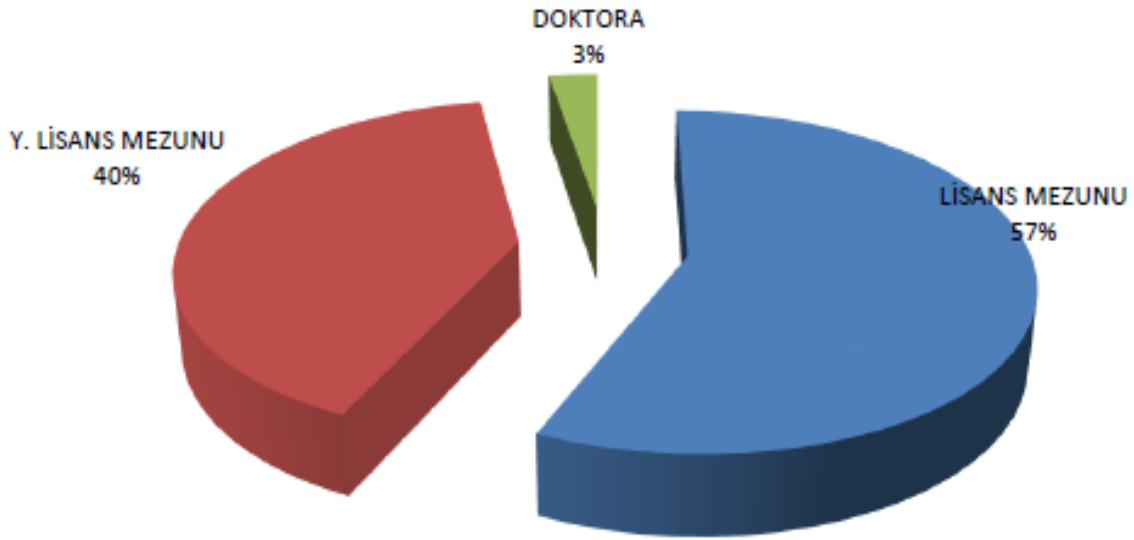
Şekil 8. Ajans Personelinin Statülerine Göre Dağılımı

KAYNAK: Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu

Şekil 9. Ajans Personelinin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımı

KAYNAK: Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu

Şekil 10. Ajans Personelinin Eğitim Profili

KAYNAK: Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu

3.5.3. Sunulan Hizmetler

Ajans'ın sunduğu hizmetler Genel Sekreterlik bünyesinde oluşturulmuş bulunan Planlama ve Programlama Birimi, Proje Uygulama Birimi, İzleme ve Değerlendirme Birimi, Adana Yatırım Destek Ofisi, Mersin Yatırım Destek Ofisi ve Destek Hizmetleri Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.5.3.1. Planlama ve Programlama Birimi

Bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesini hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapılması, yerel aktörlerin katılımı ile bölgesel ve sektörel temelde plan ve programlar hazırlanması, yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği ve kapasite geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmasından sorumludur.

3.5.3.2. Proje Uygulama Birimi

Proje Uygulama Birimi, Planlama ve Programlama Birimi tarafından hazırlanan bölgesel programların yönetiminden sorumlu birimdir. Birim, tüm destekler kapsamında, başvuruların alınmasından, destek almaya hak kazanan projelerin/faaliyetlerin belirlenmesi ve başvuru sahipleri ile sözleşmelerin imzalanmasına kadar olan sürecin uygulanmasından sorumludur.

3.5.3.3. İzleme ve Değerlendirme Birimi

İzleme ve Değerlendirme Birimi, Ajans tarafından hazırlanan plan ve programların ve desteklenen projelerin izleme ve değerlendirilmesi amacıyla gerekli bilgilerin toplanması, analizi, bildirimi ve kullanılması hususunda çalışmalar yapar. Destekleme faaliyetlerinin verimlilik, etkinlik, yaratılan etki ve sürdürülebilirliğinin düzenli aralıklarla takip edilmesini sağlar. Bu nedenle hibe programı çerçevesinde desteklenen projelerin uygulanması, izlenmesi, yasa ve usullere uygunluğunun kontrolü, hibe yararlanıcısının sorunları ve ihtiyaçları ile yakından ilgilenir.

3.5.3.4. Yatırım Destek Ofisleri

ÇKA bünyesinde Adana ve Mersin’de olmak üzere iki tane YDO vardır. Ofisler, yatırım kapasitesinin geliştirilmesi ve stratejisinin hazırlanması, yatırım konusunda bilgi ve teknik destek sağlanması ve yatırımların idari aşamasının kolaylaştırılıp hızlandırılması ile yükümlüdürler.⁹⁰

3.5.3.5. Yönetim ve İç Kontrol Sistemi

İç kontrol sisteminin oluşturulması çalışmalarına yönelik olarak 2010 yılı Nisan ayında bir iç denetçinin istihdam edilmesi için ilana çıkmıştır. İlan neticesinde gelen başvurular değerlendirmeye alınmış ve Haziran ayı içerisinde bir mülakat sınavı yapılarak iç denetçi istihdamı gerçekleştirilmiş ve Temmuz ayı içerisinde görevine başlatılmıştır.

---

⁹⁰ Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, ss. 7-25

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.KALKINMA AJANSLARI'NA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Türkiye’de Kalkınma Ajansları’nın kurulması uzun bir süre ülke gündemini meşgul etmiş ve birçok farklı noktada tartışılmıştır. Kalkınma Ajansları’nın Türkiye’de bölgesel, potansiyel ve dinamiklerin harekete geçirilmesi ile bölgesel farklılık ve eksikliklerin giderilmesinde önemli bir rol oynayacağı ve mutlaka olmasının gerekliliğini belirtenlerin yanında, Türkiye’nin kalkınma stratejisini değiştirmeye yönelik olduğunu, çok uluslu şirketlerin ve gelişmiş ülkelerin çıkarlarını gözetmesi düşünülerek kurulmalarının sakıncalı olduğunu belirtenler de bulunmaktadır. Bu eleştirinin yanı sıra ajanslara yönelik bir başka eleştiri ise ajansların Anayasal tanımlamalara uygun olmayan, yerel ya da merkezi veya özel ya da kamu idaresi niteliği taşımayan kimliği net olarak belli olmayan bir yapıda olmasıdır. Ajanslara yönelik eleştirileri iki başlıkta ele alacak olursak;

4.1. Kalkınma Ajansları’na Yönelik Örgütsel Eleştiriler

4.1.1.Kalkınma Ajansları’nın Organizasyon Yapılanması Sorunu

Organizasyon yapılanmasındaki eksiklikler, ajansların bölgesel kalkınma konusunda beklenen katkıları tam anlamıyla ortaya çıkaramayışının en büyük sebeplerindendir. Belirtildiği üzere Kalkınma Ajansları’nın koordinasyonu görevini DPT üstlenmektedir. DPT’nin ajanslar üzerindeki etkileri çok kapsamlı olduğundan DPT yerine daha üstün ve eylemci bir yapılanmanın olmayışının en büyük eksikliklerden biri olduğu düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerde ajanslar, bölgesel rekabet temeline kurulurken geri kalmış ülkelerde ise bölgesel kalkınma görevini üstlenmişlerdir. Türkiye’de pilot ajans olarak kurulan ÇKA ve İZKA’nın kuruluşundaki bölge seçimine bakıldığında bu bölgelerin bölgesel kalkınma örgütleri deneyimleri bulunmasının yanında rekabet açısından üstün bölgeler olması da dikkat çekmektedir. Bunun da ÇKA ve İZKA’nın işleyişini kolaylaştırarak bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasından çok bölge potansiyelinin ortaya çıkarılmasının hedeflendiği düşünülmektedir.

4.1.1.2. Yatırım Destek Ofislerinin İşleyişi İle İlgili Sorunlar

Türkiye’deki ajansların yapılanmasında merkez ilin dışındaki illerde yatırım destek ofisleri bulunmaktadır. Yatırım Destek Ofisleri bir anlamda ajansların diğer illerdeki şubeleri gibi faaliyet göstermektedir. YDO’ların mevzuatının eksik olduğu düşünülmektedir. Bu eksiklik ise birden çok ilde faaliyet gösteren bir ajansın yine bölgesi kapsamında olduğu illerden birinde desteklenen proje izleme-değerlendirmesinin ajansın bağlı olduğu merkez

ilden personelin gönderilmesi sorunudur. Bu yüzden de ofislerde çalışanların faaliyetlerini tam anlamıyla yerine getiremediği düşünülmektedir.

4.1.2. Toplantılara Katılımı Sağlamadaki Sorunlar

Kalkınma Kurulu'nun ajanslarda yapılan toplantılarına katılımı büyük önem arz etmektedir. Toplantılarda hem bilgi alışverişi yoluyla gözden kaçan eksikliklere öneriler getirilmekte ve problemlerin çözümünde katılımın artmasıyla daha erken mesafe kat edilebilmekte hem de uygulanması düşünülen plan ve projeler sunulmaktadır. Ancak bazı ajanslara yapılan en büyük eleştiriler de yine katılımı sağlama konusuna yönelik eleştirilerdir.

Bazı ajanslarda yapılan bölge planı çalışmaları toplantıları öncesinde Kalkınma Kurulu üyelerine toplantıya az bir süre kalmasına rağmen yüzlerce sayfalık e-mail'ler gönderilmesiyle, zaten yoğun olarak çalışan kurul üyelerinin, yapılan bölge çalışmalarını okuyup hazırlanma ve sonrasında da toplantıya katılımı konusunda büyük bir engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Toplantı yapıldığı sırada da yine yüzlerce sayfalık çalışmaların ortaya konulması, çalışmaların toplantıya az bir süre kala yollandığından okuma fırsatı bulamayan kurul üyelerinin çalışmalarla ilgili fikir sahibi dahi olmasını engellediği düşünülmektedir. Ayrıca Kalkınma Kurulları'nda Ziraat Odaları'nın, Ticaret Borsaları'nın ve TMMOB gibi kuruluşların da temsilinin eksikliği göze çarpmaktadır

4.2. Kalkınma Ajansları'na ve İlgili Kanuna Karşı Yapılan Yönetimsel Eleştiriler

4.2.1. Görev-Yetki Sorunları

Ajans görev ve yetkilerinden birisi de “yönetim, tanıtım, üretim, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ajansla ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerle (KOBİ) yeni girişimcileri desteklemektir. Ekonomi içerisinde büyük bir ağırlığı olan KOBİ'ler büyük önem arz etmesine rağmen ajanslarla ortak hareket etme gibi faaliyetlerde eksik kaldığı düşünülmektedir. Ayrıca bölgesel eşitsizliklerin giderilmesinde tarıma dayalı sanayiler geliştirme ve ihracata yönelik üretimlerin teşviki konusunda eksik kaldığı düşünülmektedir. Buna ek olarak geri kalmış bölgelerin ulaşım sorunları da önem teşkil etmektedir.

4.2.2. Mali Denetiminin Yetersizliği Sorunu

Ajanslar, 5449 sayılı Kanun'da da belirtildiği üzere mali kaynakların toplanması ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacı ile kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlüdür. Her yıl bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesinin dışında ajansların bütçeleri

DPT'ye gönderilmek zorundadır. Mevcut şekliyle ajansların denetimi için öngörülen yapının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca saydamlığın ve kaynakların uygun olarak kullanılması amacıyla Kamu İhale Kurulu oluşturulmuş olmasına rağmen ajanslar kapsam dışında tutulmuştur.

Bunun yanında, ajansların performans denetimlerinin DPT yönetiminde yapıldığı belirtilmesine karşın DPT'nin zaten ajanslar üzerinde çok kapsamlı yetkileri bulunduğu için tüm buna ek olarak bu görevi yerine getiremediği düşünülmektedir.

Değerlendirilmesi gereken konulardan bir tanesi de proje teklif çağrılarıdır. 2010 yılında Türkiye genelinde toplamda 430 Milyon TL proje teklif çağrısına çıkmıştır ve bu tutarın her geçen sene artacağı beklenmektedir. Bu noktada akıllara gelen soru projelere verilen mali desteklerin yerinde kullanılıp kullanılmadığıdır. Mevcut durumda, kabul edilen projelerde, yararlanıcılar tarafından projede belirtilen harcamalar belgelenecek yapılmakta ve buna karşılık ödemeler alınmaktaysa da gerçekleştirilen faaliyetlerin uygunluğu konusunda eksiklikler olduğu düşünülmektedir.

Kalkınma Ajansları Mevzuatında verilen proje desteklerinin yerindelik ve uygunluğunun tespiti ile ilgili bilgiler Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu'nda belirtilmesine rağmen kılavuzun 32. sayfasında "*Maliyetlerin Uygunluğu*" bölümünde "*Uygun Doğrudan Maliyetler*" adlı maddenin altında "Denetim Maliyetleri" maddesinde geçen dipnotta: "*Ajans mali destek miktarı 200.000,00 TL'nin üzerinde olan bütün projelerden denetim raporu talep eder. Bu limitin altındaki projelerde kendi belirleyeceği ve başvuru rehberinde belirteceği kriterlere (mali destek miktarı, yararlanıcının yasal statüsü vs.) göre denetim raporu talep edebilir. (Yasal denetim konusunda ulusal veya uluslararası kabul görmüş bir denetim kurumuna (Yeminli Mali Müşavirler/Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası veya Sermaye Piyasası Kurulunca onaylanmış Bağımsız Denetim Şirketi) mensup, onaylı bir denetçi tarafından dış denetim)*"⁹¹

DPT, belirtildiği gibi 200.000 TL ve üzerindeki tutardaki mali desteklerden "Denetim Raporu" istemektedir. Ancak bu tutarın altında kalan desteklerde ise denetim raporu ajansın isteğine bağlı bırakılmıştır.

4.2.3. Kalkınma Ajansları İle İlgili Kanun'daki Mevzuat Eksikliği

Kalkınma Ajansları hakkındaki sorunlardan birisi de mevzuatın farklı yorumlanmasından kaynaklanıyor. Ajansların kanunun verdiği yetki ile bir idari işlem neticesinde kurulması, kamu gücü ayrıcalıkları ile donatılmış olması (*vergiden muaf tutulması vb. gibi*) kamu yararı için faaliyet gösteriyor olması, gelirleri ve personeli

⁹¹ DPT Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu, s.32

açısından özel statüye sahip olması, kalkınma ajanslarının kamu tüzel kişiliği sahibi olduğunu göstermektedir. Ancak Kalkınma ajanslarının kamu tüzel kişiliğini haiz olduğu 5449 sayılı Kanun'da ifade edilmemiştir. Bu sonuca ancak yorumlamalarla ile ulaşılabilmektedir.

4.2.3.1. Kalkınma Ajansları Uygulamasının Durdurulması

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin (*TMMOB*) tarafından açılan davada Kalkınma Ajansları'nın Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin yürürlüğünün durdurulmasına 30.01.2007 tarihinde karar verilmiş, 5449 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla başvurulması kararlaştırılmıştır.⁹²

Anayasa'da her ne kadar birden fazla ili kapsayacak şekilde merkezi idare teşkilatı kurulmasına izin verilmekte ise de 5449 sayılı Kanun ile oluşturulan yapıda merkezi idarenin kalkınma ajansları üzerinde hiyerarşik denetimi bulunmadığı ve ajansların merkezi idarenin taşra birimi de olmadığı sebebiyle, Danıştay tarafından "idarenin bütünlüğü", "idari vesayet", "yetki genişliği" ilkelerine aykırı bir yapı oluşturduğu sonucuna varılarak, uygulandığı taktirde büyük zararlar verebileceği gerekçesi ile Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında yönetmeliğin yürürlüğü durdurulmuştur. Pilot olarak uygulanan ÇKA ve İZKA da 14.03.2007'de 2006/10550 sayılı Bakanlar Kurulu kararı kapsamında faaliyetlerini durdurmak durumunda kalmıştır.

Anayasa Mahkemesi 30.11.2007 tarihinde verdiği kararla kalkınma ajanslarına ilişkin yapılan iptal başvurularını reddetmiştir.⁹³ Sadece 5449 sayılı Kanun'un ajanslardaki memurların istihdamına dair bir cümle ile ajansların vergi, resim ve harçlardan muaf tutan bir maddeyi iptal etmiş, ajans yapısındaki esas unsurlarda anayasaya aykırılık görmemiştir.

5449 sayılı Kanun'un Anayasa'ya uygunluğunun belirlenmesi amacıyla dava açılmış ve davanın devam ettiği süreçte yasanın yönetmeliği çıkmıştır. Bunun için ise Danıştay'a dava açılmıştır. Anayasa'ya aykırı olduğu kararına varılarak Danıştay tarafından da yürütmesi durdurulmuştur. 30.11.2007'de ise 5449 sayılı Kanun'un birçok maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu düşüncesi ile açılan davanın reddine yalnızca 26. Madde'de belirtilen "Ajanslar, Kanunun uygulanmasıyla ilgili iş ve işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır." kısmının Anayasa'ya aykırı olduğu görüşüne varılmıştır. Yasanın başlangıcından bugüne kadar yönetmelik ve yeni düzenlemeler gerçekleştiyse de yapılan eleştiriler kesintiye uğramamış günümüze kadar sürmüştür.

⁹² Danıştay 10. Dairesi kararı, Esas No: 2006/5588.

⁹³ Anayasa Mahkemesi kararı, Esas no: 2006/061, Karar no: 2007/91.

4.2.4.Eğitim İle İlgili Faaliyet Eksiklikleri

Kalkınma Ajansları eğitim konusuna yeteri kadar değinmemektedir. Bölgedeki işletmelerin ihtiyacı olan insan kaynağı ve mesleki eğitim alanındaki ihtiyaçlar giderilememektedir. Ayrıca proje teklif çağrıları ve proje kapasitesi artırımına yönelik gerçekleştirilen seminerler yeterli değildir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KALKINMA AJANSLARI'NIN SORUNLARINA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

5.1. Kalkınma Ajansları'na Yönelik Örgütsel Eleştirilere Çözüm Önerileri

5.1.1.Kalkınma Ajansları'nın Organizasyon Yapılanması Sorunlarına Çözüm Önerileri

Kalkınma Ajansları'nın koordinasyonu görevini belirtildiği üzere DPT gerçekleştirmektedir. DPT'nin mevcut yapısıyla ajansların işleyişinde yeteri kadar aktif ve verimli olamadığı, Kalkınma Ajansları'nın DPT yerine önerilen model de de görüleceği üzere T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ne bağlanması, organizasyon yapılanmasındaki eksiklikleri de gidererek ajansların verimliliğini ve dolayısıyla bölgesel kalkınmaya katkı sağlama noktasında daha faydalı olacağı beklenmektedir. Uzun vadede Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinin gerçekleşeceği düşünülmektedir. Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu*, Avrupa Birliği ödeneklerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu da Avrupa Birliği'nin toplam bütçesinin önemli bir bölümüne denk gelir. Türkiye tam üye olmadığından dolayı bu fonlardan en az seviyede yararlanmaktadır. Türkiye'nin tam üyeliği gerçekleşirse, Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde olduğu gibi bu fonlardan yararlanma yüzdesinin maksimum derecede olacağı düşünülmektedir. Böylece belirtilen fonlar, uzun vadede kurumsallaşarak deneyimleri ve bilgi birikimleri daha sağlam zemine oturması beklenen ajansların üzerinden yürütülmesiyle bölgesel gelişme farklılıklarının minimize edilmesinin daha hızlı gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde ajanslar, bölgesel rekabet temeline kurulurken geri kalmış ülkelerde ise bölgesel kalkınma görevini üstlenmişlerdir. Türkiye'de pilot ajans olarak kurulan ÇKA ve İZKA'nın kuruluşunda bölge seçimine bakıldığında bu bölgelerin bölgesel kalkınma örgütleri deneyimleri bulunmasının yanında rekabet açısından üstün bölgeler olması da dikkat çekmektedir. Bunun da ÇKA ve İZKA'nın işleyişini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Bu ajansların da bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasından çok bölgelerin potansiyelinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Oysa Türkiye'nin kuruluş amacı bölgesel farklılıkların giderilmesi olan Kalkınma Ajansları'nın öncelikli olarak

---

* Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu, Avrupa Birliği tarafından üye ülkelere dağıtılan iki bağlantılı ödenektir. Uyum fonunun amacı birlik üyesi ülkelerin daha az gelişmiş bölgelerini desteklemek; yapısal fonlar ise ulaşım sektörü başta olmak üzere üye ülkelerin birlik altyapısına uyum sağlamalarına olanak sağlamak amacıyla verilmektedir.

potansiyeli yüksek yerlerden çok geri kalmış bölgelerdeki kurulacak ajanslara ihtiyacının olduğu düşünülmektedir.

5.1.1.2. Yatırım Destek Ofislerinin İşleyişi İle İlgili Sorunlara Çözüm Önerileri

Yatırım Destek Ofisleri'nin görevini daha etkin bir şekilde yerine getirmesi için birden çok ilde faaliyet gösteren bir ajansın yine bölgesi kapsamında olduğu illerden birinde desteklenen proje izleme-değerlendirmesinin ajansın bağlı olduğu merkez ilden personelin gönderilmesi yerine o ildeki YDO'dan gönderilmesinin sorunun çözümünde etkili olacağı düşünülmektedir. Örneğin Mersin'de desteklenen bir projenin izleme-değerlendirmesi için Adana'dan uzman gelmesi yerine Mersin'den uzmanın gitmesinin sağlanmasının YDO'nun daha faal ve işlevsel hale getirilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. YDO'ların daha faal ve işlevsel hale getirilmesi DPT'nin hazırlayacağı ikincil bir mevzuatla mümkün olabilir.

5.1.2. Toplantılara Katılımı Sağlamadaki Sorunlara Çözüm Önerileri

Planların ve projelerin uygulanabilirliği açısından bölgenin önde gelen aktörlerinin düşüncelerinin ve tavsiyelerinin alınarak katılımı önem teşkil etmektedir. Toplantı tarihinden en az bir hafta süre önce kurul üyelerinin elinde olmak şartı ile çalışmaların sayfa sayısı ne olursa olsun çıktı olarak yollanmasının katılımı artıracığı düşünülmektedir. Böylece kurul üyeleri toplantının konusu üzerinde çalışma fırsatı bulacak ve çalışmalara daha aktif olarak katılacağı, önerilerini sunacağı öngörülmektedir. Ayrıca Kalkınma Kurulları'nda Ziraat Odaları'nın, Ticaret Borsaları'nın ve TMMOB gibi kuruluşların da yerlerini alarak bu önemli kuruluşların da önerilerinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

5.2. Kalkınma Ajansları'na Ve İlgili Kanuna Karşı Yapılan Yönetimsel Eleştirilere Çözüm Önerileri

5.2.1. Görev-Yetki Sorunlarına Çözüm Önerileri

Ekonomi içerisinde büyük bir ağırlığı olan KOBİ'ler büyük önem arz ettiğinden ajansların faaliyetlerinde daha önemli bir yere sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca ajansların KOBİ'lere geçici olarak ortak olmasının yarar sağlayacağı gibi düşünceler de ifade edilmektedir. Böylece işletmeler finansman bakımından ihtiyaçlarına karşılık verecek, finans kurumlarınca işletmelerin kredibilitésinin yükseleceği düşünülmektedir. İşletmelerin belirli bir seviyeye geldikten sonra da ortaklığa son verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca bölgesel eşitsizliklerin giderilmesinde tarıma dayalı sanayiler geliştirilmeli, ihracata yönelik üretimlere de yer verilmeli ve geri kalmış bölgelerin ulaşım konusunda tüm enstrümanların kullanılarak (demiryolu hatları, limanlar vb. gibi) ulaşım eksiklikleri çözülmelidir. Böylece bölgesel eşitsizliklerin minimize edilmesine çalışılır.

5.2.2. Mali Denetiminin Yetersizliği Sorununa Çözüm Önerileri

Günümüzde denetim mekanizmasının en sağlıklı şekilde yürütülmesinin Sayıştay Kurumu ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Unutulmaması gereken bir konu vardır ki o da; bir yönetimin başarısının aynı zamanda iyi denetlenmesine bağlı olduğudur. Mevcut şekliyle ajansların denetimi için öngörülen yapının yetersiz olduğu ve yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple Ajanslar mutlaka Sayıştay tarafından denetime tabi tutulmalıdır. Ayrıca saydamlığın ve kaynakların uygun olarak kullanılması amacıyla oluşturulan Kamu İhale Kurulu'nun kapsamına alınması gerektiği düşünülmektedir. Ajanslar Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında bırakılmak yerine bu kanuna tabi tutulursa hem ajansların farklı uygulamalarla hareket etmesinin önüne geçilebileceği, hem de ihale işlemlerinde denetim olmadığından dolayı ortaya çıkacak sorunların çözülebileceği umut edilmektedir. Buna ek olarak ajansların performans denetimlerinin DPT yönetiminde yapıldığı belirtilmesine karşın DPT'nin yerine bu görevin Sayıştay'ın yetkilerinin genişletilerek güçlendirilmesi ile çözülebileceği düşünülmektedir.

Değerlendirilmesi gereken konulardan bir tanesi de proje teklif çağrılarıdır.2010 yılında Türkiye genelinde toplamda 430 Milyon TL proje teklif çağrısına çıkmıştır ve bu tutarın her geçen sene artacağı beklenmektedir ve projelere verilen mali desteklerin bağımsız kuruluşlarca denetimi büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, Denetim raporu verilen desteğin tutarı ne olursa olsun talep edilmelidir. Projeler geçerli bir bağımsız denetime tabi tutulunca harcamaların gerçekte yapılıp yapılmadığı, yapılan desteğin amacına uygun harcanıp harcanmadığı gibi akıllarda kalan soru işaretlerinin cevaplandırılabilmesi düşünülmektedir. Burdan yola çıkarak özetle; Mali Destek ve Raporları'nın Bağımsız Uzman Denetçilerce denetlenip desteklerin yararlanıcı tarafından amaçlarına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı gibi konuların açığa kavuşturulması noktasında büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.⁹⁴

5.2.3. Kalkınma Ajansları İle İlgili Kanun'daki Mevzuat Eksikliğine Çözüm Önerileri

Kalkınma Ajanslarının mevzuatı farklı yorumlandığından dolayı mevzuatta bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir. Ajansların, 5449 sayılı kanunda kamu tüzel kişisi olduğuna sadece yorumlama ile ulaşılabildiğinden 5449 Sayılı Kanununun 3. maddesinin 3. bendine kalkınma ajanslarının kamu tüzel kişisi olduğu ve DPT'ye bağlı yada ilgili kuruluş olduğu eklenmelidir. Böylece hukuki sorunların ortadan kalkmasının sağlanacağı düşünülmektedir.

⁹⁴ http://www.kokerymm.com/makalelerimiz/yazdir.php?haber_id=36, Erişim: 10.02.2011

5.2.4.Eğitim İle İlgili Faaliyet Eksikliklerine Çözüm Önerileri

Kalkınma ajansları, bölgelerin işgücü kaynağını geliştirmek adına eğitim sorunlarına da değinmelidir. Bölgedeki işletmelerin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının tespit edilerek eğitim kurumlarının meslekî eğitim alanındaki ihtiyaçlarının giderilmesi, emek arz ve talebinin buluşturulması alanındaki faaliyetlerin ajanslar tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca proje teklif çağrıları ve proje kapasitesi artırımına yönelik proje döngü yönetimi vb. gibi konularda halihazırda verilen seminer ve eğitimlerin sayısı artırılmalı böylece proje yazma ve destek konusunda ilgilenenlerin bilinçlendirilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ

Türkiye’de her ne kadar kalkınma ajansı çalışmalarına Helsinki Zirvesi ardından başlanmışsa da, bölgesel kalkınma politikalarının başlangıcı 1950’li yıllara dayanmaktadır. Bu tarihten başlayarak bölgesel kalkınmaya yönelik projeler uygulanmaya çalışılmıştır. Çalışması yapılan projelerden çoğu uygulama şansı bulamasa ya da uygulanıp başarısız olmuşsa da, bütün bu olumsuz tabloya rağmen, kalkınma ajansları çalışmalarının başlangıcına kadar yapılan projelerin ve çalışmaların gerek merkezi yapıya gerekse bölge dinamiklerine kazandırdığı deneyim ve bilgi birikimi yadsınamaz bir gerçektir.

Türkiye’nin her dönemde öncelikli plan ve politikaları arasında yer alan ve günümüzde de önemini sürdüren kalkınma konusu, küreselleşmenin de etkisiyle kendine özgü yeni araçlar getirilmesini gerekli kılmış ve Kalkınma Ajansları da bu yeni oluşumda en kilit rolü üstlenmiştir. Türkiye’de günümüze kadar yapılmış olan planlar ve izlenen politikalar Türkiye için büyük bir deneyim olurken, Kalkınma Ajansları bu edinilen deneyimlerin pekiştirilmesinde aktif rol oynayarak kalkınma olgusunun vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir.

Kalkınma Ajanslarının gündeme gelmesinin ardından başlangıçta bölgesel planların hazırlanması görevi ajanslara verilmemesine rağmen sonrasında Devlet Planlama Teşkilatı’nın bu görevi ajanslar aracılığıyla kullandırması yerel aktörlerin de planlama sürecine dâhil olabilmesi adına büyük önem taşımaktadır.

Kalkınma Ajansları’nın birçok sorun ve eksikliği barındırması, ajansların verimli olmasına engel teşkil etmektedir. Kalkınma Ajansları’nın en temel sorunu örgütlenme sistemidir Kalkınma Ajansı yapılanması ülke ihtiyaçlarını daha çok karşılayacak şekilde tekrar şekillendirilerek önerilen modelde olduğu gibi Devlet Planlama Teşkilatı yerine daha eylemci bir kurum olan AB Genel Sekreterliği’ne bağlanarak mevcut yapılanmasından bu yeni yapılanmaya gidilmesiyle faaliyetler daha aktif ve hızlı bir şekilde ilerleyecektir. Sayıştay denetimi dışında bırakılan ajanslar, Sayıştay’ın denetimine tabi tutulması ile mevcut durumda denetim mekanizmasının boşluğu doldurulacak, harcamaların usulüne uygunluğu tespit edilecek, denetimsel olarak var olan ve olası sorunların önüne geçilecektir.

Devlet Planlama Teşkilatı’na bağlı olan Ajanslar bu karmaşık yapı yerine daha eylemci bir kuruluş olan T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği’ne bağlanması gerekliliği önem arz etmektedir. Böylece, doğrudan doğruya Devlet Planlama Teşkilatı’na bağlı olan Kalkınma Ajansları’nın, Devlet Planlama Teşkilatı yerine eylemci bir kuruluş olan T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği’ne bağlanması, önerilen modelde belirtilen yapılanmaya gidilmesi ve öneriler bölümünde ifade edilen problemlerin çözüme kavuşturulmasıyla ajanslar beklentilere daha çok karşılayacak, bölgelerin kalkınması ve

dolayısıyla ülkenin tamamına yayılarak ülkenin kalkınmasına olan katkıları büyük oranda artacaktır. Kanundaki mevzuatın farklı yorumlanmasının 5449 Sayılı Kanunun 3. maddesinin 3. bendine kalkınma ajanslarının kamu tüzel kişisi olduğu ve DPT'ye bağlı ya da ilgili kuruluş olduğunun eklenmesiyle hukuki sorunlar ortadan kalkacak, DPT'nin hazırlayacağı ikincil bir mevzuatla Yatırım Destek Ofislerinin daha faal ve işlevsel hale getirilmesi sağlanacaktır. Tüm bu önerilerin yerine getirilmesiyle de Kalkınma Ajansları artık beklenen katkıları sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ÇAKMAK, Erol, Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, İmaj Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2006, s.78
- DEMİRCİ, Aytül Güneşer, “Farklı Ülkelerde Bölge Kalkınma Ajansları”, Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir? , (der) Menaf Turan, Paragraf Yayınevi, Ankara,2005, s.180-187
- EURADA, Creation, Development and Management of RDA: Does it have to be so difficult? Brussels, February 1999, s.16; Aktaran Erol Çakmak; Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları,1.Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2006, s: 65
- G.Haughton, "Local and Regional Economic Development in England", Beer A., Haughton, G., ve Maude, A. , (ed.), "Developing Locally: An International Comparison of Local and Regional Development", Policy Press, Bristol, 2003, s.83; Erol Çakmak; Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları,1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.124
- JONES, Martin ve MacLeod, GORDON," Towards a Regional Renaissance? Reconfiguring and rescaling England's Economic Governance", Transactions of the Institute of British Geographers, 24:3, September 1999, s. 304. Erol Çakmak; Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları,1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.124
- KARASU, Koray, “İngiltere’de Bölge Kalkınma Ajansları”, M. Turan (Der.), “Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?” ,Paragraf Yayınevi, Ankara,2005,197–238; Aktaran Erol Çakmak, Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları,1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.123
- KELEŞ, Ruşen ve ERBAY Yusuf, Avrupa Konseyi’nin Bölge Olgusuna Bakışı, Çağdaş Yerel Yönetimler,8(4), 1999, ss.3-29, (der) Menaf Turan, Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir? , 1.Baskı, Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005, s.37
- KELEŞ, Ruşen, Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1998, s. 157
- MENĞİ, Ayşegül, Avrupa Birliği’nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler, İmaj Yayınları, Ankara, 1998, s.45
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, “Türkiye’de Bölge Planlamasının Evreleri”, Levent yayıncılık, Ankara, 1993, s.334
- ÖZER, Yunus Emre, Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapılanması Ve İşlevselliği: İzmir Ve Çukurova Örnekleri, 1.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010, s.109

- PARLAK, Bekir ve ÖZGÜR Hüseyin, Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler,1. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.255
- Robson, Brian, PECK, Jamie ve HOLDEN, Adam, "Regional Development Agencies and Local Regeneration", Findings 550, Joseph Rowntree Foundation, York, May 2000,<http://www.jrf.org.Uk/knowledge/findings/housing/550.asp>, s. 1-4. Erol Çakmak; Yerel Ekonomi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları,1.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.124
- Terry Clower, "Local and Regional Economic Development in the United States" , Beer A. , Haughton, G., ve Maude, A., (ed), "Developing Locally: An International Comparison of Local and Regional Development" , Policy Pres, Bristol, 2003, s.87
- UZAY, Nifset, Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.69-70

MAKALELER

- ERGÜDER, Can ve ERSİN Sibel, Kalkınma Ajansları'na Genel Bir Bakış, Türk İdare Dergisi, Sayı: 456, 129-137, (2007).s. 130
- İMGA, Orçun, “Türkiye’de Bölge Kalkınma Projesi Deneyimleri” Türk İdare Dergisi, Eylül, 2003, s. 6
- KOÇBERBER, Seyit, Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi, Sayıştay Dergisi, Sayı:61, Ankara, 2006, ss. 37-42
- KUŞTEPELİ, Yeşim ve HALAÇ, Umut, “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(4),2004,İzmir, ss: 143–160
- MAÇ, Nazlı, “Bölgesel Kalkınma Ajansları Ve Türkiye”, Konya Ticaret Odası,2006, s 1
- ÖZEL, Mehmet, (2004), “Avrupa Birliği’nde Bölge, Bölgeselleşme, Bölge Yönetimleri Kavramları Üzerine”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 58, Sayı: 1 (Ocak-Mart), s. 101
- SOYAK, Alkan, "Ertelenen 9. Kalkınma Planı ve Türkiye'de Planlamanın Geleceği Üzerine Bir Not", Bilim ve Ütopya Dergisi, Sayı. 136, Ekim 2005, ss. 3–4
- TALVAÇ, Gürol, “Türkiye’de Kalkınma Planlarında Bölgelerarası Kalkınma Politikası”, Uludağ Üniversitesi Dergisi, 2001, s.83
- TOLUNAY Ahmet ve AKYOL, Ayhan, Kalkınma Ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar Ve Tanımlar, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Sayı:2, 2006, S.116
- ARSLAN, Erdal, Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajansları'nın Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları, Kamu-İş Dergisi, C:11, 2010, s.3

RAPORLAR-SUNUMLAR-ARAŞTIRMALAR-SEMPOZYUMLAR

- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı 2011 Mali Destek Programı Proje Hazırlama Eğitimi, 17 Ocak – 5 Şubat 2011, Isparta/Burdur
- Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Yönetim Kurulu Başkanı Sunuşu
- Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, ss. 4-25
- Çukurova Kalkınma Ajansı 2010 yılı Mali Destek Programları Proje Teklif Çağrısı
- Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, ss.10-30
- Dicle Kalkınma Ajansı Mali Destek Programları Görünürlük Usul ve Esasları, s.6
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı 2011 yılı Doğrudan Faaliyet Destekleri Başvuru Rehberi, s.3
- DPT Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu, Ankara, 2009, s.32

Fırat Kalkınma Ajansı 2011 Yılı Doğrudan Faaliyet Destek Programı, ss.3-5
Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2010 Yılı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı
İpekyolu Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Ara Faaliyet Raporu, s.2
İstanbul Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Yönetim Kurulu Başkanı Sunuşu
BERBER, Metin ve Celepçi, EBRU, “Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, 13-14 Ekim 2005, s. 149-150
Mevlana Kalkınma Ajansı 2010 Yılı Ajans Faaliyet Raporu, s.1
Orta Anadolu Kalkınma Ajansı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı 2010 Yılı Proje Teklif Çağrısı
T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı(2004-2006), Ankara, 2003, s.143
Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2005, s. 313

E-KAYNAK

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/45/part/I/crossheading/development-agencies>
<http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/egtpln.htm>
http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/kalkinma_ajansNedir.html
<http://www.izka.org.tr/izka-hakkinda>
<http://www.izka.org.tr/destekler/>
http://www.yozgat.gov.tr/ortak_icerik/yozyat/kajans.ppt
<http://www.kuzka.org.tr/kurumsal-kategori.asp?SayfaAltCatId=1>
<http://www.ankaraka.org.tr/bdh/bagimsiz-degerlendirici-ilan.asp>
<http://www.zafer.org.tr/kurumsal/hakkimizda.html>
<http://www.dogaka.org.tr/index.php/kurumsal>
<http://www.ahi-ka.org.tr/index.php?page=sayfa&id=10>
http://www.doka.org.tr/files/katalog_ajans.pdf
<http://www.karacadag.org.tr>
<http://www.trakyaka.org.tr>
<http://www.geka.org.tr>
<http://www.bebka.org.tr>
<http://www.oka.org.tr/haber-detay.asp?NewsId=37>
<http://www.kudaka.org.tr/vizyon-ve-misyon.asp>
<http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der60m5.pdf>
http://www.kokerymm.com/makalelerimiz/yazdir.php?haber_id=36
http://www.kentli.org/makale/orcun_bolge.htm

EKLER**EK 1: 5449 SAYILI KALKINMA AJANSLARI'NIN KURULUŞU
KOORDİNASYONU VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN⁹⁵****08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete****Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun****Kanun No. 5449****Kabul Tarihi: 25.1.2006**

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç ve Kapsam, Tanımlar, Kuruluş, Genel Koordinasyon

Amaç ve kapsam

MADDE 1 — Bu Kanunun amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir.

Tanımlar

MADDE 2 — Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bölge: EK 1 listede belirtilen Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimini,
- b) Ajans: Kalkınma ajansını,
- c) Kuruluş kararname: Kalkınma ajanslarının kuruluşuna dair Bakanlar Kurulu kararını, ifade eder.

Kuruluş

MADDE 3 — Ajanslar, bölgeler esas alınarak, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur. Ajans merkezinin bulunacağı il, kuruluş kararnamesinde belirtilir.

EK 1 listede belirtilen bölgelerin yeniden düzenlenmesine ve kurulmuş olan Ajansın kaldırılmasına Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Ajanslar, tüzel kişiliği haiz ve bu Kanunla düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbidir.

⁹⁵ <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/5449SayiliKanun.pdf> ; Erişim: 11.04.2011

Genel koordinasyon

MADDE 4 — Ajansların ulusal düzeyde koordinasyonundan Devlet Planlama Teşkilatı sorumludur.

Devlet Planlama Teşkilatı;

a) Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltıcı tedbirleri alır; plânlama, programlama ve projelendirme konularında ajanslara rehberlik ve danışmanlık yapar, plân ve programların uygulanmasını izler ve değerlendirir.

b) Ajansların kurumsal performansları ile yürütülen programların performanslarının ölçülmesine dair usûl ve esasları belirleyerek, bunların değerlendirmesini yapar veya yaptırır.

c) Bölgesel gelişmeye yönelik iç ve dış kaynaklı fonların ajanslara tahsisi ile bunların kullanımına ilişkin usûl ve esasları belirler.

d) Ajanslar arası işbirliğini sağlar ve ortak proje üretimini destekler.

e) Ajansların işlevlerini etkili ve verimli olarak yerine getirebilmesi için merkezî düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.

f) Ajansların yıllık çalışma programlarını onaylar.

g) Yönetim Kurulu tarafından, nitelikleri uygun kişiler arasında seçilen ve teklif edilen ajans genel sekreterini onaylar.

h) Plân ve programlara, yapılacak yardım ve transferlere, personelin nitelik ve istihdamına, bütçe ve muhasebe standartlarının kullanımına, faaliyet raporlarına, izleme, değerlendirme ve denetime ilişkin esas ve usûller ile yatırım destek ofislerinin çalışma esas ve usûllerini ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşünü alarak belirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Görev ve Yetkiler

Ajansın görev ve yetkileri

MADDE 5 — Ajansın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.

b) Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek.

c) Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.

d) Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.

e) Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.

f) 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.

g) Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.

h) Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.

i) Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.

j) Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.

k) Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.

l) Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Bilgi toplama

MADDE 6 — Ajans, görevleri kapsamında gerekli gördüğü bilgileri kurum ve kuruluşlardan istemeye yetkilidir. Kendilerinden bilgi istenilenler bu bilgileri zamanında vermekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ajansın Teşkilâtı

Teşkilât yapısı

MADDE 7 — Ajansın teşkilât yapısı aşağıdaki gibidir:

- a) Kalkınma kurulu.
- b) Yönetim kurulu.
- c) Genel sekreterlik.
- d) Yatırım destek ofisleri.

Kalkınma kurulu

MADDE 8 — Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmek üzere kalkınma kurulu oluşturulur.

Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla yüz üyeden oluşur.

Kalkınma kuruluna temsilci gönderecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarının gönderecekleri temsilcilerin sayısı, görev süresi ve diğer hususlar kuruluş kararnamesi ile belirlenir.

Kalkınma kurulu, yapacağı ilk toplantıda kendi üyeleri arasından bir Başkan ve bir Başkan Vekili seçer. Başkan ve Başkan Vekilinin görev süresi iki yıldır.

Başkan ve Başkan Vekilinin temsil ettiği kurum ile mensubiyeti sona erdiğinde Kurul Başkanlığı ve Başkan Vekilliği görevleri de sona erer ve ilk toplantıda yeniden Başkan ve Başkan Vekili seçimi yapılır.

Kalkınma kurulu, Kurul Başkanının daveti üzerine yılda en az iki defa toplanır. Ayrıca Kurul, üye tam sayısının beşte birinin talebi üzerine Kurul Başkanı tarafından toplantıya çağrılır.

Kalkınma kurulu, üye tam sayısının yarısından bir fazlası ile toplanır, katılanların çoğunluğu ile karar alır. Toplantı yetersayısı sağlanamayan hallerde onbeş günü aşmayacak şekilde yeni toplantı tarihi Başkan tarafından belirlenir ve bu toplantıda toplantı yetersayısı aranmaz.

Kalkınma kurulunun görev ve yetkileri MADDE 9 — Kalkınma kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Tek ilden oluşan bölgelerde yönetim kurulunda yer alacak özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşları temsilcilerini ve iki katı yedeklerini sırasıyla seçmek.

b) Ajansın yıllık faaliyet ve iç denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna önerilerde bulunmak.

c) Bölgenin sorunlarına ve çözüm önerilerine, tanıtımına, potansiyeline ve önceliklerine yönelik olarak yönetim kuruluna tavsiyelerde bulunmak.

d) Toplantı sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına raporlamak ve toplantıya ilişkin bir sonuç bildirisi yayımlamak.

Yönetim kurulu

MADDE 10 — Yönetim kurulu, ajansın karar organıdır.

Yönetim kurulu, tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu

tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve her ilden birer kişi olmak kaydıyla ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Ancak, birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde, yönetim kurulunda yer alacak temsilci Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Ajansı, yönetim kurulu başkanı temsil eder. Yönetim kurulunun başkanı validir. Yönetim kurulu ilk toplantısında üyeleri arasından bir başkan vekili seçer.

Birden fazla ilden oluşan bölgelerde yönetim kurulu başkanlığı; ilk yıl ajans merkezi olarak tespit edilen ilin valisi tarafından, müteakip yıllarda illerin alfabetik sırasına göre bölgedeki valiler tarafından birer yıl süreyle dönüşümlü olarak yürütülür.

Tek ilden oluşan bölgelerde kalkınma kurulu tarafından seçilen yönetim kurulu üyelerinin görev süresi iki yıl olup görev sürelerini tamamlamadan herhangi bir şekilde üyeliklerinin sona ermesi halinde, kalan süreleri sırasına göre yedek üyelerce tamamlanır. Görevi sona eren üyeler tekrar seçilebilir. Yönetim kurulu üyeliği, üyelerin temsil ettikleri kurum ve kuruluşlardaki görevlerini sürdürmelerine engel teşkil etmez.

Yönetim kurulu üyeleri ajans ile ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve bu Kanunun uygulanması sırasında öğrendikleri çalışma alanlarındaki sırları, görevlerinden ayrılmış olsalar bile ifşa edemezler, kendilerinin veya başkalarının menfaatine kullanamazlar.

Yönetim kurulu üyeleri, kendileri, eşleri ve ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımlarını doğrudan ilgilendiren konular ile sahibi ya da ortağı oldukları ticarî işletmelere ilişkin toplantıya ve oylamaya katılamaz.

Yönetim kurulu, başkanın daveti üzerine üye tamsayısının yarısından bir fazlası ile her ay en az bir kere toplanır. Yönetim kurulu toplantılarına başkanın yokluğunda başkan vekili başkanlık eder.

Yönetim kurulu, toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar alır. Eşitlik durumunda, başkanın oyu yönünde karar alınır.

Ajans genel sekreteri, oy hakkı olmamak kaydı ile yönetim kurulu toplantılarına katılır.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri

MADDE 11 — Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Yıllık çalışma programını kabul etmek ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının onayına sunmak.
- b) Yıl içinde ihtiyaçlara göre bütçeyi revize etmek.
- c) Yıllık malî raporu ve kesinleşen bütçe sonuçlarını onaylamak.

- d) Taşınır ve taşınmaz mal alımı, satımı ve kiralanması ile hizmet alımına karar vermek.
- e) Altı aylık ara rapor ile yıllık faaliyet raporunu Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına göndermek.
- f) Ajans bütçesini onaylamak ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına göndermek.
- g) Genel sekreterlik tarafından sunulan program, proje ve faaliyetlerin desteklenmesine ilişkin teklifler ile kişi ve kuruluşlara yapılacak yardımları onaylamak.
- h) Ajansa yapılacak bağış ve hibeleri kabul etmek.
- i) Personelin işe alınması ve işine son verilmesine karar vermek.
- j) Genel sekreterce belirlenen çalışma birimlerini ve bunlar arasındaki işbölümünü onaylamak.
- k) Genel sekreteri belirlemek ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının onayına sunmak.
- l) Taşıt dışındaki taşınır malların alımı, satımı ve kiralanması ile hizmet alımı konularında genel sekreterin yetkili olacağı sınırları tespit etmek.

Yönetim kurulu gerekli gördüğü hallerde yukarıda sayılan yetkilerinden bir kısmını, sınırlarını açıkça belirlemek şartıyla genel sekretere devredebilir.

Genel sekreterlik

MADDE 12 — Genel sekreterlik Ajansın icra organıdır. Genel sekreterliğin ve yatırım destek ofislerinin en üst amiri genel sekreterdir. Genel sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur.

Genel sekreterin nitelikleri

MADDE 13 — Genel sekreter olarak istihdam edileceklerin aşağıda belirtilen niteliklere sahip olmaları şarttır:

- a) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, istatistik, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, matematik, sosyoloji, mimarlık, şehir ve bölge plânlama ile mühendislik dallarından veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından lisans düzeyinde mezun olmak.
- b) Ajansın faaliyet alanına giren konularda yeterli bilgi ve deneyime sahip; uzmanlık gerektiren işlerde en az on yıl fiilen çalışmış olmak.
- c) Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında İngilizce dilinden en az 70 puan almış veya buna denk kabul edilen uluslararası geçerliliği bulunan belgeye sahip olmak.

Genel sekreterin görev ve yetkileri

MADDE 14 — Genel sekreterin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Yönetim kurulu kararlarını uygulamak.
- b) Yıllık çalışma programı ile bütçeyi hazırlamak ve yönetim kuruluna sunmak.
- c) Ajans gelirlerini toplamak, 4 üncü maddeye göre belirlenecek usûl ve esaslar ile bütçe ve yönetim kurulu kararlarına uygun olarak harcamaları yapmak.
- d) Yönetim kurulu tarafından tespit edilecek sınırlar içerisinde, taşıt dışındaki taşınır malların alımına, satımına, kiralanmasına ve hizmet alımına karar vermek.
- e) Bölgedeki kişi, kurum ve kuruluşların proje üretme ve uygulama kapasitesini geliştirici faaliyetlerde bulunmak.
- f) Özel kesim, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin proje ve faaliyet tekliflerini değerlendirerek malî destek sağlamak üzere yönetim kuruluna öneri götürmek.
- g) Desteklenen proje ve faaliyetleri izlemek, değerlendirmek, denetlemek ve raporlamak.
- h) Bölgesel kalkınmayla ilgili yurt içindeki ve dışındaki ajans ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve ortak projeler geliştirmek.
- i) Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- j) Personelin performans ölçütlerini belirlemek ve performansını değerlendirmek.
- k) Personelin işe alınması ve işine son verilmesini yönetim kuruluna teklif etmek.
- l) Ajans genel sekreterliğini temsilen, bölgesel gelişme ile ilgili ulusal ve uluslararası toplantılara katılmak ve yurt dışı temaslarda bulunmak.
- m) Ajansın sekretarya işlerini ve görev alanına giren diğer hizmetleri yürütmek. n) Yönetim kurulunun devrettiği yetkileri kullanmak.

Yatırım destek ofisleri

MADDE 15 — Bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşan yatırım destek ofisleri teşkil edilir. Yatırım destek ofislerinde çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının onayı ile artırılabilir.

Yatırım destek ofisleri görevleri ile ilgili olarak genel sekreterliğe karşı sorumludur. Yatırım destek ofislerinde yatırımcılara sunulan hizmetler tamamen ücretsizdir.

Yatırım destek ofislerinin görev ve yetkileri

MADDE 16 — Yatırım destek ofislerinin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Bölge illerinde, özel kesimdeki yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini ilgili mevzuatta belirtilen süre içerisinde, ilgili mevzuatta bir süre belirtilmemişse öncelikle ve ivedilikle

sonuçlandırmak üzere yönetim kurulu adına tek elden takip ve koordine etmek, yatırımları izlemek.

b) İlgili mevzuattaki başvuru koşulları ve istenen belgeler doğrultusunda yatırımcıya bilgi vermek ve yol göstermek.

c) Başvurular hakkında ön inceleme yapmak.

d) 4 üncü madde uyarınca çıkarılacak olan düzenlemelerde belirtilen işlemleri yapmak.

e) İş ve işlemler konusunda valiliğe ve genel sekreterliğe bilgi vermek.

Yatırım destek ofislerine başvuru

MADDE 17 — Yatırımcılar, ilgili mevzuatta belirtilen bilgi ve belgelerle yatırım destek ofislerine başvurur. Bu başvuru sonucunda yatırım destek ofislerinde geçen süreler, ilgili mevzuatta belirtilen sürelerden sayılmaz. Yatırımcıların bu Kanun kapsamında yatırım destek ofislerine başvurması kendi isteklerine bağlıdır.

İzin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemler için yatırım destek ofisleri tarafından ilgili mercilere yapılan başvurular, yatırımcı tarafından yapılmış sayılır.

Yatırım destek ofislerine hangi yatırım ve işlemlerle ilgili başvuru yapılacağı, 4 üncü maddenin (h) bendi uyarınca çıkarılacak düzenlemeler kapsamında belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Personel Rejimi, Bütçe ve Denetim

Ajans personelinin nitelik, statü ve hakları

MADDE 18 — Ajans hizmetleri, iş mevzuatı hükümlerine göre istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülür. Ayrıca, ajanslarda iç denetim yapmak üzere bir iç denetçi istihdam edilir. Sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idarî, malî ve personelle ilgili işlemler gibi işleri yürütecek olan destek personelinin sayısı, ajans toplam personel sayısının yüzde yirmisini geçemez.

Uzman personel ve iç denetçi, hukuk, iktisat, maliye, işletme, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, istatistik, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, matematik, sosyoloji, mimarlık, şehir ve bölge plânlama ile mühendislik dallarından veya bunlara denkliği Yüksek-öğretim Kurulunca kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından lisans düzeyinde mezun olmuş, Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında İngilizce dilinden en az 70 puan almış veya buna denk kabul edilen uluslararası geçerliliği bulunan belgeye sahip adaylar arasından istihdam edilir. Ayrıca, iç denetçide kamuda denetim elemanı olarak en az on yıl çalışmış olma şartı aranır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlardan, bu Kanunda belirtilen nitelikleri taşıyanlar, kendilerinin isteği ve kurumlarının muvafakati ile ajansta genel sekreter, iç

denetçi veya uzman personel olarak istihdam edilebilir. Bunların kurumlarıyla olan ilişkileri iş akdinin yapılmasıyla son bulur. Bunlara verilecek ücret ile diğer malî ve sosyal haklar yapılacak iş akdi ile belirlenir. Bu şekilde istihdam edilenler, ajanstaki görevleri sona erdiğinde, öğrenim durumları, hizmet yılı ve unvanları dikkate alınarak önceki kurumlarında kariyerlerine veya durumlarına uygun boş bir kadro veya pozisyona en geç üç ay içinde atanırlar ve herhangi bir işleme gerek kalmaksızın en geç bir ay içerisinde göreve başlatılırlar. Ancak, bu kişilerin atanmalarında, önceki kurumlarındaki idarî unvanlar dikkate alınmaz. Bu fıkra kapsamındaki kişilerden, önceki kamu kurum ve kuruluşlarındaki kadrolarına müşterek kararname ile atananların, bu fıkraya göre yapılacak atama işlemleri ilgili bakan onayı ile yapılır. Bu fıkra uyarınca önceki kurumlarına dönen kişilerin ajansta geçen hizmetleri kazanılmış hak aylık derece ve kademelerinde değerlendirilir. Bu durumda kıdem tazminatları ödenmez ve bu süreler emeklilik ikramiyesinin hesabında dikkate alınır. Bu şekilde görevlendirilecek personel sayısı toplam personel sayısının yüzde otuzunu aşamaz.

Ajans personeli, emeklilik ve sosyal güvenlik yönünden 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tâbidir.

Yönetim kurulu üyeleri ile genel sekreter ve ajansta istihdam edilecek tüm personelde;

- a) Türk Vatandaşı olmak,
- b) Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
- c) Affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak, şartları aranır.

Genel sekreter ile diğer personelin ücret ve gündelikleri ile diğer malî ve sosyal hakları Yüksek Planlama Kurulu kararıyla tespit edilen alt ve üst limitleri geçmemek üzere yönetim kurulunca belirlenir.

Ajans personeline ilişkin tüm ihtilaflar iş mahkemelerinde görülür.

Gelirler ve yönetilecek fonlar

MADDE 19 — Ajansın gelirleri ve yöneteceği fonlar şunlardır:

a) Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından, vergi iadeleri ile mahallî idarelere ve fonlara aktarılan paylar düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek Planlama Kurulunca her bir ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay.

b) Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar.

c) Faaliyet gelirleri.

d) Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

e) Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

f) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar.

g) Bir önceki yıldan devreden gelirler.

Bakanlar Kurulu, il özel idareleri için belirlenen oranı yüzde beşe kadar yükseltmeye ya da bu Kanunda belirlenen oranına kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise; yarısına kadar indirmeye ya da bu Kanunda belirlenen oranına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Birinci fıkranın (d) ve (e) bentlerinde belirtilen paylar, ilgili idare ve kuruluşlar tarafından haziran ayının sonuna kadar ajans hesabına aktarılır. (d) bendinde belirtilen paylar, süresi içerisinde aktarılmadığı takdirde, bu idarelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ayrılan paydan ilgisine göre Maliye Bakanlığı ve/veya İller Bankasınınca kesilerek ilgili ajans hesabına aktarılır. Diğer alacakların tahsilinde, genel hükümlere göre işlem yapılır.

Giderler

MADDE 20 — Ajansın giderleri şunlardır:

- a) Plân, program ve proje giderleri.
- b) Proje ve faaliyet destekleme giderleri.
- c) Araştırma ve geliştirme giderleri.
- d) Tanıtım ve eğitim giderleri.
- e) Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri.
- f) Yönetim ve personel giderleri.
- g) Görevlerle ilgili diğer giderler.

Ajansın yıllık personel giderleri toplamı, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin yüzde onbeşini aşamaz.

Malî saydamlık ve hesap verme sorumluluğu

MADDE 21 — Ajanslar, finansal kaynaklarının elde edilmesi ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacıyla, kamuoyunu zamanında bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu amaçla;

- a) Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,
- b) Yıllık çalışma programı ile bütçenin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,

c) Ajanslar tarafından proje ve faaliyetlere sağlanan desteklerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,

d) Ajans hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması, zorunludur.

Ajansların malî ve finansal kaynaklarının elde edilmesi, kullanılması ve malî denetiminin sağlanmasında görevli ve yetkili olanlar; kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur.

Bütçe

MADDE 22 — Ulusal ve bölgesel düzeyde plân ve programlara, Yüksek Planlama Kurulunca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanan bütçe, ajansın bütçe yılı içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir. Bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Bütçenin hazırlanması ve kabulü

MADDE 23 — Ajans, Yüksek Planlama Kurulunca, 19 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen ölçütlere göre her yıl haziran ayında genel bütçeden ajanslara yapılacak transferlere ilişkin gösterge niteliğinde belirlenen payların tavanları ile diğer gelir kalemlerine ilişkin tahminleri dikkate alarak bir sonraki yılın bütçesini hazırlar. Ulusal ve bölgesel düzeydeki plân ve programlar dikkate alınarak genel sekreterlikçe hazırlanacak bütçe taslağı ve çalışma programı, ağustos ayı başında yönetim kuruluna sunulur.

Bütçe taslağı yönetim kurulunca kabul edildikten sonra çalışma programı ile birlikte en geç eylül ayı başına kadar görüş alınmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Bütçe, Genel Bütçe Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onbeş gün içinde kesinleştirilerek Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına sunulur.

19 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre yapılacak transfer ödeneği, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinde gösterilir. Bu ödenek aylık harcama programına göre Devlet Planlama Teşkilatınca ajanslara kullandırılır.

Bütçenin kesinleşme tarihine kadar devam eden işler için yapılacak harcamalar yılı bütçesi ile ilişkilendirilir.

Bütçe sonuçları

MADDE 24 — Bütçe sonuçları, genel sekreter tarafından bütçe döneminin bitiminden sonraki mart ayı içinde yönetim kuruluna sunulur; yönetim kurulunda görüşülerek karara bağlanır.

Bütçe sonuçları onaylanmadığı takdirde İçişleri Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Bu kurumlar bu Kanunun ve/veya diğer ilgili kanunların ilgili hükümlerine göre işlem tesis eder.

Denetim

MADDE 25 — Ajanslarda iç ve dış denetim yapılır.

İç denetimde; ajansın faaliyetleri, hesapları, işlemleri ve performansı yönetim kurulu başkanı veya genel sekreter ile bir iç denetçi tarafından denetlenir. İç denetim raporları yönetim kuruluna ve kalkınma kuruluna sunulur.

Dış denetimde; İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca müştereken belirlenecek esas ve usullere göre ajansın her türlü hesap ve işlemleri, yönetim kurulu tarafından her yıl en geç mart ayında ve gerekli görülen hallerde her zaman Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatına göre kurulmuş bağımsız denetim kuruluşlarına inceletilir. Bağımsız dış denetim kuruluşları, hazırladıkları raporu eş zamanlı olarak İçişleri Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına sunar. Denetim sonucu suç teşkil eden hususlarla ilgili gerekli işlemleri yapmaya İçişleri Bakanlığı, performansla ilgili değerlendirmeleri yapmaya ve gerekli tedbirleri almaya Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.

Bu maddeye göre bağımsız denetim yapan kuruluşların ortakları, yöneticileri ve çalışanlarının cezai sorumluluğu hakkında 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47'nci maddesinin (B) bendinin (3) numaralı alt bendi ile 48 ve 49 uncu maddeleri hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Muafiyet

MADDE 26 — Ajanslar; bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili iş ve işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 27 — Ajans, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir.

MADDE 28 — 19/6/1994 tarihli ve 540 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesine aşağıdaki bent eklenmiştir.

"I) Kalkınma ajanslarının koordinasyonunu sağlamak ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek."

MADDE 29 — 540 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 14 üncü maddesine "yapısal uyum politikalarının uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümü amacıyla projeler geliştirmek ve bu konularda yapılacak çalışmaları koordine etmek," ifadesinden sonra gelmek üzere "kalkınma ajanslarının genel koordinasyonunu sağlamak ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek," ifadesi eklenmiştir.

MADDE 30 — 27/10/1989 tarihli ve 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin 2'nci maddesinin (f) bendi "nazım ve uygulama imar plânlarını yapmak veya yaptırmak," şeklinde değiştirilmiş, maddeye aşağıdaki (i) bendi eklenmiş ve 3 üncü maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

"i) Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerini kapsayan bölgelerde kurulacak kalkınma ajansları üzerindeki koordinasyon görevini, Devlet Planlama Teşkilatının belirleyeceği usûl ve esaslara göre yürütmek,"

GEÇİCİ MADDE 1 — Bütün ajanslar kurulup faaliyete geçene kadar 19 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca tahsis edilecek transfer ödeneği, kurulmuş ajans sayısı dikkate alınarak belirlenir. Ajanslar kuruldukları tarih itibarıyla yılın geri kalanı için kendilerine düşen payı kullanma hakkını kazanır.

GEÇİCİ MADDE 2 — İlk yıl için ajansta istihdam edilebilecek olan azamî personel sayısı kuruluş kararnamesinde belirtilir.

GEÇİCİ MADDE 3 — Türkiye-Avrupa Birliği Malî İşbirliği kapsamında yürütülen bölgesel programların; bölgelerde yürütülmesi ve koordinasyonu amacıyla oluşturulan proje birimlerinin yürütmekte olduğu iş ve işlemler, bunlara ilişkin hak ve yükümlülükler ile her türlü taşınır mallar, kuruluş kararnamesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde ilgili ajansa devredilir.

Söz konusu proje birimlerinde çalışan personelden; görevli olduğu bölgede kurulan ajansın kuruluş kararnamesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde ilgili ajansa başvuranlardan, 18 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen öğrenim dalı dışındaki niteliklere sahip olanlar uzman personel, diğerleri ise destek personeli olarak bu Kanunun ilgili hükümlerine göre öncelikle istihdam edilir.

GEÇİCİ MADDE 4 — Kalkınma kurulu, kuruluş kararnamesinin yayımlandığı tarihten itibaren bir ay içinde, ajans merkezi olarak tespit edilen ilin valisinin başkanlığında ilk toplantısını yapar.

Yürürlük

MADDE 31 — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. **Yürütme**

MADDE 32 — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür. 7 Şubat 2006

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması**TR1: İstanbul**

TR10: İstanbul

TR2: Batı Marmara

TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ

TR22: Balıkesir, Çanakkale

TR3: Ege

TR31: İzmir

TR32: Aydın, Denizli, Muğla

TR33: Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak **TR4: Doğu****Marmara**

TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir

TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova

TR5: Batı Anadolu

TR51: Ankara

TR52: Karaman, Konya

TR6: Akdeniz

TR61: Antalya, Burdur, Isparta

TR62: Adana, Mersin

TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye

TR7: Orta Anadolu

TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat

TR8: Batı Karadeniz

TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak TR82: Çankırı,

Kastamonu, Sinop TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat

TR9: Doğu Karadeniz

TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon

TRA: Kuzeydoğu Anadolu

TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars

TRB: Ortadoğu Anadolu

TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli

TRB2: Bitlis, Hakkâri, Muş, Van

TRC: Güneydoğu Anadolu

TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis TRC2: Diyarbakır,

Şanlıurfa TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt

EK 2: KALKINMA AJANSLARININ ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

(Resmi Gazete Tarihi: 25.07.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26239)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Kalkınma Ajanslarının çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 25/1/2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına ve ikinci fıkrasının (h) bendi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Ajans: Kalkınma Ajansını,
  - b) Bölge: 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun Ek-1 sayılı listesinde yer alan Düzey 2 İstatistikî bölge birimini,
  - c) Kuruluş kararnamesi: Kalkınma ajanslarının kuruluşuna dair Bakanlar Kurulu Kararını,
  - ç) Müsteşarlık: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kalkınma Kurulu

Temel ilkeler

MADDE 4 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

İlk toplantı

MADDE 5 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Başkan ve başkan vekili seçimi ile divan kurulu başkanlığı

MADDE 6 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Toplantı zamanı ve toplantı ve karar yeter sayısı

MADDE 7 - Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Toplantı gündemi ve çağrı usulü

MADDE 8- Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Başkanlık divanı

MADDE 9 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Görüşmeler ve yönetim

MADDE 10 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Kurulda düzenin sağlanması

MADDE 11 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Oylama usulleri

MADDE 12 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Birleşime son verilmesi

MADDE 13 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Tutanak düzenlenmesi

MADDE 14 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Kurul kararları

MADDE 15 –. Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yönetim Kurulu

İlk toplantı

MADDE 16- Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Toplantı ve karar yeter sayısı

MADDE 17 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.,

Yönetim kurulunun çalışma usulleri

MADDE 18 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yatırım Destek Ofisleri

Yatırım destek ofislerine başvuru

MADDE 19 – (1) Yatırımcılar, bir dilekçe ekinde, ilgili mevzuatta belirtilen bilgi ve belgelerle Yatırım Destek Ofislerine başvurur. Bu başvuru sonucunda Yatırım Destek Ofislerinde geçen süreler, ilgili mevzuatta belirtilen sürelerden sayılmaz. Buna göre;

a) Yatırım Destek Ofislerine yapılacak başvuru, söz konusu izin ve/veya ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için ilgili mevzuatta öngörülen yetkili merciye başvuru süresini durdurur.

b) İlgili mevzuatta geçerliliği belli bir süre ile sınırlandırılmış belgelerde, belgenin geçerliliği Yatırım Destek Ofislerine başvuru tarihiye göre belirlenir.

(2) İzin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için Yatırım Destek Ofisleri tarafından ilgili mercilere yapılan başvurular, yatırımcı tarafından yapılmış sayılır.

(3) Yatırım Destek Ofislerine, söz konusu yatırım için gerekli olan işlemlerin tamamı için başvurulabileceği gibi, sadece bir veya birden fazla işlem için de başvurulabilir. Yatırımcı tarafından önceden ilgili yerlere başvuru ancak henüz sonuçlanmamış işlemler, yatırımcının bu yöndeki talebini içeren dilekçesi üzerine, Yatırım Destek Ofisleri tarafından takip edilerek sonuçlandırılır.

(4) Yatırım Destek Ofislerine başvurulduğunda, başvuru sahibine veya vekiline bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-1 sayılı Başvuru Alındı Belgesi verilir.

(5) Yatırımcılar, Yatırım Destek Ofislerine başvururken doğru ve eksiksiz bilgi vermekle yükümlü ve sorumludur.

Başvuru yapılabilecek yatırım ve işlemler

MADDE 20 – (1) Yatırım Destek Ofislerinin takip ve koordine edeceği işlemler; gayri sıhhi müessese niteliğindeki kuruluşların imalat, madencilik, ulaştırma, taşımacılık, turizm, eğitim, sağlık ve enerji sektörlerindeki çevre, insan sağlığı, iş güvenliği ve gıda konularındaki izinlerle maden arama ruhsatı hariç olmak üzere yatırım yeri konularındaki izinlerle sınırlıdır.

(2) Bunlar dışında kalan izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemlerin Yatırım Destek Ofisleri tarafından takip ve koordine edilmesi, Yönetim Kurulunun kararına bağlıdır.

Dosya tutma

MADDE 21 – (1) Yatırım Destek Ofisleri, kendilerine yapılan başvuruları dosyalayarak, başvurulara bir dosya sıra numarası verir. Yatırım Destek Ofislerinin söz konusu yatırıma ilişkin yaptığı bütün iş ve işlemler bu dosyada muhafaza edilir. Yatırımcılar, Yatırım Destek Ofisleri ile olan bütün iş ve işlemlerini, kendilerine verilen dosya sıra numarası ile takip eder ve yürütür.

(2) Yatırım Destek Ofislerindeki dosyalar, ancak iş sahibi veya vekili tarafından incelenebilir. Yatırım Destek Ofislerinde görev yapan personel, dosyalardaki bilgi ve belgelerin gizliliğine uymakla yükümlü olup, bunların ifşa edilmesinden veya ilgili olmayan kimseler tarafından incelenmesinden sorumludur.

(3) Yatırım Destek Ofisleri, dosyaları yatırımın sona erdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Bu tarihten sonra dosyalar, talepleri halinde ilgililerine iade veya imha edilir. İmha edilecek dosyalara ait, başvuru sahibinin ve yatırımın adı, hangi iş ve işlemler için Yatırım Destek Ofislerine başvurulduğu gibi hususlar elektronik ortamda muhafaza edilir.

Ön inceleme

MADDE 22 – (1) Yatırım Destek Ofisleri kendilerine gelen başvuruları, öncelikle ön incelemeye tabi tutar. Ön incelemede, başvuruyu yapan kişinin yetkili olup olmadığı, başvurunun zamanında, söz konusu izin ve/veya ruhsat işlemleri ile diğer

idari iş ve işlemler için ilgili mevzuatta öngörülen süre içerisinde, yapılıp yapılmadığı, başvurunun söz konusu izin ve/veya ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için gerekli bilgi ve/veya belgeleri içerip içermediği gibi hususlar araştırılır.

(2) Ön inceleme, başvuru sırasına göre en geç üç iş günü içerisinde sonuçlandırılır.

(3) Ön inceleme sonucunda başvurunun;

a) Zamanında yapılmadığı anlaşıldığı takdirde başvurunun reddine,

b) Yetkili kişilerce yapılmadığı yahut söz konusu izin veya ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için gerekli bilgi ve/veya belgeleri içermediği anlaşıldığı takdirde, söz konusu eksiklik ve/veya yanlışlıkların ilgisine bildirilmesine,

c) Yetkili kişilerce, zamanında ve söz konusu izin veya ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için gerekli bilgi ve/veya belgelere sahip olunarak yapıldığı anlaşıldığı takdirde, başvurunun kabulüne,

karar verilir.

(4) Bu maddeye göre ön inceleme sonucunda başvurunun yetkili kişilerce yapılmadığı yahut söz konusu izin veya ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemler için gerekli bilgi ve/veya belgeleri içermediğinin anlaşılması nedeniyle, söz konusu eksiklik ve/veya yanlışlıkların ilgisine bildirildiği hallerde, Yatırım Destek Ofislerine başvurmak ile durmuş olan ilgili mevzuatta belirtilen süreler, söz konusu eksiklik ve/veya yanlışlıklar giderilip Yatırım Destek Ofislerine intikal ettirilene kadar yeniden işlemeye başlar.

(5) Ön incelemenin sonucu, başvuru sahibinin elektronik posta adresine ön incelemenin sona erdiği gün bildirileceği gibi, başvuru sahibine yazılı olarak da derhal bildirilir.

(6) Kabul edilen başvurular için, başvuru sahibine veya vekiline; bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 sayılı Başvuru Kabul Belgesi verilir.

Başvuruların ilgili makamlara intikali

MADDE 23 – (1) Ön inceleme sonucunda kabul edilen başvurular, Yatırım Destek Ofisleri tarafından, en geç iki iş günü içerisinde, söz konusu izin ve/veya ruhsat işlemini yahut diğer idari iş ve işlemleri yapacak olan ilgili makam veya makamlara intikal ettirilir ve gerekli takip işlemleri yapılır.

(2) Kabul edilen başvuruların ilgili makam veya makamlara intikali halinde, başvuru sahibi yatırımcılara; bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-3 sayılı Başvuru İntikal Belgesi verilir.

İhtiyarilik ve ücretsizlik

MADDE 24 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında Yatırım Destek Ofislerine başvurmak, yatırımcıların kendi isteğine bağlıdır.

(2) Yatırım Destek Ofislerinde yatırımcılara sunulan hizmetler ücretsizdir. Ancak izin ve ruhsat veya diğer idari iş ve işlemler için ilgili mevzuatta öngörülen harç, ücret ve diğer mali yükümlülükler iş sahibine aittir.

İntikalin en kısa sürede sonuçlandırılması ilkesi

MADDE 25 – (1) İlgili merciler, Yatırım Destek Ofislerince kendilerine intikal ettirilen iş veya işlemleri öncelikle ve ivedilikle sonuçlandırmak zorundadır. Bu kural, söz konusu iş veya işlemler için ilgili mevzuatta belli bir süre öngörülen hallerde dahi geçerlidir.

Bilgi isteme

MADDE 26 – (1) Yatırım Destek Ofisleri, intikal ettirilen iş veya işlemlerin akıbeti veya gecikme nedenleri hakkında her zaman ilgili mercilerden bilgi istemeye yetkilidir. Aynı şekilde başvuru sahipleri de Yatırım Destek Ofislerinden bilgi isteyebilir.

(2) İlgili merciler ile Yatırım Destek Ofisleri, bu istemleri, en geç bir hafta içerisinde, tam ve doğru bir şekilde cevaplandırmak zorundadır.

Bilgi verme ve aylık faaliyet raporu

MADDE 27 – (1) Yatırım Destek Ofisleri, iş ve işlemleri konusunda; kendisine başvuranların sayısı, başvuru alan yatırım ve işlemler, tamamlanan veya tamamlanamayan iş ve işlemlerin türü ve sayısı ile bunların tamamlanma veya tamamlanamama süreleri, izin veya ruhsat işlemleri sonuçlandırılmayan başvuruların hangi aşamada olduğu, izin ve ruhsat işlemlerinde yaşanan sıkıntı ve güçlükler ile bunların nedenleri ve çözüm önerileri, izlenen yatırımlar ve izleme sonuçları gibi hususları içeren aylık faaliyet raporu düzenlemek ve bunları Valiliğe ve Genel Sekreterliğe vermek zorundadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Ajansın ismi ve amblemi

MADDE 28 - Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Çalışma birimleri

MADDE 29 – Danıştay 10. Dairesinin 16.03.2009 tarih ve 2006/5588 E.-2009/1879 K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Hukuki konu ve uyuşmazlıklarda danışmanlık

MADDE 30 – (1) Ajans, Ajansın hukuki konuları hakkında görüş bildirmek, Ajansın menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında almak ve anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak, davalarda ve icra ve takiplerde gerekli bilgileri hazırlamak, taraf olduğu davalarda ve icra ve takiplerde Ajansı temsil etmek veya Ajans tarafından hizmet alımı yoluyla temsil ettirilen davaları takip ve koordine etmek üzere, avukatlık ruhsatnamesine ve uzman personel niteliklerine sahip kişiler arasından bir kişiyi, uzman personelin istihdam usullerine uygun olarak görevlendirir.

(2) Ajans ihtiyaç halinde, davalarda ve icra ve takiplerde Ajansın temsili bakımından hizmet alımı yoluna gidebilir.

Personeli bilgilendirme

MADDE 31 – (1) Genel Sekreterlik, personelin bilgilendirilmesi açısından, talimatname, ve karar gibi yapacağı düzenleyici işlemlerini ve diğer Ajans mevzuatını en kısa sürede ve en uygun şekilde tebliğ ve ilan eder.

Kamuoyunu bilgilendirme

MADDE 32 – (1) Genel Sekreterlik, Ajansın faaliyetleri, mali yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak ve kamuoyunu zamanında ve doğru olarak bilgilendirmek zorundadır.

Düzenleme yetkisi

MADDE 33 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanması sırasında doğacak tereddüt ve anlaşmazlıklar ile uygulamaya ilişkin aksaklıkları gidermeye ve uygulamayı yönlendirmeye, ilke ve standartları belirlemeye ve uygulama birliğini sağlayacak

gerekli düzenlemeleri yapmaya, bu hususta gerekli her türlü bilgi ve belgeyi istemeye Müsteşarlık yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 34 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

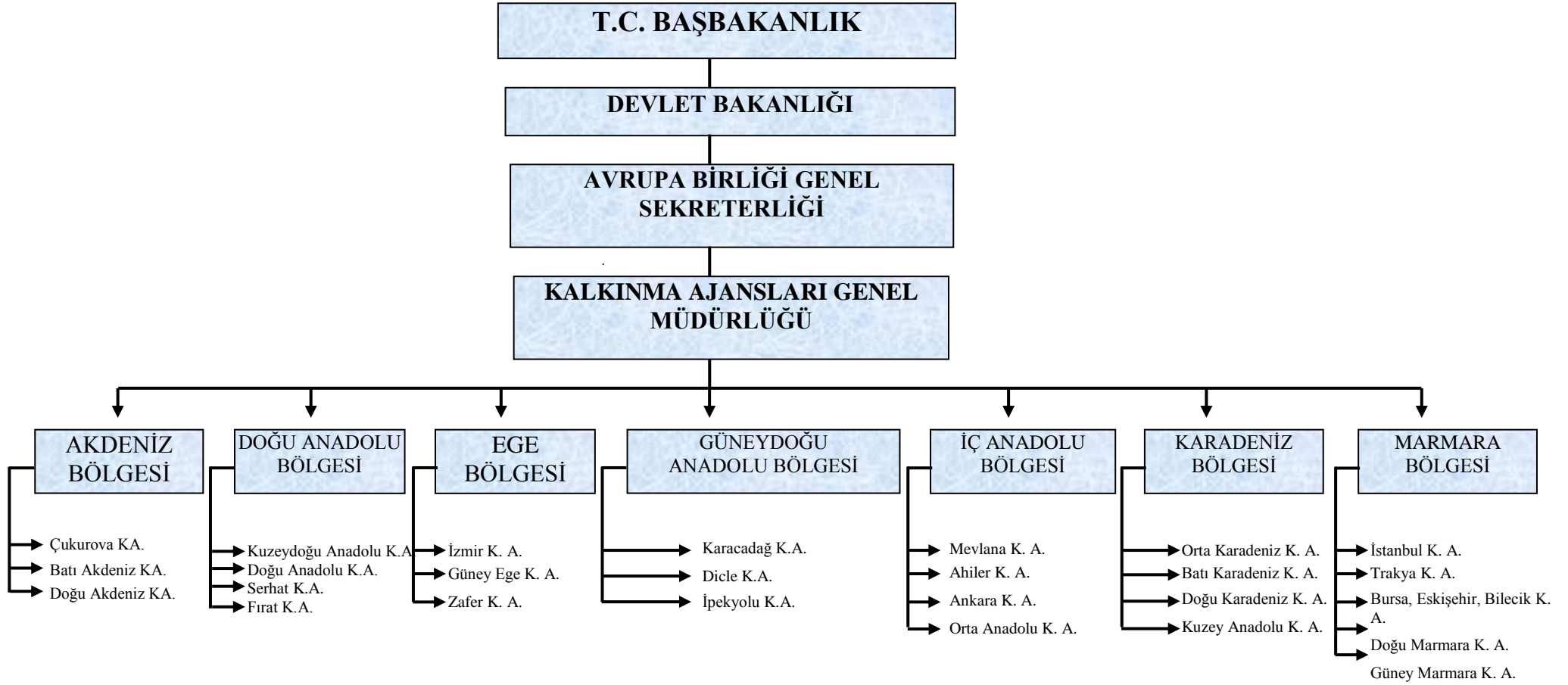
Yürütme

MADDE 35 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakan yürütür.

EK 3: ORGANİZASYON YAPILANMASI AÇISINDAN ÖNERİLEN TÜRKİYE MODELİ

Çalışmamızın, "Örgütlenme Sorunlarına Çözüm Önerileri" başlıklı kısmında da belirtildiği üzere, mevcut yapılanma sistemiyle "koordinasyon" görevini DPT'nin üstlendiği Kalkınma Ajansları'nın verimliliğinin beklenen düzeyde olmamasının doğrudan doğruya organizasyon yapılanmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Kalkınma Ajansları, DPT koordinasyonunda faaliyetlerini sürdürmek yerine eylemci bir kuruluş olan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ne bağlanmasıyla bölgesel kalkınmaya sunduğu katkıları daha da artıracakları öngörülmektedir. Önerilen organizasyon modelimizde ise Türkiye'de faaliyet gösteren Kalkınma Ajansları'nın, buldukları bölgelere göre yedi coğrafi bölgeye ayrılarak kurulacak Bölge Müdürlükleri adlı yeni birimlerin altlarında bulunması, Bölge Müdürlükleri'nin de Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü adlı yeni bir birim oluşturularak buraya bağlanması, ajansların birbirleriyle olan iletişiminin daha kuvvetli olmasını sağlayacak ve böylece ajanslar daha aktif ve etkin olacaktır.

ÖNERİLEN TÜRKİYE MODELİ
